

156.4238

บ669 46

๗๐

แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย
ที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

ปริญญาานิพนธ์

ของ

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร

๔๖ ๗.๔. 2541

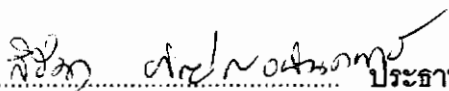
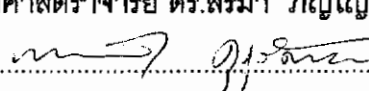
เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

ตุลาคม 2541

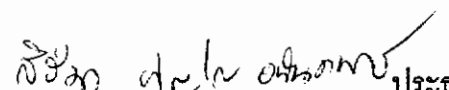
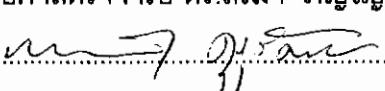
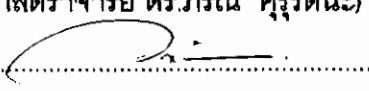
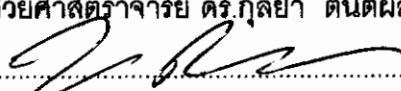
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

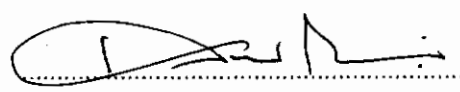
คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริมา ภิญโญนนตพงษ์)
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ คุรุรัตน์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริมา ภิญโญนนตพงษ์)
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ คุรุรัตน์)
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ 5 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2541

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาอย่างสูงในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิด และการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนันตพงษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ คุรุรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์ ที่ให้ความกรุณาชี้แนะ ช่วยเหลือในการทำปริญญานิพนธ์ และในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.พัชรี ผลโยธิน อาจารย์ ดร.วราภ รัชสกุลไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ปุญญฤทธิ์ อาจารย์สุภาพร ณะชานันท์ อาจารย์อารี เกษมวิติ อาจารย์รุ่งระวี กนกวิบูลย์ศรี ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน คณะอาจารย์ และเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดพระแท่นดงรังที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกในการศึกษาทดลองเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์แผนกการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนให้ความรู้ ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ คุณตา คุณยาย ที่ได้สนับสนุน และให้กำลังใจ ขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโทวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ขอขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ นิสิตปริญญาโท และปริญญาเอก ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ด้วยดีตลอดมา ขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่ได้กล่าวนามในที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดู พระคุณของคุณตา คุณยายที่ได้ให้ทุนการศึกษา และพระคุณคณาจารย์ทุกท่านทั้งในอดีต และปัจจุบันที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม	20
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะและศิลปะแบบสื่อผสม	25
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	37
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	38
ประชากร	38
กลุ่มตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	38
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	39
การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ	39
แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง	41
วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล	43
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	46
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	49
การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล	49

บทที่	หน้า
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	50
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	71
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	71
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	71
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	71
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	72
วิธีดำเนินการทดลอง	73
การวิเคราะห์ข้อมูล	73
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	73
อภิปรายผล	74
ข้อสังเกตที่ได้จากการค้นคว้า	82
ข้อเสนอแนะทั่วไป	84
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย	85
บรรณานุกรม	87
ภาคผนวก	95
ภาคผนวก ก	96
ภาคผนวก ข	103
ภาคผนวก ค	118
ประวัติย่อผู้วิจัย	120

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แบบแผนการทดลอง	41
2	วันและกิจกรรมที่ทำการทดลองและสังเกต	42
3	บันทึกการหมุนเวียนลำดับการสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ	44
4	การสุ่มเวลาสังเกต	45
5	คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อน และขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม	50
6	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย	51
7	อัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย	53
8	คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของ เด็กปฐมวัยก่อนและขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม	54
9	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของ เด็กปฐมวัย	55
10	อัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย	58
11	คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของ เด็กปฐมวัยก่อนและขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม	61
12	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัย	63
13	อัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัย	67

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 สื่อผสม โครงสร้างของสีและกระดาษ	32
2 เส้นภาพแสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย	52
3 เส้นภาพแสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย	56
4 เส้นภาพแสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัย	65

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้สังคมและวิถีชีวิตความเป็นไทย เปลี่ยนไปขาดการช่วยเหลือและร่วมมือกัน ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540) ได้กล่าวถึงปัญหาที่ซับซ้อนเรื้อรังนั้นเกิดจากการทำงานแบบต่างคนต่างทำ มีความขัดแย้ง การพัฒนา จำเป็นต้องใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมสูง ร่วมคิด ร่วมทำ การร่วมมือจึงเป็นสิ่ง สำคัญในการ แก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ การสร้างพฤติกรรมร่วมมือให้บุคคลในสังคมต้อง เริ่มต้นตั้งแต่ระดับปฐมวัย มุสเซนและคนอื่นๆ (Mussen and others. 1990 : 429 ; citing Bronson and others. 1975) กล่าวว่า เมื่อเด็กอายุมากกว่า 2 ขวบ จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กเพิ่มขึ้นและ เป็นไปในทางสร้างสรรค์ เด็กหลายคนสามารถริเริ่มการเล่นร่วมมือ และผลัดกันเล่นซึ่งสอดคล้อง กับเอสซ่า (Essa. 1996 : 376 ; citing Howes and Farver. 1987) ได้กล่าวว่า เด็กอายุ 2 ขวบ มี ลักษณะของการร่วมมือ ดังนั้นพฤติกรรมร่วมมือสามารถปลูกฝังและพัฒนาได้กับเด็กในระดับ ปฐมวัย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ด้านจิตใจ -อารมณ์ และ ด้านสติปัญญา

การปลูกฝังพฤติกรรมร่วมมือนั้นมีคุณค่าทั้งต่อตัวเด็กและสังคมอย่างมาก ดังที่ จอร์นสันและจอร์นสัน (Johnson and Johnson. 1994 : 15) ได้กล่าวว่า การร่วมมือเป็นการสร้าง ขอบเขตของคุณค่า ความก้าวหน้าของมนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และเป็น หัวใจสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างบุคคล ครอบครัว เศรษฐกิจ และกฎหมาย การร่วมมือเป็นส่วนสำคัญของพฤติกรรมชอบสังคมซึ่งมีลักษณะ การรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเอง (Morrison. 1995 : 481) การช่วยเหลือบุคคลอื่นให้ได้รับความสำเร็จ การยอมรับการ ช่วยเหลือ การเป็นผู้นำอันจะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น การมีจุดมุ่งหมายร่วมกันซึ่ง เกิดจากการประสานจุดมุ่งหมายของแต่ละบุคคลเข้าด้วยกัน (Staub. 1978 : 381-382) และในการ จัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้แก่เด็กปฐมวัยต้องจัดให้เหมาะสมกับพัฒนาการ และ ความต้องการทางสังคมของเด็ก ลักษณะของเด็กอายุ 5 ปี ชอบเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มเล็กๆ ชอบ อยู่ใกล้ชิดกับผู้อื่น จะรู้สึกพึงพอใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ตลอดจนได้ร่วมงานและอยู่ร่วมกับ

ผู้อื่น เด็กจะเริ่มเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และได้เรียนรู้มาตรฐานของพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม (พัชรี สอนแก้ว. 2536 : 24,56) กิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือที่เหมาะสมกับพัฒนาการ และความต้องการทางสังคมคือกิจกรรมที่เด็กได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น การเล่นเกม การทำกิจกรรมศิลปะ ซึ่งต้องอาศัยเวลาในการฝึกฝนในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พัทธี ผลโยธิน (2539 : 1) ได้กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเป็น กิจกรรมหนึ่งที่ดึงดูดความสนใจเด็กอนุบาลอย่างมาก สามารถนำมาจัดรูปแบบให้เด็กมีโอกาสทำร่วมกันในกลุ่มย่อย 3-5 คน จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือของเด็ก

การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) สำหรับเด็กปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นลักษณะของการสร้างผลงาน 1 ชิ้น ที่ได้จากการใช้วัสดุ อุปกรณ์เพียงอย่างเดียว เช่น การทำผลงานจากการวาดภาพด้วยสีเทียนจะใช้เฉพาะสีเทียนวาดและระบายสีเท่านั้น และสเซอร์มาเชอร์ (Schirmacher. 1988 : 189-192) ได้กล่าวว่าการใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์เพียงเล็กน้อยนับว่าเป็นการจัดศิลปะที่ไม่เหมาะสมอย่างมากต่อเด็ก การจัดศิลปะสำหรับเด็กควรสนับสนุนให้มีการค้นคว้าอย่างกว้างขวางในหนทางที่เป็นไปได้ด้วยตัวของเด็กเอง และศิลปะแบบสื่อผสม (Mixed Media) เป็นการค้นพบทางที่เป็นไปได้ของนักศิลปะในการใช้วัสดุ และวิธีการหลากหลายในการทำศิลปะมากขึ้น นั่นคือการสร้างผลงาน 1 ชิ้น ของเด็กสามารถใช้วัสดุ อุปกรณ์ หรือเทคนิคหลายอย่างผสมผสานเข้าด้วยกัน เมื่อนำมาจัดให้เด็กในการทำศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ทำให้เด็กได้มีโอกาสทำงานร่วมกันมากขึ้น โดยมีการปรึกษาหารือถึงเป้าหมายร่วมกัน แสดงความคิดเห็นร่วมกัน รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ให้แก่กัน ช่วยเหลือ รับผิดชอบร่วมกัน เคารพนับถือกัน มีความประนีประนอมและเสียสละให้แก่กัน (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2537 : 202-204) มาเยสกี (Mayesky. 1995 : 97) กล่าวว่า ศิลปะแบบกลุ่มเด็กจะได้เรียนรู้หลากหลายจากการทำงานร่วมกัน เรียนรู้การเป็นสมาชิกของกลุ่มภายในโรงเรียน ที่จะช่วยให้พวกเขาเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมภายนอกโรงเรียน ถ้าไม่จัดกิจกรรมให้เด็กได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน เขาจะกลายเป็นคนที่เห็นแก่ตัว เคยชินกับการอยู่คนเดียว ทำงานคนเดียว การไม่เคยรับสิ่งใดจากผู้อื่นย่อมไม่รู้จักการเสียสละ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2537 : 204-205) สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลให้เด็กขาดการช่วยเหลือ แบ่งปันให้กับผู้อื่น และเด็กจะไม่ยอมให้การร่วมมือกับผู้อื่นด้วยเช่นกัน

การแข่งขันนำมาซึ่งความสนุกสนานและความเจ็บปวดของเด็กอย่างมาก ในการจัดกิจกรรมในห้องเรียนการแข่งขัน ก็ส่งผลให้เด็กเกิดความตึงเครียด เกิดความกลัว ความตื่นเต้นในการทำงานลดลง การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมมือกันในห้องเรียนนั้น เด็ก ๆ จะทำงานร่วมกันนำมา

ซึ่งความสำเร็จของกันและกันสู่จุดหมายที่ต้องการ (Honig and Wittmer. 1996 : 63) จากการรายงานผลการวิจัยของลีเจอเน (Lejeune. 1994 : A) การศึกษาพฤติกรรมการเล่นอย่างอิสระของเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา ในกลุ่มที่เล่นเกมการร่วมมือ พบว่า มีพฤติกรรมร่วมมืออยู่ในระดับสูงกว่ากลุ่มที่เล่นเกมการแข่งขัน สุทธิพรณ อีรพงศ์ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยจากการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมและแบบครุไม่มีส่วนร่วม พบว่า หลังการทดลองทั้ง 2 กลุ่ม มีพฤติกรรมความร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลอง และชไมมน ศรีสุรักษ์ (2540 : บทคัดย่อ) จากการศึกษาเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม แบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบปกติ หลังการทดลอง พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลอง นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม จะทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ได้เรียนรู้การปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนในกลุ่ม

ด้วยความสำคัญและคุณค่าของพฤติกรรมร่วมมือที่ส่งผลดีต่อเด็กอย่างมาก จึงได้มีการสนับสนุนการจัดหาวิธีการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้แก่เด็กตั้งแต่ระดับปฐมวัยในสภาพสังคมไทยและคุณลักษณะนิสัยของคนไทยในปัจจุบันที่ขาดพฤติกรรมร่วมมืออย่างมาก ทั้งนี้เพราะขาดการสร้างและปลูกฝังพฤติกรรมร่วมมือตั้งแต่เยาว์วัย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือในเด็กระดับปฐมวัย ในช่วงเวลาที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย เมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย ได้นำผลการศึกษารังนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

จุดหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยช่วงระยะเวลาขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

ความสำคัญในการศึกษาค้นคว้า

การศึกษารังนี้ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยได้เป็นแนวทางในการศึกษาแนวโน้ม และอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยใน

ระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการและความสนใจของเด็กปฐมวัย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนวัดพระแท่นดงรัง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนวัดพระแท่นดงรัง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 15 คน โดยมีขั้นตอนคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้มาโดยวิธีการจับฉลากมา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน

2.2 ครูประจำชั้นอนุบาลห้องที่ได้รับการสุ่มจากข้อ 2.1 ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย แล้วนำคะแนนที่ได้จัดเรียงลำดับน้อยไปมาก คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อยจำนวน 15 คนแรก แล้วหาตำแหน่งของเปอร์เซ็นต์ไทล์

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การศึกษาค้นคว้าวิจัยทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 ทำการทดลองเป็นระยะเวลา 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที กลุ่มตัวอย่างได้รับการทดลองทั้งสิ้น 27 ครั้ง ตามแผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มในภาคผนวก

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มที่มีระยะเวลาต่างกัน

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมร่วมมือ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชายหญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ของโรงเรียนวัดพระแท่นดงรัง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

2. การจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม หมายถึง การให้เด็กปฐมวัยทำกิจกรรมศิลปะร่วมกันเป็นกลุ่มซึ่งมีจำนวนสมาชิกกลุ่มละ 5 คน โดยเด็กสามารถสร้างผลงานศิลปะที่ใช้วัสดุ อุปกรณ์ หรือเทคนิค ตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไปมาผสมผสานกันในผลงานชิ้นเดียวกัน เช่น สีเทียน สีน้ำ พิมพ์ภาพด้วยใบไม้ และปะติดเมล็ดพืช นำมาผสมผสานกันในผลงานชิ้นเดียวกัน

ในกิจกรรมนั้นเด็กแต่ละคนมีบทบาทในการวางแผน ทำกิจกรรมและแสดงผลงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม คุรมีบทบาทในการกระตุ้นให้เด็กวางแผน และเสนอความคิดร่วมกัน ด้วยวิธีใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นการเกิดพฤติกรรมร่วมมือ โดยถามทบทวนถึงขั้นตอนการทำงาน และผลที่ได้จากการทำงานร่วมกัน

3. พฤติกรรมร่วมมือ หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยทำกิจกรรมร่วมกันแล้วแสดงออกในด้านการกระทำหรือคำพูด ดังนี้

3.1 การช่วยเหลือ หมายถึง การที่เด็กแสดงออกโดยการกระทำหรือคำพูด เพื่อแก้ปัญหาให้เพื่อน หรือช่วยให้เพื่อนประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่ทำอยู่

3.2 การแบ่งปัน หมายถึง การที่เด็กแสดงออกโดยการกระทำหรือคำพูดในการแบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนเองครอบครองอยู่ให้เพื่อน การรอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุ อุปกรณ์

3.3 การเป็นผู้นำผู้ตาม หมายถึง การริเริ่มความคิด การกระทำ โดยการบอกถึงความต้องการในการทำกิจกรรม การเลียนแบบ การทำตามคำแนะนำหรือคำขอร้องของเพื่อน

3.4 การรับผิดชอบ หมายถึง การที่เด็กแสดงออกโดยการกระทำหรือคำพูดในการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม การเก็บวัสดุ อุปกรณ์เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ

4. การจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มที่มีระยะเวลาต่างกัน หมายถึง ช่วงระยะเวลา 9 สัปดาห์ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม โดยแบ่งช่วงระยะเวลาเป็น 9 ระยะ ๆ หนึ่ง ๆ คือ 1 สัปดาห์ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และสรุปผลการสังเกตจากการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

5. แนวโน้ม หมายถึง ระดับของการเกิดพฤติกรรมร่วมมือ ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาแต่ละสัปดาห์ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม เมื่อเทียบกับก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม โดยการแสดงด้วยเส้นภาพ

6. อัตรา หมายถึง พฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่เพิ่มขึ้น หรือลดลงเป็นกี่เท่าของก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มโดยคำนวณได้จาก ผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยที่สังเกตได้จากระยะเวลา ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มในสัปดาห์นั้น ๆ กับคะแนนเฉลี่ยที่สังเกตได้ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มหารคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

โดยสรุปแล้ว

- การสังเกต พฤติกรรมร่วมมือ

- การสังเกต พฤติกรรมร่วมมือ

บทที่ 2

เอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ
 - 1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม
 - 1.1.1 ความหมายและทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม
 - 1.1.2 ความหมายและลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 1.1.3 รูปแบบพฤติกรรมทางสังคม
 - 1.1.4 ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 1.2 ความหมายของพฤติกรรมร่วมมือ
 - 1.3 ความสำคัญของพฤติกรรมร่วมมือ
 - 1.4 ลักษณะพฤติกรรมร่วมมือ
 - 1.5 แนวการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมร่วมมือ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
 - 2.1 ความหมายของกลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม
 - 2.2 ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม
 - 2.3 การเข้ากลุ่มของเด็กปฐมวัย
 - 2.4 แนวการจัดกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะและศิลปะแบบสื่อผสม
 - 3.1 ความหมายของกิจกรรมศิลปะ
 - 3.2 ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะ
 - 3.3 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กและศิลปะแบบสื่อผสม
 - 3.4 กิจกรรมศิลปะกับพฤติกรรมร่วมมือ
 - 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ

1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางสังคม

1.1.1 ความหมายและทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 220) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับ เพื่อสามารถเข้าสังคมได้

เฮอร์ลิค (Hurlock. 1978 : 228) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคม คือ การพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรม กับแบบแผนของพัฒนาการทางสังคมซึ่งเป็นการพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมกับแบบแผนที่สังคมยอมรับ เพื่อเข้ากับสังคมได้

จากนักการศึกษากล่าวสรุปได้ว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในทางสร้างสรรค์ที่เป็นการยอมรับของสังคม เพื่อที่บุคคลนั้นจะดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การเป็นผู้นำผู้ตาม การรับผิดชอบในพฤติกรรมของตน เป็นต้น

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมมีหลายทฤษฎี และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริคสัน ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของชัลลิแวน และทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอร์ส

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริคสัน (Erikson's Theory of Development

กอร์ดอน และบราวน์ (Gordon and Browne. 1993 : 113-115) กล่าวว่ากรอบงานของอีริคสัน (Erikson's framework) คือ รูปแบบที่สมดุลระหว่างความปรารถนาและความต้องการของสิ่งแวดล้อม สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ขึ้นอยู่กับภาวะอารมณ์ซึ่งเป็น พื้นฐานของบุคคลิกภาพที่เหมาะสม การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่ได้รับส่งผลต่อพัฒนาการในแต่ละขั้น และความสำเร็จของพัฒนาการแต่ละขั้นเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการขั้นต่อไป อีริคสันได้กำหนดขั้นพัฒนาการสังคมออกเป็น 8 ขั้น ในที่นี้จะกล่าวถึง 3 ขั้นแรกที่มีผลเกี่ยวเนื่องต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัย

ขั้นที่ 1 ขั้นความไว้วางใจ-ความไม่ไว้วางใจ (Trust V.S. Mistrust) อายุเด็กขั้นนี้อยู่ระหว่างแรกเกิดถึง 1 ปี ถ้าเด็กได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอมั่นคงจากบิดามารดาจะช่วยให้พัฒนาความรู้สึกในด้านความเป็นตัวของตัวเองและความไว้วางใจผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมี

อารมณ์ที่ดีและมีความรู้สึกปลอดภัย การที่เด็กได้รับการดูแลทางร่างกายอย่างเพียงพอปกป้องให้ความอบอุ่นอย่างมั่นคงสม่ำเสมอ เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างทันทีทันใด สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กไว้วางใจโลก และเป็นพื้นฐานการส่งเสริมพัฒนาการในขั้นต่อไป แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอ และไม่มี ความมั่นคง เด็กจะเกิดความรู้สึกไม่เชื่อมั่น ขาดทักษะในการที่จะเผชิญกับความทุกข์ยากและภาวะกดดัน

ขั้นที่ 2 ขั้นความเป็นตัวของตัวเอง-ความไม่มั่นใจในตนเอง (Autonomy V.S. Doubt) อายุเด็กขั้นนี้อยู่ระหว่าง 2-3 ปี ในขั้นนี้เด็กเรียนรู้การใช้ทักษะทางร่างกายและทักษะทางจิตใจ เด็กพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง และสร้างความสมดุลระหว่างความเป็นตัวของตัวเอง และความไม่มั่นใจในตนเอง ถ้าเด็กได้รับการควบคุม จำกัดความอยากรู้อยากเห็น การฝึกฝนปฏิบัติด้วยวิธีการบังคับจะทำให้เด็กรู้สึกล้มเหลว สงสัย ละอาย ไม่เชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เด็กรู้สึกไม่ปลอดภัย ความสำเร็จในพัฒนาการขั้นนี้ คือ การให้เด็กได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการสำรวจโลกด้วยกิจกรรม และการเล่น

ขั้น 3 ขั้นความคิดริเริ่ม-ความรู้สึกผิด (Initiative V.S. Guilt) อายุของเด็กในขั้นนี้อยู่ระหว่าง 3-6 ปี ในขั้นนี้เด็กจะรู้จักร่วมมือในการวางแผนและปฏิบัติกิจกรรม เด็กต้องได้รับอิสระอย่างเพียงพอในการร่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่น เด็กจะให้ความสนใจ ใช้ความคิดริเริ่ม และใช้ความพยายามจนประสบความสำเร็จ ในการทำกิจกรรมไปตามแนวทางระดับขั้นพัฒนาการของตนเอง ขบวนการทางสังคมในขั้นนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดอารมณ์เรื้อรัง โกรธเคือง บิดาและมารดาที่ควบคุมเด็กมากเกินไปจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกผิด การไม่จำกัดความคิดของเด็กจะส่งผลให้เด็กรู้จักการยอมรับและไม่ยอมรับสังคม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเจริญงอกงามของพัฒนาการขั้นต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล (A Social Interpersonal Theory of Development)

เฟลส์ท์ (Feist. 1990 : 216-220) กล่าวว่าซัลลิแวน (Sullivan) ได้กำหนดขั้นของพัฒนาการจากรูปแบบที่สำคัญของบุคลิกลักษณะของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคลและการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่มีปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมนั้นแบ่งออกเป็น 7 ขั้น คือ วัยทารก วัยเด็ก วัยเข้าโรงเรียน วัยก่อนวัยรุ่น วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนปลาย และวัยผู้ใหญ่ ในที่นี้จะกล่าวถึงเพียงขั้นที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย คือ ขั้นวัยเด็ก (Childhood) อยู่ในระหว่างอายุ 1.5-2 ปี จนถึงอายุ 5-6 ปี เป็นระยะ ที่พัฒนาโครงสร้างประโยคทางภาษา ซึ่งจะ

ปรากฏออกมาอย่างชัดเจนเมื่อเด็กเล่นร่วมกับเพื่อนที่เสมอภาคกัน เด็กสามารถค้นพบเกี่ยวกับตัวเองและรู้จักการสร้างมิตรภาพกับบุคคลอื่น การมีเด็ก 2 คน จะสามารถเล่นบทบาทสมมติหรือเล่นละครร่วมกัน เด็กได้จะเรียนรู้ถึงรูปแบบของวัฒนธรรมสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ควบคู่กับการพัฒนาทางภาษาที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ในขั้นนี้เด็กจะเกิดความวิตกกังวลแต่สามารถจัดการความวิตกกังวลได้เด็กจะเรียนรู้คุณค่าในด้านคุณธรรมจากสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสังคมทั้งทางด้านดีและไม่ดี ขณะเดียวกันเด็กจะเรียนรู้การถูกจำกัดอิสรภาพจากประสบการณ์ ความคิดเห็นของตนที่กำลังเจริญงอกงามอยู่ด้วย

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอร์ส (Havighurst's Theory of Development)

พรณี ชูทัย เจนจิต (2537 : 77-78) กล่าวว่า ฮาวิกเฮอร์สได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากอีริกสัน (Erikson) เกี่ยวกับลักษณะของพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของบุคคล โดยเขาได้อธิบายว่าในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นเป็นงานประจำ ซึ่งเป็นงานที่เด็กแต่ละคนควรจะได้ทำในช่วงนั้น ๗ ถ้าบุคคลใดไม่ประสบผลสำเร็จในงานนั้น จะมีผลต่อการปรับตัว ฮาวิกเฮอร์สแบ่งงานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคมในวัยทารกและวัยเด็กตอนต้น ออกเป็น 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 เด็กสามารถมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความจริงทางสังคม และทางกายภาพ ซึ่งหมายถึง การที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อ แม่ โรงเรียน ครู และสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กเกี่ยวข้องด้วย

ประการที่ 2 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง กับพี่น้องและบุคคลอื่น ๆ รวมทั้งชอบเลียนแบบบุคคลอื่นประการที่ 3 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิดและเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรมจากการศึกษาทฤษฎีข้างต้น 3 ทฤษฎี สรุปว่า พัฒนาการทางสังคมเด็กปฐมวัยเกิดจากการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ที่ปรากฏอยู่ในสังคม เด็กมีความคิดรวบยอดทางสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีการพัฒนาภาษาเป็นไปอย่างรวดเร็วควบคู่กับการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กจะให้การร่วมมือในการวางแผน และปฏิบัติกิจกรรม แต่ทั้งนี้เด็กต้องได้รับอิสระอย่างเพียงพอในการสำรวจ เรียนรู้ ทำสิ่งต่าง ๆ ในแนวทางหรือความคิดของตนเองร่วมกับบุคคลอื่น ผู้ใหญ่ต้องยอมรับในความคิดความสามารถ ของเด็ก สิ่งเหล่านี้เป็นจุดเริ่มของการเรียนรู้ทางสังคม เด็กจะเกิดการเรียนรู้ ปรับตัวเองที่จะอยู่ ร่วมกับผู้อื่น หรือทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น นั่นคือการปรับพฤติกรรมไปในทางที่สังคมยอมรับ

1.1.2 ความหมายและลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

อิงลิช (English) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของบุคคล หรือองค์กรทางสังคม (สุทธิพรณ อีรพงศ์. 2534 : 36 อ้างอิงจาก English. 1958)

เพจ (Page. 1977 : 314) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมกลุ่มบุคคล ที่ได้รับการควบคุม โดยองค์กรทางสังคม หรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อพยายามมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

จากที่นักการศึกษาสาวมาสรุปได้ว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มบุคคลในสังคม ทั้งนี้พฤติกรรมที่แสดงออกอาจมีทั้งพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ และพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ ซึ่งสมาชิกในสังคมจะมีการเรียนรู้และปรับพฤติกรรมของตนให้เป็นที่ยอมรับทางสังคม

ลักษณะพฤติกรรมทางสังคม

เด็กแต่ละคนจะพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคม คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 21) กล่าวว่าจากความรู้สึกผูกพันภายในครอบครัว ที่ต้องการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเอง และการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น มีความสนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้น และเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรก อาจมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์และยอมรับความคิดเห็นความรู้สึกของผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

เฮอร์ลอค (Hurlock. 1978 : 239) กล่าวถึง เด็กอายุ 2-6 ปี ว่าทัศนคติและพฤติกรรมทางสังคมที่ปรากฏในช่วงวัยนี้ คือ การต่อต้าน การก้าวร้าว การทะเลาะวิวาท การแข่งขันชิงดี การร่วมมือ การเป็นผู้นำ การเป็นผู้ตาม การมีใจกว้างขวาง การเป็นที่ยอมรับของสังคม การเห็นอกเห็นใจ ทิศนา แชนมณี และคณะ (2536 : 71,129) กล่าวถึง ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมในเด็กปฐมวัย สามารถติดต่อและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักเคารพในสิทธิ์หน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2537 : 55) กล่าวถึง ลักษณะของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี จะเล่นรวมกลุ่มกับเพื่อนเล่นเกมมีข้อตกลงหรือกติกา คบเพื่อนมากขึ้นกลุ่มใหญ่ขึ้น รู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี กระตือรือร้นช่วยเหลือผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักควบคุมอารมณ์ได้เหมาะสมกับเหตุการณ์ เกิดความร่วมมือจากการรู้จักรอคอยผู้อื่น มีความเห็นคล้ายตามผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

สรุปได้ว่า ลักษณะทางสังคมของเด็กอายุ 5-6 ปี มีการเล่นรวมกลุ่มกับเพื่อนมีข้อตกลงในกลุ่ม สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงในกลุ่มได้ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักการรอคอยผู้อื่น รู้จักการเป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี มีลักษณะผู้นำผู้ตาม ให้การช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งเป็นส่วนสำคัญของพฤติกรรมร่วมมือ ในการที่เด็กเล่นด้วยกันในวัยนี้จะเป็นลักษณะของการให้ความร่วมมือ ถ้าเด็กขาดการแสดงออกถึงลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวในเด็กปฐมวัย ครูสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือได้ โดยให้เด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการเรียนรู้และสามารถปรับตัวเข้าหากันทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างราบรื่น และในที่สุดเด็กเกิดพฤติกรรมร่วมมือ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พัฒนาสังคมโดยส่วนรวม คนไทยปัจจุบันมีพฤติกรรมร่วมมือน้อยมาก จึงสมควรจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้เกิดขึ้นตั้งแต่ในเด็กปฐมวัย

1.1.3 รูปแบบพฤติกรรมทางสังคม

เซอร์ลิล็อค (วันเพ็ญ ปุณพัฒน์. 2539 : 19 -20 ; อ้างอิงมาจาก Hurlock. 1978 : 239) ได้แบ่งรูปแบบพฤติกรรมเป็น 2 รูปแบบคือ

1. รูปแบบพฤติกรรมที่เข้าสังคม (Social Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้ว สร้างความพอใจเป็นที่นิยมชมชอบต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้

1.1 การร่วมมือ ได้แก่ การที่เด็กเรียนรู้ที่จะเล่นหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเด็กยังมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใด เด็กก็จะเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือที่จะทำกิจกรรมมากขึ้นไปด้วย

1.2 การยอมรับจากสังคม จะกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมคาดหวัง

1.3 ความเป็นเพื่อน เด็กจะแสดงออกในความเป็นเพื่อนด้วยการเล่น การพูดคุย และการแสดงความรักใคร่ต่อผู้อื่น

1.4 ความเห็นอกเห็นใจ เด็กจะแสดงความเห็นอกเห็นใจได้เมื่อเด็กประสบกับเหตุการณ์ เช่น คนได้รับทุกข์ ก็จะเข้าไปช่วยเหลือหรือปลอบโยน

1.5 การพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในการช่วยเหลือ การเอาใจใส่ดูแลซึ่งเด็กจะมีความพึงพอใจส่วนเด็กที่เป็นตัวของตัวเองก็จะไม่ค่อยพึ่งผู้อื่น

1.6 ความไม่เห็นแก่ตัว ได้แก่ การที่เด็กแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน และให้ความช่วยเหลือเพื่อน เด็กที่เคยฝึกให้แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นจะเข้าใจคนอื่น ไม่หวงของและช่วยเหลือผู้อื่น

1.7 การเลียนแบบ ได้แก่ การที่เด็กเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่เขาเห็นว่าอาจจะเลียนแบบในขณะที่เล่นเป็นกลุ่มได้

1.8 การแข่งขัน อาจเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เด็กเพิ่มความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือเป็นสาเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท ใช้อาวุธจะทำให้เด็กลดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม

2. รูปแบบพฤติกรรมที่ไม่เข้าสังคม (Unsocial Behavior Patterns)

หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้วสร้างความเดือดร้อน และความไม่พอใจให้แก่ตนเองและผู้อื่นประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้

2.1 ความก้าวร้าว เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อความไม่สมหวังเด็กจะแสดงออกมาเป็นคำพูดมากกว่าการใช้กำลังต่อสู้กัน ชอบเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น

2.2 การทะเลาะวิวาท เกิดขึ้นเพราะเด็กยังขาดประสบการณ์ในการเล่นกับเพื่อน มักแย่งของเล่น เมื่อเติบโตขึ้นจะรู้จักปรับตัวในสังคมดีขึ้น

2.3 การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กมีแนวโน้มที่จะคิดและพูดเกี่ยวกับเรื่องของตัวเอง

2.4 การใช้อำนาจเหนือคนอื่นโดยชอบทำตัวเป็นนายพูดชมผู้อื่น

2.5 การล้อเลียน ช่มชู้ ชอบรังแกหรือล้อเลียนให้ผู้อื่นโมโห อับอาย

2.6 พฤติกรรมปฏิเสธ เด็กจะแสดงคำพูด อารมณ์และท่าทางว้าวในการปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2.7 อคติ เป็นความผิดปกติของเด็กที่แสดงออกมา เมื่อเด็กรู้สึกกว่าตนเองด้อยกว่า

2.8 การแบ่งแยกเพศตรงข้าม เด็กชายจะหลีกเลี่ยงเข้ากลุ่ม หรือเล่นร่วมกับเด็กหญิง

สรุปได้ว่า รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมมี 2 รูปแบบ คือ พฤติกรรมที่เข้าสังคม และพฤติกรรมที่ไม่เข้าสังคม พฤติกรรมอันเป็นที่ชื่นชอบของตนเองและบุคคลอื่น บางครั้งอาจใช้

คำว่าพฤติกรรมชอบสังคม (Prosocial) การใช้เวลาและโอกาสเด็กทำกิจกรรมร่วมกับ ผู้อื่นมาก เพียงใดเด็กก็จะยิ่งเรียนรู้การปรับพฤติกรรมของตนให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน เรียนรู้ที่จะร่วมมือกับเพื่อนในการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น อันนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมร่วมมือซึ่งเป็นส่วนสำคัญ ส่วนหนึ่งของพฤติกรรมชอบสังคม

1.1.4 ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

พรณี ชูทัย เจนจิต (2537 : 157-158) กล่าวว่า เด็กในช่วงอายุนี้นี้เรียนรู้ที่จะติดต่อกับคนอื่น ๆ โดยเฉพาะเพื่อนวัยเดียวกัน เด็กเริ่มที่จะเรียนรู้ปรับตัวเข้ากับเพื่อน ลักษณะความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย มีดังนี้

1. เด็กเริ่มมีความต้องการจะสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนในวัยเดียวกันและมีเพื่อนเพียง 1-2 คนและเป็นเพศเดียวกัน
2. มีความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มเล็ก และเป็นกลุ่มย่อย ๆ การเล่นเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างเล่น แม้ว่าจะอยู่กลุ่มเดียวกัน
3. มีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อย ๆ แต่เป็นช่วงระยะสั้น ๆ เด็กมักจะลืมง่าย
4. เด็กมีความต้องการที่จะแสดงออกและจะสนุกสนานกับการเล่นละครซึ่งเขาอาจแต่งขึ้นเองหรือเลียนแบบรายการโทรทัศน์
5. เด็กชายและเด็กหญิง มีความสนใจคล้ายกันและยังไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาททางเพศ
6. เด็กต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่และกลุ่มเพื่อน ต่างจากวัยทารกซึ่งกลัวคนแปลกหน้า

ภรณ์ คุรุตะนะ (2540 : 21-25) กล่าวถึง ความต้องการทางสังคมของเด็กอายุ 5-6 ปี ซึ่งสรุปได้ว่ามีความต้องการได้รับกำลังใจจากผู้ใหญ่ในความพยายามและคำชมเชยในผลงาน ต้องการความช่วยเหลือ คำตอบที่ถูกต้องเมื่อถามคำถามผู้ใหญ่ ต้องการความอิสระที่จะเล่น ทดลอง สำรวจในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ชวนให้สนใจ

จากที่นักการศึกษากล่าวมา ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย คือ ความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม ต้องการกำลังใจ และคำชมจากผู้ใหญ่จากผลงานที่ตนทำ ต้องการความช่วยเหลือ การตอบคำถามที่ตนสงสัย ดังนั้นในการจัดกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัยควรจัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กต้องมีอิสระในการปรึกษาหารือกัน มีการแสดงผลงานความสามารถให้เพื่อนและครูได้เห็น ทำให้เด็กเกิด

ความภาคภูมิใจในความสามารถของตน ได้รับความสุขจากการทำงานร่วมกับเพื่อน นั่นคือเด็กเกิดพฤติกรรมร่วมมือจากความพึงพอใจของตน

1.2 ความหมายของพฤติกรรมร่วมมือ

คอรัลลินส์ และเอชเมอร์ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 228 ; อ้างอิงมาจาก Collins and Ashmors. 1970) กล่าวว่า การร่วมมือ หมายถึง การที่บุคคล 2 คนมีจุดมุ่งหมายอันเดียวกันในการกระทำต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์

สลาบิน (Slavin. 1983 : 3) กล่าวว่า การทำงานแบบร่วมมือ คือ กลุ่มที่มีสมาชิก 2 คน ขึ้นไปสามารถทำงานร่วมกันได้

โลว์รี่ โพธิแก้ว (2539 : 157) กล่าวว่า ความร่วมมือ หมายความว่า การกระทำด้วยกัน การสร้างด้วยกัน การรู้สึกร่วมกัน การมีบางอย่างร่วมกัน เพื่อว่าเราสามารถจะทำงานร่วมกันได้อย่างอิสระ

สรุปได้ว่า พฤติกรรมร่วมมือ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทำ กิจกรรมหรือทำงานร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน เกิดความรู้สึกร่วมกันในการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

1.3 ความสำคัญของพฤติกรรมร่วมมือ

การร่วมมือก่อให้เกิดความเจริญงอกงามต่อมนุษย์ทั้งในส่วนตัว และส่วนรวม ในสังคมไทยคนไทยเป็นคนมีฝีมือ มีความฉลาด ความสามารถมากมาย แต่ขาดการสนับสนุน และเป็นความเก่งกาจเฉพาะตัว เก่งที่สุดคือการเอาตัวรอดแต่ไม่เก่งที่จะทำให้สังคมอยู่รอดเพราะขาดความคิดและเจตคติทางสังคมที่ถูกต้อง คือ ขาดการรวมกลุ่มอย่างถาวรเพื่อส่วนรวม (นิพนธ์ คันธเสวี. 2528 : 23-24) ย่อมแสดงว่าคนไทยนั้น ขาดการร่วมมือกัน ถึงจะเป็นคนเก่งมีความสามารถ แต่ก็ไม่สามารถพาสังคมให้อยู่รอดได้ ไม่สามารถทำให้สังคมเจริญรุ่งเรืองได้ ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมร่วมมือมีความสำคัญ ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามได้ทั้งต่อตัวบุคคลและสังคม ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

สทือบ (Staub. 1978 : 381-382) กล่าวว่า การให้บุคคลอย่างน้อย 2 คนขึ้นไป ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน นับว่าบุคคลนั้นมีความสามารถอันเป็นรางวัลที่ยิ่งใหญ่กว่าความสามารถที่เกิดจากการทำงานเพียงคนเดียว ความร่วมมือจึงนับเป็นเครื่องหมายของการเกิดความสามารถที่มีคุณค่าอย่างมหาศาลต่อสังคมมนุษย์ ซึ่งพฤติกรรมที่มีคุณค่าเช่นนี้ควรสร้างให้เกิดขึ้นในสังคม

บารอน และบายน์ (Baron and Byrne. 1991 : 372,382) กล่าวว่า พฤติกรรมร่วมมือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ที่จะกระตุ้นให้เกิดการช่วยเหลือผู้อื่น บุคคลที่ได้รับประโยชน์จากการช่วยเหลือ ก็เหมือนกับเป็นการถูกกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมร่วมมือขึ้นด้วย ซึ่งเป็นการแผ่ขยายพฤติกรรมให้กว้างขึ้น บุคคลทุกคนล้วนแต่มีส่วนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การชนะไม่ได้สร้างความพึงพอใจที่แท้จริง นั้นเพราะว่ามีบางคนที่ต้องพบกับความพ่ายแพ้ ซึ่งสอดคล้องกับ เป็ปิตอน (Pepitone. 1980 : xxiii) กล่าวว่า การแข่งขันเกมที่ให้ความสนุกสนานมักจะหันกลับมาทำร้าย สร้างความเจ็บปวดให้กับเด็กอย่างมากมาย

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson. 1994 : 12-15,190) กล่าวว่า การดำรงชีวิตของมนุษย์และธรรมชาติของมนุษย์จะมีการร่วมมือกัน ซึ่งเป็นหัวใจของการติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์บนโลกอันกว้างใหญ่ นับว่าพฤติกรรมร่วมมือเป็นพฤติกรรมที่สร้างขอบเขตคุณค่าและความก้าวหน้าให้มนุษย์ เป็นหัวใจสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมของมนุษย์ล้วนแต่เป็นพฤติกรรมร่วมมือทั้งสิ้น

แอดเลอร์ (บุษบง ดันติวงศ์. 2535 : 94 ; อ้างอิงมาจาก Adler. 1964) กล่าวว่า คนเราเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเกิดความมั่นคงทางใจจากการทำงาน และความร่วมมือกับบุคคลอื่น ซึ่งการกระทำของแต่ละบุคคลมีผลต่อสังคม และต่อตนเองเมื่อมนุษย์ร่วมมือกันย่อมเกิดประโยชน์แก่สังคม และมนุษย์ไม่ร่วมมือกันย่อมเกิดความยุ่งยากในสังคม

ชิคเคนเดนซ์ (สุทธิพรรณ ชีรพงศ์. 2534 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Chickendanz. n.d.) กล่าวว่า การที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน ในโรงเรียน อนุบาลจะทำให้เด็กได้เรียนรู้วิธีปฏิบัติตนต่างจากพฤติกรรมที่ตนอยู่บ้าน เพราะที่โรงเรียนเด็กจะต้องเรียนรู้ว่าเขากำลังมีการแบ่งปันทั้งในด้านของพื้นที่ วัสดุของเล่น เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ต้องยอมรับฟังทัศนะของผู้อื่น เรียนรู้เรื่องของการให้ความร่วมมือ สิ่งเหล่านี้จะนำเด็กไปสู่วิธีการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นต่อไป

จากที่นักการศึกษากล่าวมา ความสำคัญของพฤติกรรมร่วมมือนั้นเป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างขอบเขตความก้าวหน้าให้กับมนุษย์ เป็นส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิต และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างมาก การที่บุคคลขาดพฤติกรรมร่วมมือ ย่อมเกิดความยุ่งยากในสังคม ดังนั้นการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้เกิดขึ้นควรเริ่มตั้งแต่ในการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยที่เหมาะสมกับการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมอย่างยิ่ง

1.4 ลักษณะพฤติกรรมร่วมมือ

พฤติกรรมร่วมมือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของพฤติกรรมชอบสังคม (Prosocial) ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมร่วมมือไว้ดังนี้

สท็อบ (Staub. 1978: 381) กล่าวว่า พฤติกรรมร่วมมือเกิดจากการทำงานร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการเป็นผู้นำ การช่วยเหลือบุคคลอื่นให้ได้รับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การยอมรับการช่วยเหลือจากผู้อื่น การขอความร่วมมือในการคิด มีการพูดคุยกันในการทำงาน และมอริสัน (Morrison. 1995 : 484) ยังกล่าวเพิ่มการรับผิดชอบในพฤติกรรมของตนเองอีกด้วย

สลาบิน (Slavin. 1983 : 5) กล่าวว่า โครงสร้างการร่วมมือเป็นสถานการณ์ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปยอมรับการช่วยเหลือกัน หรือมีความต้องการในการทำงานบางอย่างร่วมกัน อัดัมส์ และฮามม์ (Adams and Hamm. 1990 : 26-27) กล่าวว่ายังมีลักษณะการเป็นผู้นำเรียนรู้การทำงานร่วมกันเพื่อที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่ม เกิดความก้าวหน้าและทักษะการทำงานร่วมมือกัน

มุสเซน และคณะ (Mussen and others. 1996 : 376) กล่าวว่า การร่วมมือเป็นพฤติกรรมทางสังคมอย่างหนึ่งที่มาจากการมีปฏิสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันระหว่างเด็ก ก่อให้เกิดการพัฒนาทางภาษา เมื่อเด็กอายุมากขึ้นเขาก็จะมีความพยายามทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้นมีการร่วมมือกันในการแก้ปัญหา มีความคิดเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นมากขึ้น การโต้เถียงและการทะเลาะลดลงจากที่นักการศึกษากล่าวไว้ ลักษณะพฤติกรรมร่วมมือ คือ การทำกิจกรรมหรือการทำงานร่วมกันโดยมีการวางแผนการทำงาน คิดและสนทนาแก้ปัญหาาร่วมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเป็นผู้นำ การรับผิดชอบร่วมกัน

✓ 1.5 แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ

มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความสามารถ ในการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม อันรวมถึงสำนึกทางสังคม การร่วมมือและการเสียสละแก่ทางสังคม บุซบง ดันติวงส์ (2535 : 94-95) กล่าวว่า สำนึกทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลที่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของสังคมเป็นส่วนสำคัญ และมีบทบาทที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคม บุคคลที่มีความสำนึกทางสังคมสูง จะเป็นบุคคลที่ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมและสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมนั้น คนที่ไม่มีสำนึกทางสังคมจะไม่ใคร่เห็นประโยชน์ ไม่นับถือบุคคลอื่น ไม่ใคร่ให้ความร่วมมือกับบุคคล

อื่น และมีแนวโน้มที่จะแข่งขันกับผู้อื่น ทิศนา ขมมณี และคณะ (2536 : 79) กล่าวว่า เด็กอายุ 3-5 ปี จะเรียนรู้ที่จะร่วมมือกับผู้อื่น ดังนี้

3 ปี เริ่มเล่นกับเด็กอื่น และยอมแบ่งของเล่นกับเพื่อน สามารถรอคอยให้ถึงคราวของตน

4 ปี ชอบเล่นกับเด็กอื่น บางครั้งก็เล่นร่วมมือดี บางครั้งก็ก้าวร้าวรังแกเพื่อน

5 ปี เล่นร่วมมือกับเพื่อนได้ดี เข้าใจกฎเกณฑ์และกติกาของการเล่น

มูสเซน และคนอื่น ๆ (Mussen and others. 1984 : 358) กล่าวว่า ถ้าเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานร่วมกันกับผู้อื่นมากเท่าไร เด็กจะเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือกับผู้อื่นมากขึ้น

✓ อดามส์ และฮามม์ (Adams and Hamm. 1990 : 11-12) กล่าวว่า ในการจัดโอกาสให้เด็กมีกลุ่มเล็กๆ สำหรับการทดลองความผิดพลาดร่วมกัน จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อการสนทนา แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ความเสมอภาคที่เกิดจากการทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้เด็กพัฒนาการเรียนรู้ เกิดทักษะการร่วมมือกันซึ่งเป็นการถ่ายโยงปฏิสัมพันธ์ที่เสมอภาคต่อกัน

✓ พัชรี ผลโยธิน (2540 : 60-61) กล่าวว่า การให้เวลา ให้โอกาส และวัสดุอุปกรณ์ ให้เด็กได้เล่น หรือทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยอย่างค่อยเป็นค่อยไปและอย่างสม่ำเสมอ ทั้งให้กำลังใจหรือแสดงความชื่นชม และชี้ให้เห็นประโยชน์ของการร่วมมือกันแล้ว ก็จะช่วยพัฒนาเด็กให้เกิดพฤติกรรมการร่วมมือได้ ถ้าเด็กมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นหรือผู้ใหญ่ เด็กจะยังมีโอกาสเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่นรู้จักแก้ปัญหา และเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กด้านสังคมและสติปัญญาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเด็กต่างจากผู้ใหญ่ตรงที่เด็กจะแสดงออกกับเพื่อนแต่ละคนอย่างเสมอภาค พฤติกรรมร่วมมือจึงเกิดขึ้น

กิจกรรมแบบร่วมมือ จะมีลักษณะที่เด็กตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเล่นหรือทำงานโดยมีเป้าหมายร่วมกัน ได้ตัดสินใจ แลกเปลี่ยนความคิดและใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน ได้เจรจาต่อรอง ร่วมกันเล่นหรือทำงานประสานกันให้สำเร็จตามเป้าหมาย และประเมินความก้าวหน้าของตน มีกิจกรรมหลายอย่างที่จะส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ เช่น กิจกรรมศิลปะ การเล่นเกมบทบาทสมมติ ในหมู่บ้าน การเล่นเกมติดต่อ การเล่นเกมต่อพลาสติก เป็นต้น

เบิร์ก (Berk. 1994 : 30) กล่าวว่า เมื่อเด็ก ๆ ไม่สามารถทำงานเพียงลำพังได้ แต่ก็ไม่สามารถที่จะทำร่วมกับผู้ใหญ่อย่างเสมอภาคกัน เด็ก ๆ ก็จะหันมาประสานความร่วมมือกัน โดยการสนทนากับเพื่อนร่วมงานอย่างเต็มที่ เพราะเด็ก ๆ ใช้ภาษาเดียวกันในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีอิสระในวิถีทางเดียวกัน และซานทร็อก (Santrock. 1978 : 472) กล่าวว่า

ความสามารถของเด็ก ๆ ก้าวหน้าคู่กับการอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาคกัน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของสังคมในวัยเด็ก

✓ ประณต เค้าฉิม (2526 : 201) กล่าวว่า เด็กที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางจะมีการร่วมมือกันน้อย แต่เมื่อเด็กได้ใช้เวลาในการฝึกหัดที่ละน้อยจะช่วยให้เด็กเรียนรู้การร่วมมือกันได้มากขึ้น

✓ เยวพา เดชะคุปต์ (2539 : 46) กล่าวว่า การพัฒนาให้เด็กเกิดความไว้วางใจในผู้อื่นอยู่ร่วมทำงานและเล่นกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบในการทำงานต่าง ๆ กับผู้อื่นอย่างง่าย ๆ ให้เด็กเข้าใจข้อตกลงและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ฝึกให้รู้จักอดทนรอคอยให้ถึงโอกาสของตน หัดให้เด็กรับฟังผู้อื่น ชมเชยยกย่องผู้อื่น เพื่อให้เข้าใจว่าเขาไม่ได้อยู่คนเดียวในโลก วิธีส่งการทำงานร่วมกัน เช่น ให้เด็กวาดภาพเป็นกลุ่มทำศิลปะร่วมกับเพื่อน หรือแม้แต่การคิดละคร นิทานร่วมกัน ซึ่งล้วนแต่ต้องอาศัยเวลาในการฝึกฝนอย่างมาก

✓ สรุปได้ว่า การส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือในเด็กปฐมวัย จะต้องจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อยมีจำนวนสมาชิก 2-6 คน เด็กทำกิจกรรมที่มีจุดประสงค์ร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างเสมอภาค มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือกันทำงาน แบ่งปัน และใช้ วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน มีการประเมินความก้าวหน้าของกลุ่มร่วมกัน ครูจะต้องให้เวลาเด็กได้มีโอกาสฝึกฝนการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งกิจกรรมที่ครูควรจัดเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ เช่น การเล่นเกม การเล่นบทบาทสมมติของเด็กในมุมบ้าน การจัดกิจกรรมศิลปะแบบเป็นกลุ่มเป็นต้น

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมร่วมมือ

วอน (Vaughn. 1994 : A) ได้ศึกษาพฤติกรรมร่วมมือจากการเรียนรู้แบบร่วมมือในเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กอายุ 43-58 เดือน โดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ครู การบันทึกภาพจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กเป็นเวลา 2 ปี พบว่า พฤติกรรมร่วมมือเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นต่อการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมมือมีการพูดจาแสดงการประนีประนอม การแก้ปัญหา สังคมร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากแบบแผนการสนทนาในสถานการณ์ที่หลากหลาย

ลีจิวน์ (Lejeune. 1995 : A) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเล่นอย่างอิสระของเด็กปฐมวัย จากผลการเล่นเกมการแข่งขันและเกมการร่วมมือโดยใช้วิธีการบันทึกพฤติกรรม พบว่า กลุ่มเด็กที่เล่นเกมการร่วมมือมีพฤติกรรมร่วมมือมากกว่ากลุ่มที่เล่นเกมการแข่งขัน

สุทธิพรรณ วีระพงศ์ (2534 : 74) ได้ศึกษาพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วม และแบบครูไม่มีส่วนร่วม พบว่า เด็กปฐมวัยทั้ง 2 กลุ่มการทดลอง มีพฤติกรรมการร่วมมือหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมมีพฤติกรรม การร่วมมือสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูไม่มีส่วนร่วม

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดกิจกรรมให้เด็กมีโอกาสได้ร่วมกันทำเป็นกลุ่มอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับระดับพัฒนาการ และความต้องการของเด็ก ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนอย่างเสมอภาคกัน นั้นเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พบน้อยมากในสังคมไทย ถึงแม้บุคคลแต่ละคนในสังคมไทยจะมีความสามารถเก่งสักเพียงใดถ้าขาดพฤติกรรมร่วมมือแล้ว ย่อมนำพาความล้มเหลวตกต่ำให้กับสังคม พฤติกรรมร่วมมือจึงมีคุณค่าต่อการสร้างความเจริญงอกงามให้กับตัวเด็กทั้งในปัจจุบัน และสืบสานต่อไปในอนาคต อีกทั้งการที่สังคมได้คนที่มีคุณภาพในด้านการให้ความร่วมมือแล้ว ย่อมเป็นสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคมนั่นเอง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาการทางสังคม ด้านการร่วมมือกับเพื่อนในห้องเรียนซึ่งเป็นสังคมขนาดเล็กก่อน อันเป็นการปูพื้นฐานของการร่วมมือในการทำงานกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมขนาดใหญ่ต่อไป

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

2.1 ความหมายของกลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม

เคมปี (Kemp. 1964 : 24 -29) กล่าวว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความพอใจในการยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและมีความรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในกลุ่ม

ซัลลิแวน (ศุภาวดี บุญญวงศ์ 2527 : 2 ; อ้างอิงมาจาก Sullivan. 1958) อธิบายลักษณะกิจกรรมกลุ่มหรือการทำงานเป็นกลุ่ม หมายถึง การทำงานที่สมาชิกในกลุ่มมีการวางแผนร่วมกันกับผู้นำกลุ่ม และผู้นำกลุ่มจะทำหน้าที่ประสานงานและให้คำปรึกษาแก่กลุ่ม สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกัน และมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ บรรยากาศในกลุ่มมีความเป็นกันเอง เป็นมิตรต่อกันและมีความเป็นประชาธิปไตย

พรรณพิศ วาณิชยการ (2535 : 24) กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มีการกระทำร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ร่วมกัน และเป็นการอยู่ร่วมกันในลักษณะที่มุ่งสนองความต้องการบางประการของแต่ละบุคคล

ชไมมน ศรีสุรักษ์ (2540 : 27) กลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่ม มีการปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันร่วมมือกัน วางแผนและทำงานตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ในรูปแบบของการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การเป็นผู้นำผู้ตาม การพึ่งพาอาศัยกัน และประเมินทบทวนผลงานที่ทำร่วมกัน

สรุปได้ว่า กลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยการวางแผน ดำเนินการ การทบทวนผลการกระทำโดย สมาชิกในกลุ่มจะมีการร่วมมือกัน การช่วยเหลือกัน การยอมรับและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันและรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

2.2 ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม

กิบบ์ (Rogers. 1970 : 121-122 ; citing Gibb. n.d.) กล่าวถึง ผลการวิจัยของการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม จะให้ผลส่งเสริมสร้างสรรค์ทางด้านจิตวิทยามาก จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางด้านความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ยอมรับตนเองพัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเองเข้าใจตนเอง และมีความมั่นคงยิ่งขึ้น ในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจลดน้อยลง ยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น และมีความรู้สึกพึ่งพาซึ่งกันและกัน คือ เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

โรเจอร์ (เยาวพา เดชะคุปต์. 2536 : 36, 105 ; อ้างอิงมาจาก Rogers. n.d.) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดีที่สุดจะเกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป จะมารวมกลุ่มพบปะกัน อย่างตรงไปตรงมา (Encounter Group) นั่นคือการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยเด็กจะมีโอกาสพัฒนาทักษะที่สำคัญบางประการ ได้แก่ การฟัง การพูด การแก้ปัญหา การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การเป็นผู้นำผู้ตาม การทำตามกฎเกณฑ์ การทำตามข้อตกลงที่กลุ่มเลือก เด็กจะรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และเกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อร่วมกัน

ทิสนา แคมมณี และคณะ (2536 : 80) กล่าวถึง การให้โอกาสเด็กเล่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่นโดยเฉพาะเด็กด้วยกัน เด็กจะเกิดการเรียนรู้ทักษะทางสังคมในการอยู่

ร่วมกับผู้อื่น เด็กได้รับการถ่ายทอดมารยาทและกติกาทางสังคม เกิดสำนึกความรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม

วิรุณ ตั้งเจริญ (2537 : 203) กล่าวว่า การที่เด็กได้อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม จะด้วยการทำงานร่วมกันหรือไม่ได้ทำงานร่วมกันโดยตรงก็ตามย่อมเป็นการหล่อหลอมความคิดร่วมกัน รู้จักเคารพนับถือกัน รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวให้กัน รู้จักเสียสละให้กัน พฤติกรรมที่มีคุณค่าเช่นนี้ จะเกิดขึ้นได้ด้วยการประพฤติปฏิบัติให้ต่อเนื่องหรือเป็นความเคยชิน การอยู่ร่วมกันนี้ต้องเริ่มด้วยระเบียบแบบแผน เสรีภาพนั้นมีใช้สักแต่ทำอะไรก็ได้ แต่เสรีภาพต้องไม่รบกวนหรือเบียดเบียนผู้อื่น ห้องเรียนที่ได้รับการแนะนำและเอาใจใส่เป็นอย่างดีในการอยู่ร่วมกัน แต่มิใช่การขู่บังคับกัน จึงจะเป็นห้องเรียนที่พัฒนาพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มเป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุด โดยเปิดโอกาสให้บุคคลได้อยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ตระหนักถึงความรู้สึกของตนเอง รู้จักควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ยอมรับความรู้สึกความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักการเสียสละ ประนีประนอมให้กัน ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่เครียดและปลอดภัย เกิดความเชื่อมั่นและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เกิดการถ่ายทอดกติกา มารยาททางสังคม การเรียนรู้จากกลุ่มอย่างนี้จะส่งผลต่อการเกิดสำนึกการรับผิดชอบต่อ สมาชิกในกลุ่มและในสังคมระดับใหญ่ต่อไป

2.3 การเข้ากลุ่มของเด็กปฐมวัย

อิริคสัน (Gordon and Browne. 1993 : 115 ; citing Erikson. 1964) กล่าวว่า การเล่น คือ ธรรมชาติที่สามารถพบได้มากที่สุดในช่วงวัยเด็กซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่จะดึงให้เด็กเข้ามารวมกลุ่มกันได้อย่างเต็มใจโดยไม่มีการบังคับ การเข้าร่วมกลุ่มของเด็กปฐมวัยในระยะแรกนั้นเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่มีแบบแผน ช่วงเวลาที่รวมกลุ่มกันจะเป็นระยะเวลาสั้น ๆ และอาจจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่ก็ได้ เมื่อเด็กมีพัฒนาการและวุฒิภาวะมากขึ้น การรวมกลุ่มก็จะเป็นไปอย่างมีแบบแผนมากขึ้น มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันมากขึ้นและใช้ระยะเวลาอยู่รวมกลุ่มกันนานมากขึ้น

จากการศึกษาของพาร์เทน (Morrison. 1995 : 258 ; citing Parten. n.d.)

ได้กล่าวถึง การเล่นทางสังคมแบ่งเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้

1. ระยะนิ่งเฉย (Unoccupied Play) เด็กจะไม่เล่นกับสิ่งของใด ๆ และไม่เล่นกับใคร

2. การเล่นคนเดียว (Solitary Play) เด็กจะเล่นตามลำพังโดยไม่สนใจเด็กคนอื่น
3. การเล่นแบบเฝ้าดูผู้อื่นเล่น (Onlooker Play) เด็กจะเฝ้าดูและสังเกตการเล่นของเด็กคนอื่น
4. การเล่นแบบคู่ขนาน (Parallel Play) เด็กจะเล่นตามลำพังแต่เด็กจะเล่นของเล่นและวิธีการเล่นคล้ายกันกับเด็กคนอื่น ๆ
5. การเล่นแบบเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน (Associative Play) เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนอื่น บางทีอาจถามคำถามหรือเล่นวัตถุอุปกรณ์ร่วมกัน แต่ไม่เล่นด้วยกัน
6. การเล่นแบบร่วมมือกัน (Cooperative Play) เด็กเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน

แฮมมอนด์ (เยาพา เดชะคุปต์. 2525 : 19 ; อ้างอิงมาจาก Hammond. 1967 : 224) กล่าวถึงการเล่นเป็นกลุ่ม (Group Play หรือ Cooperative Play) ช่วงนี้จะเริ่มเมื่อเด็กอายุ 5 ปี โดยเด็กจะเล่นร่วมกับผู้อื่นได้จำนวนประมาณ 2-5 คน เด็กเริ่มรู้จักบทบาทการรวมกลุ่มมากขึ้น เช่น รู้จักขอร้องบอกกล่าว รู้จักการช่วยเหลือเด็กคนอื่น แบ่งของเล่นให้แกกัน เด็ก ๆ ในกลุ่มจะได้เรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ และปรับพฤติกรรมของตนให้เล่นร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น และมีความรู้สึกรับผิดชอบในพฤติกรรมของตนเอง สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของ พฤติกรรมร่วมมือ ซึ่งเป็นพฤติกรรมชอบสังคม ก่อให้เกิดพัฒนาการด้านสังคมกับเด็กต่อไป

สรุปได้ว่า การเข้ากลุ่มในเด็กปฐมวัยเริ่มต้นจากการเล่นอย่างไม่มีแบบแผน จนเป็นการเล่นอย่างมีแบบแผน มีการวางแผนกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างราบรื่นมากขึ้น นั่นคือการเกิดพฤติกรรมร่วมมือขึ้นในกลุ่ม

2.4 แนวการจัดกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยต้องมีรูปแบบที่หลากหลาย มีทั้งกิจกรรมเป็นรายบุคคลและกิจกรรมกลุ่ม ทั้งนี้ต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ๆ คณะกรรมการกองทุนศาสตราจารย์ ดร. อุบล เรียงสุวรรณ (2538 : 58) เด็กอายุ 4-5 ปี จะชอบเล่นเป็นกลุ่มมากขึ้น มีการแบ่งปันของเล่น กระตือรือร้นในการสร้าง สัมพันธ์ภาพกับบุคคลรอบตัว เด็กวัยนี้จะรู้จักการรับ การให้การแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น ชอบออกความเห็นในเรื่องต่าง ๆ

ซีเฟลท์ (Seefeldt. 1980 : 7 - 11) ได้กล่าวว่า เด็กวัย 5 ปีจะเริ่มเข้าร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่จาก 2 คนเป็น 5 คน เพราะเริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญของผู้อื่น คล้อยตามผู้อื่น ทะเลาะกับเพื่อนน้อยลง

สุทธาภา โชติประดิษฐ์ (2537 : 25) สรุปว่า การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย กลุ่มย่อยควรมีสมาชิกประมาณ 5-7 คน เพราะธรรมชาติของเด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ทำให้เด็กไม่เข้าใจบทบาทของตนและผู้อื่น การแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยทำให้ครูมีโอกาสดูแล การเปลี่ยนแปลงและกระบวนการกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกได้ง่ายกว่ากลุ่มใหญ่ และมีโอกาส แสดงความคิดเห็นของตนได้เต็มที่

ภรณ์ คุรุทันะ (2540 : 6) ได้กล่าวว่า การดำเนินกิจกรรมผู้สอนควรคำนึงถึงการให้ เด็กเป็นผู้ริเริ่ม ซึ่งอาจเริ่มขึ้นจากการวางแผนก่อนลงมือกระทำกิจกรรม ขึ้นทำกิจกรรม เด็กมี โอกาสประสบความสำเร็จโดยเด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่

สรุปได้ว่า แนวการจัดกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัย ต้องให้เหมาะสมกับ พัฒนาการเด็ก เด็กอายุ 4 - 5 ปีเริ่มเล่นเป็นกลุ่ม การจัดกิจกรรมกลุ่มเล็กควรมีสมาชิกในกลุ่ม ประมาณ 5 คน ในการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เป็นผู้ริเริ่ม ซึ่งอาจเริ่มต้นจากการวางแผนร่วมกัน และทำงานตามแผนที่วางไว้ด้วยกันจนประสบความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

เพ็ตตี (Petty. 1994 : A) ได้ศึกษาแบบแผนการเข้ากลุ่มและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มี ต่อกันของเด็กก่อนวัยเรียนในสิ่งแวดล้อมทางสังคม (ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม) จากการศึกษาเชื่อว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 4-5 ปี ช่วงระยะเวลา 8 เดือนในโรงเรียนอนุบาล เด็ก ๆ จะพยายามเข้าไปติดต่อสื่อสารทางสังคม (Social Contexts) จากการเล่นการทำกิจกรรม กลุ่มใหญ่ การทำกิจกรรมกลุ่มเล็ก จะมีการตอบสนองซึ่งกันและกันกับเพื่อน จากการศึกษา สังเกต พบว่า เด็กที่มีกระบวนการทักษะทางสังคม (Possess Social Skills) และแบบแผนการ ติดต่อสื่อสารทางภาษา (Verbal Communication Strategies) จะเป็นที่ยินชมและยอมรับจากเพื่อน เมื่อพวกเขาจะเข้าไปติดต่อสื่อสารทางสังคม

พาร์นาสส์ (Parnass. 1996 : A) ได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันในเด็กปฐมวัยที่ ต่างเพศกันโดยจัดการเล่นเป็นกลุ่ม 13 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีเด็กชาย 6 คน เด็กหญิง 6 คน พบว่า การแสดงออกของปฏิสัมพันธ์ต่อกันของเด็กชายและเด็กหญิง โดยเด็กหญิงมีการกระตุ้นประสาน ปฏิสัมพันธ์ต่อกันในกลุ่มมากกว่าเด็กชาย เป็นแนวโน้มอย่างมีนัยสำคัญ เด็กชายเมื่อมีอายุ 5 ปี ขึ้นไป พบว่า มีการประสานปฏิสัมพันธ์ต่อกันในกลุ่มมากกว่าเด็กหญิงอย่างมีนัยสำคัญ

ทองคำ ประเสริฐ (2534 : 131-136) ศึกษาการทดลองใช้วิธีการกระบวนการ

กลุ่มสัมพันธ์พัฒนาความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนประถมศึกษา พบว่า เด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความสามารถทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เด็กก่อนประถมศึกษาที่มีระดับอายุต่างกัน เมื่อได้รับการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความสามารถทางสติปัญญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการและความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในรูปแบบหนึ่งคือ การจัดกิจกรรมกลุ่ม เด็กอายุ 5 ปี จะมีการเล่นแบบร่วมมืออย่างมีแบบแผนการเล่น มีการวางแผนร่วมกันในสมาชิกของกลุ่ม เล่นร่วมกัน มีการช่วยเหลือ แบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ มีลักษณะเป็นผู้นำผู้ตาม มีการแสดงการยอมรับความคิดเห็นเพื่อน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ประนีประนอมกัน ลักษณะพฤติกรรมเหล่านี้ควรที่จะส่งเสริม ด้วยการจัดกิจกรรมกลุ่มซึ่งสามารถจัดได้หลายทาง เช่น เกม ศิลปะเป็นกลุ่ม การเล่นละคร เป็นต้น และศิลปะเป็นกลุ่มเป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยชอบ เป็นกิจกรรมที่มีวัสดุ อุปกรณ์ ได้รับความสนใจ มีผลงานปรากฏให้เด็ก ๆ ได้ชื่นชมกับความสามารถของพวกเขา เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้มีโอกาสทำงานร่วมกันอย่างมีจุดหมายเดียวกันในการทำงานอย่างชัดเจนมากกว่าการเล่น เด็กจะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้การทำงานบรรลุจุดหมายของกลุ่ม ดังนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมเป็นการส่งเสริมเด็กทำงานกลุ่ม ก่อให้เกิดพฤติกรรมร่วมมือ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะและศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

3.1 ความหมายของกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรมศิลปะมีคุณค่าสร้างสรรค์ต่อมนุษย์ทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะในเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยที่ต้องการการส่งเสริมพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ อารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ซึ่งมีผู้ได้ให้ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะดังนี้

เลิศ อนันตนะ (2535 : 44) กล่าวว่า ศิลปศึกษา (Art Education) หมายถึง การนำกิจกรรมศิลปะมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา เพื่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ แต่ไม่มีจุดหมายเพื่อเตรียมตัวเด็กให้เติบโตขึ้นเป็นศิลปิน หรือจิตรกร (Artist)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2536 : 230 ; 2537 : 658) กล่าวว่า ศิลปะเด็ก (Child Art) หมายถึง ศิลปะที่เด็กแสดงออกตามสภาพความสนใจ การรับรู้ และความพร้อมของเด็กแต่ละคน โดยที่

การแสดงออกด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ผ่านวัสดุที่เหมาะสมและปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยประสาทตา หรือที่เรียกว่า ทักษะศิลป์ (Visual Art) เช่น ภาพเขียน รูปปั้น แกะสลัก ภาพพิมพ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น ซึ่งในหลักสูตรการศึกษาจะเรียกศิลปะเด็กว่า ศิลปะศึกษา (Art Education) และยังหมายถึง ศิลปะที่มองเห็นได้หรือเรียกกันว่า ทักษะศิลป์ ในที่นี้คือ ศิลปะสองมิติและศิลปะสามมิติ ศิลปะสองมิติ คือ งานศิลปะบนพื้นราบสามารถวัดความกว้างความยาวได้ เช่น ภาพวาด ภาพพิมพ์ ภาพกระดาษปะติด ส่วนศิลปะสามมิติ คือ ศิลปะที่ปรากฏรูปทรงให้สามารถลูบคลำหรือวัดได้ทั้งความกว้าง ยาว และหนา เช่น รูปปั้น รูปโครงสร้าง

สรุปได้ว่า ศิลปะเด็ก หมายถึง ศิลปะที่นำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเด็ก โดยการแสดงออกผ่านวัสดุที่เหมาะสมเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ด้วยประสาทตา หรือเรียกว่า ทักษะศิลป์ คือ ศิลปะสองมิติ และศิลปะสามมิติ และศิลปะแบบสื่อผสมเป็นรูปแบบหนึ่งของศิลปะสองมิติและศิลปะสามมิติ ที่มีการใช้วัสดุ อุปกรณ์หลากหลายสร้างความสนใจซึ่งมีความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยอย่างยิ่ง

3.2 ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรมศิลปะมีความสำคัญและให้ประโยชน์แก่มนุษย์อย่างมาก ซึ่งมีผู้ที่กล่าวไว้ดังนี้

โลเวนเฟล (Lowenfeld, 1970 : 29) กล่าวว่า ผลสะท้อนจากการทำงานศิลปะทำให้ทราบถึงการเจริญเติบโตของเด็ก สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เขาอาศัยอยู่ มีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็ก และก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ต่อมนุษย์

ราศี ทองสวัสดิ์ (2529 : 103 - 104) กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์หรือศิลปะสำหรับเด็กมิได้มีจุดมุ่งหมายให้เด็กทำงานเพื่อความสวยงามหรือทำให้เหมือนจริง แต่ต้องการช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือให้แข็งแรง การฝึกประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เพื่อเป็นพื้นฐานการเขียนที่ดี ตลอดจนช่วยพัฒนาอารมณ์ จิตใจ ให้เด็กมีความเพียร อดทน มีสมาธิในการทำงาน และรู้จักรับผิดชอบ การได้ทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้เรียนรู้การเข้าสังคม การแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ทำให้เด็กรู้จักคิด มีเหตุผลในการทำงาน จึงควรให้กำลังใจในการทำงานกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างเต็มที่

วิรุณ ตั้งเจริญ (2535 ก : 241 - 244) ได้กล่าวว่าศิลปะศึกษาสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้แก่เด็กปฐมวัยด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางการแสดงออก ศิลปะเป็นกระบวนการที่ต้องตัดสินใจเสนอความคิด ตัดสินใจที่จะกระทำ และแสดงออกมาตามความคิด
 2. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านการคิดสร้างสรรค์ ศิลปะเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะพร้อมมูลด้วยวิถีทางสำหรับการสังสมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัย
 3. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านการจินตนาการ สิ่งต่าง ๆ ที่เราสร้างสรรค์ขึ้นมาย่อมเริ่มต้นด้วยจินตนาการก่อน ซึ่งเป็นเรื่องของการคาดหวัง จะผลักดันนำไปสู่ความคิดคำนึงที่กว้างไกล
 4. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านสุนทรียภาพ ผู้ที่มีสุนทรียภาพอยู่ในตัวจึงพร้อมที่จะรับรู้และซาบซึ้งต่อคุณค่าทางด้านต่าง ๆ ของสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว
 5. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านความประณีต ศิลปะต้องใช้ความพยายาม การสังเกต และความประณีตเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา
 6. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านการทำงาน ศิลปะเป็นการเริ่มต้นให้เด็กมีนิสัยรักการทำงานได้ เป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติด้วยมือ ต้องอาศัยความรัก ความพยายาม เมื่องานเสร็จเด็กจะภูมิใจซึ่งจะเป็นแรงผลักดัน ให้เขากระตือรือร้นที่จะทำงานชิ้นต่อไป
 7. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านการทำงานร่วมกัน การทำศิลปะจะต้องมีการพูดคุย บริภาษหรือ หยิบยื่น สิ่งต่าง ๆ ต่อกัน ปัจจุบันครุนิยมจัดกิจกรรมรวมกลุ่มยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กต้องคิดวางแผน และทำงานร่วมกัน
- เลิศ อานันทนะ (2535 : 44 - 48) ได้กล่าวถึง การที่เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้วยศิลปะที่เหมาะสม จะสามารถพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนาการด้านสติปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ การที่เด็กได้สำรวจ ทดลอง ค้นคว้ากับวัสดุนานาชาติเด็กจะมีการแก้ปัญหา เลือกสรร ตัดสินใจ วางแผน ลงมือกระทำจริง รวมทั้งการวิจารณ์และการประเมินค่า ในผลงานที่ตนแสดงออกจน สำเร็จขึ้นมา ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ ได้ตอบสนองต่อลักษณะนิสัยของเด็กที่อยากรู้ อยากเห็น และอยากรู้อยากเห็น ทำให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระเสรี ภายใต้บรรยากาศที่สนุกสนาน เพลิดเพลิน
2. พัฒนาการด้านร่างกาย ส่งเสริมพัฒนาการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กันระหว่างการใช้กล้ามเนื้อ และประสาทตา ทำให้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมีความแข็งแรงมีทักษะในการทำงานคล่องตัวดีขึ้น
3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ทำให้เด็กมีอารมณ์ขันบานสนุกสนาน ยิ่งเด็กประสบผลสำเร็จในงานที่ลงมือทำก็ยิ่งทำให้เด็กเชื่อมั่นในตนเอง บนพื้นฐานของความรักและ

ความรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถของตนส่งผลให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดี สามารถมองโลกที่สวยงามด้วยสายตาที่สวยงาม สดใส ตลอดจนมีความรู้สึกที่ดีงามต่อผู้คนและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง

4. พัฒนาการด้านสังคม การจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะเพื่อพัฒนาการทางสังคม ให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม ได้แก่ การจัดกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) ทำให้เด็กเรียนรู้และฝึกหัดด้านสังคม เช่น การวางแผนงาน หรือปรึกษาหารือ การร่วมมือร่วมใจการ ประนีประนอม การแก้ปัญหาความขัดแย้ง ฯลฯ มีผลให้เด็กรู้จักลดความต้องการของตนเอง เมื่อต้องการอยู่ร่วมในการทำงานกับเพื่อนหรือพี่น้องของตน ที่แต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกัน

สรุปได้ว่า ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะ คือ เป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของเด็ก ให้เด็กได้แสดงออกถึงความรู้สึก ความคิด จินตนาการ กระบวนการ ศิลปะจะส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านกับเด็ก ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เสริมสร้างลักษณะนิสัยบุคลิกภาพที่เหมาะสม ทำให้เด็กกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกเป็นพื้นฐานให้เด็กรักการลงมือทำงาน มีความภาคภูมิใจในงานที่ทำ มีความรับผิดชอบในการทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถปรับตัวและพฤติกรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น ก่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญงอกงามต่อบุคคล และสังคมส่วนรวม

3.3 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กและศิลปะแบบสื่อผสม

โลเวนเฟลด์ และบริทเทน (Lowenfeld and Brittain. 1970 : 108) กล่าวว่า วัสดุที่ใช้กับกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กจะต้องเพียงพอต่อความต้องการ และสามารถที่จะสนับสนุนการ แสดงออกอย่างอิสระ ปราศจากเทคนิคหรือวิธีการที่ยึดยาก

วิรุณ ตั้งเจริญ (2536 ก : 234,244-245) กล่าวว่า การเรียนการสอน ศิลปะสำหรับเด็กจำเป็นจะต้องประกอบขึ้นด้วยปัจจัยหลายอย่างที่จะร่วมกันสร้างเสริมให้เกิดคุณค่าต่าง ๆ ขึ้น ปัจจัยแรก คือ ความพร้อมในตัวผู้เรียน ซึ่งความพร้อมอาจจะรวมถึงความพร้อมทางวุฒิภาวะ ความพร้อมทางด้านประสบการณ์ และความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ ความพร้อมทางด้านต่าง ๆ นี้จะช่วยเกื้อหนุนให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสอนศิลปะต้องพิจารณาถึงกิจกรรมศิลปะ (Art Activities) สื่อการสอน (Instructional Media) กระบวนการสอน (Teaching Process) ในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะที่เปิดโอกาสให้เด็กทำงานร่วมกัน ปรึกษาหารือช่วยเหลือกัน ยังเป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน ในการจัดกิจกรรมศิลปะต้องมีบริเวณปฏิบัติงานที่สะดวกสำหรับการทำงานร่วมกัน และบรรยากาศที่มีเสรีภาพ

ดังนี้

นิรมล ช่างวัฒนชัย (2539 : 9) กล่าวถึง เทคนิคที่เหมาะสมในการสอนศิลปะไว้

1. กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม
2. ยอมให้เด็กใช้มือได้อิสระความคิดสร้างสรรค์
3. ยอมให้เด็กทำงานเอง
4. ยอมให้เด็กตัดสินใจเลือกทำงานด้วยตนเอง
5. ใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่เหมาะสมอย่างหลากหลาย
6. ใช้กิจกรรมที่เหมาะสมอย่างหลากหลาย
7. ยอมรับผลงานของเด็ก แสดงผลงาน และเก็บรักษาผลงาน
8. ให้ความเห็นเกี่ยวกับความพยายาม และส่วนประกอบของงานศิลปะ
9. ถามคำถามปลายเปิด

วิชัย วงษ์ใหญ่ (สุดาร์ตน์ เพชรบุรี. 2539 : 89 ; อ้างอิงมาจาก วิชัย วงษ์ใหญ่.

2529) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษาไม่ควรยึดมั่นอยู่กับรูปแบบ หรือวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้สอนควรที่จะเลือกใช้วิธีสอนหลาย ๆ รูปแบบ โดยเน้นให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

สเซอร์มาเชอร์ (Schirmacher. 1988 : 199,233) ได้กล่าวถึงกิจกรรมศิลปะ 2

รูปแบบไว้ดังนี้

1. กิจกรรมศิลปะ 2 มิติ (Two-Dimensional Art Activities) เป็นการใช้สื่อทางศิลปะแบบ 2 มิติในการจัดกิจกรรม เช่น การระบายสีน้ำ จิตรกรรมฝาผนัง การปะติดกระดาษ การพิมพ์ภาพ เป็นต้น

2. กิจกรรมศิลปะ 3 มิติ (Three-Dimensional Art Activities) เด็ก ๆ จะสนุกกับการปั้นเป็นรูปทรงต่าง ๆ ปั้นเป็นรูป 3 มิติ เช่น การปั้นด้วยดิน การปั้นด้วยกระดาษตะกั่ว การทำหุ่นและหน้ากาก เป็นต้น

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2536 : 34-35) ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กตามลักษณะผลงานที่เด็กสร้างสรรค์เป็นหลัก คือ

1. กิจกรรมศิลปะ 2 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพ บนระนาบผิววัสดุที่แบน ๆ เช่น กระดาษ กระดาษ ผ้า ผนังปูน พื้นทราย พื้นดิน ฯลฯ โดยใช้กลวิธีวาดเส้น ระบายสี พิมพ์หรือกดประทับให้เป็นสี ปะติดด้วยกระดาษสี เป็นต้น กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่

การวาดภาพด้วยนิ้วมือหรือมือ การพิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุต่างๆ การวาดภาพเส้นด้วยดินสอสีเทียน การระบายสีด้วยสีเทียน สีฝุ่น สีโปสเตอร์ สีน้ำ เป็นต้น ผลงานศิลปะประเภทนี้ดูแล้วแบนราบ มีเฉพาะมิติกว้าง - ยาว

2. กิจกรรมศิลปะ 3 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพ ให้มีลักษณะลอยตัว นูน หรือเว้าลงไปในพื้นที่โดยใช้วัสดุและกลวิธีต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัสดุนั้น ๆ เช่น การปั้นทราย ดินเหนียว ดินน้ำมัน กระดาษ แป้งโด หรือการประกอบวัสดุต่าง ๆ เข้าด้วยกัน กลวิธีที่จะให้เด็กทำกิจกรรมประเภทนี้ต้องไม่มีขั้นตอนที่ซับซ้อน สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ง่ายและไม่เสียต่ออันตราย เช่น วัสดุที่จะนำมาประกอบเข้าด้วยกันควรเป็นวัสดุประเภทกล่องกระดาษ เมล็ดพืช ลูกปัด เศษไม้ ใบไม้ โดยใช้กาวยึดติดง่าย เป็นต้น

3. กิจกรรมศิลปะผสมผสาน 2 มิติ-3 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่ให้เด็กสร้างสรรค์ภาพโดยใช้วัสดุ และกลวิธีทางกิจกรรมศิลปะ 2 มิติ และ 3 มิติ รวมเข้าด้วยกัน เช่น ให้เด็กใช้สีโปสเตอร์ระบายบนรูปปั้นดินเหนียว หรือแป้งโดที่แห้งแล้ว ให้เด็กระบายสี หรือฉีกกระดาษสี (ที่ฉีกหรือตัดเป็นรูปต่าง ๆ) ตกแต่งกล่องกระดาษ

การจัดกิจกรรมศิลปะทั้ง 3 ประเภท ควรให้เด็กมีโอกาสร่วมกันทำเป็นกลุ่มด้วยกลุ่มละประมาณ 3 - 5 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของผลงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 13-14) กล่าวถึงกิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) มีดังนี้

1. การวาดภาพและระบายสี
 - 1.1 การวาดภาพด้วยสีเทียน หรือสีไม้
 - 1.2 การวาดภาพด้วยสีน้ำ เช่น พู่กัน ฟองน้ำ
 - 1.3 การละเลงสีด้วยนิ้วมือ
2. การเล่นกับสีน้ำ
 - 2.1 การเป่าสี
 - 2.2 การหยดสี
 - 2.3 การเทสี
3. การพิมพ์ภาพ
 - 3.1 การพิมพ์ภาพด้วยส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
 - 3.2 การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุ พืช ผัก ต่าง ๆ

4. การปั้น เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งโด ฯลฯ
5. การพับ จิก ตัด ปะ
 - 5.1 การพับอย่างง่าย
 - 5.2 การจิกปะ
 - 5.3 การเทสี
6. การประดิษฐ์
 - 6.1 ประดิษฐ์เศษวัสดุต่าง ๆ
 - 6.2 การร้อย เช่น ลูกปัด หลอดกาแฟ หลอดด้าย ฯลฯ
 - 6.3 การสาน เช่น กระดาษ ใบตอง ใบมะพร้าว ฯลฯ

ศิลปะแบบสื่อผสม

โจเนส (Jones. 1992 : 35,62) ได้กล่าวถึง สื่อผสม (Mixed Media) เป็นส่วนหนึ่งของสื่อและเทคนิค 2 มิติ (Two-dimensional Media and Techniques) และสื่อ 3 มิติ (Three-dimensional Media) ในศตวรรษที่ 20 นักศิลปะได้ทดลองเกี่ยวกับการระบายสีที่ไม่มีรูปแบบ โดยใช้วัสดุ สื่ออื่นๆ เช่น ผ้า ไม้พลาสติกมารวมกับการระบายสี การวาดภาพหรือการระบายสีกับการปั้นเกิดการผสมผสานกันชัดเจน นั่นคือการใช้งาน 2 มิติ มาผสมผสานกับวัตถุ 3 มิติก่อให้เกิดเทคนิคสื่อผสม (Mixed Media Techniques) ใช้กันอย่างกว้างขวางนำไปสู่กระบวนการศิลปะที่มีความเหมาะสมขึ้น

สเซอร์มาเชอร์ (Schirrmacher. 1988 : 190-192) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะให้มีการแนะนำ หรือบอกแนวทางเพียงเล็กน้อยเท่านั้น การสอนกิจกรรมศิลปะโดยตรงก่อให้เกิด ผลเสีย ควรจะสนับสนุนให้เด็กมีการค้นพบกระบวนการทางศิลปะด้วยตนเอง ให้โอกาสเด็กได้ค้นคว้าอย่างกว้างขวาง โดยการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลายให้เด็ก การใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์น้อยนับว่าเป็นการจัดศิลปะที่ไม่เหมาะสมอย่างมาก ศิลปะสื่อผสม (Mixed Media) เป็นการค้นพบทางที่เป็นไปได้ของนักศิลปะในการใช้วัสดุ และวิธีการหลากหลายมากขึ้นในการทำศิลปะมากขึ้น เช่น การใช้สีน้ำกับสีเทียนระบายด้วยกัน การปะติดกับการระบายสี การเย็บกรอบภาพวาดหรือภาพระบายสี ซึ่งเป็นการผสมผสานอย่างสร้างสรรค์ไม่มีที่สิ้นสุด ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 สื่อผสม โครงสร้างของสีและกระดาษ (MIXED MEDIA. CONSTRUCTION PAPER AND COLORING) (Schirmmacher. 1988 : 191)

อารี สุทธิพรณ (2528 : 273-274) กล่าวว่า สื่อประสม (Mixed Media) เป็นผลงานที่เกิดจากการผสมผสานสื่อต่างประเภทกัน เกิดเป็นผลงานที่มีเอกภาพเดียวกัน

การสร้างสรรคสื่อประสมเป็นการผสมผสานของวัสดุบนระนาบรองรับ 2 มิติ เรียกว่า ภาพปะติด (Collage) แต่ถ้าเป็นการผสมผสานกันด้วยวัสดุ 3 มิติ ก่อให้เกิดเป็นลักษณะรูปแบบสามมิติขึ้นจะให้ตั้งได้ หรือแขวนได้ หรืออยู่ในลักษณะใดก็ตาม เรียกว่า การสร้างสรรคโครงสร้างด้วยวัสดุ (Construction)

ชูลุด นิมเมอ (2531 : 4,288) กล่าวว่า ศิลปะสื่อผสม (Mixed Media Art) คือ ศิลปะที่ใช้สื่อในการแสดงออกหลายทาง เป็นชิ้นงานซึ่งมีสื่อต่าง ๆ ผสมกันในลักษณะที่ไม่อาจแยกออกได้ว่าสื่อใดเด่นกว่าและเป็นเจตนาของศิลปินที่จะให้เป็นไปเช่นนั้นด้วย

วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (2531 : 53) กล่าวว่า การเขียนภาพด้วยเทคนิคสื่อผสม ขึ้นอยู่กับวัสดุและอุปกรณ์ที่มีหรือที่ต้องการใช้ ซึ่งจะต้องใช้วัสดุหลายชนิดปนกัน

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2535 : 501) กล่าวว่า สื่อผสม (Mixed Media) เป็นลักษณะผลงานศิลปะที่วัสดุ สื่อหรือเทคนิคต่าง ๆ มาผสมผสานกันในงานชิ้นเดียวกัน ส่วนทางด้านศิลปศึกษานั้น ความหมายของคำว่าสื่อผสมใช้จำแนกงานลักษณะที่มีการผสมผสานระหว่าง สื่อ และเทคนิคที่แตกต่างกันในงานกิจกรรมชิ้นเดียวกัน เช่น การนำเอาเทคนิคแบบงานชุดสีเขียน มาผสมผสานกับสีน้ำ เป็นเทคนิคที่เรียกว่าสีน้ำทับสีเขียนในงานชิ้นเดียวกัน

วิรุณ ตั้งเจริญ (2535 ข : 255) กล่าวถึง การผสมผสานงาน 2 มิติ และ 3 มิติ พบได้ทั้งงานภาพเขียน ภาพปะติด ภาพแขวง งานโครงสร้าง งานสื่อประสม เป็นต้น

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 42 (2539 : 6) ได้กล่าวถึง ประเภทสื่อประสม (Mixed Media) ได้แก่ ผลงานศิลปะที่ใช้กรรมวิธีทางศิลปะ และวัสดุหลายประเภทประกอบกัน

วินัย โสมดี (2539 : 459) กล่าวถึง งานสื่อประสม (Mixed Media) เป็นการรวบรวมผสมผสานสื่อในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์หลาย ๆ ชนิดเข้าด้วยกัน เช่น ผลงานบางชิ้น อาจจะ เป็นงานจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์อยู่ด้วยกัน

สรุปได้ว่า แนวการจัดศิลปะสำหรับเด็ก ควรมีการจัดสื่อวัสดุ อุปกรณ์ ให้เด็กได้มีทางเลือกที่หลากหลายและไม่จำกัดความคิด จินตนาการของเด็กได้ใช้วิธีการตามความคิดที่มีทางเป็นไปได้ของตนเอง ในการจัดประเภทศิลปะสามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะได้ คือ กิจกรรมศิลปะแบบ 2 มิติ และศิลปะแบบ 3 มิติ ซึ่งศิลปะแบบสื่อผสมนอกจากจะเป็นการผสมผสานวัสดุ การใช้ อุปกรณ์ หรือเทคนิคหลายอย่างเข้าด้วยกัน ยังรวมถึงการผสมผสานระหว่างศิลปะแบบ 2 มิติ และศิลปะแบบ 3 มิติ เข้าด้วยกันอีกด้วย

3.4 กิจกรรมศิลปะกับการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ

พฤติกรรมร่วมมือเป็นพฤติกรรมที่สำคัญ ที่จะก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม การส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือให้กับเด็กปฐมวัย สามารถทำได้กับกิจกรรมหลายอย่างและศิลปะเป็นกิจกรรมหนึ่ง ที่จะยกระดับจิตใจมนุษย์เชื่อมโยงในการดำเนินวิถีชีวิต ร่างกาย อารมณ์และ

จิตใจที่จะพัฒนาให้ดีขึ้นก่อให้เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคม (เกริก ยุ้นพันธ์. 2539 : 85 - 86)

ครอพา (Kropa. 1994 : 42) กล่าวว่า เด็กที่นั่งโต๊ะร่วมกันทำกิจกรรมศิลปะไม่ใช่เพียงแต่ใช้วัสดุร่วมกันเท่านั้น แต่เด็ก ๆ ยังร่วมกันคิดและร่วมกันสนทนากิจกรรมเกี่ยวกับงานของพวกเขา และลาสกี และมูเคอร์จิ (Lasky and Mukerji. 1992 : 87) กล่าวว่า กลุ่มของเด็กอายุ 4 - 5 ปีจะมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการผสมผสานความคิดสร้างสรรค์เข้าด้วยกัน เมื่อครูจัดกระดาษแผ่นใหญ่เป็นวัสดุให้เด็กได้ทำร่วมกัน ซึ่งศิลปะลักษณะนี้สามารถสนับสนุนส่งเสริมการร่วมมือในการทำงานจนประสบความสำเร็จ เด็กมีการรับรู้ที่มีคุณค่าอย่างมากกว่าการที่จะทำโครงการศิลปะที่ยิ่งใหญ่ของคนเพียงคนเดียว โลเวนเฟลด์ และบริทเทน (Lowenfeld and Brittain. 1970 : 29-30) กล่าวว่า งานสร้างสรรค์ของเด็ก ๆ เป็นการร่วมมือและเป็นสามัญสำนึกของการตอบสนองต่อสังคมที่เด็กได้แสดงความรู้สึก บุคลิกลักษณะเฉพาะตน การได้รับประสบการณ์ด้วยตนเองและประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่น

พิล (Pile. 1973 : 95-96) กล่าวว่า เด็กอายุ 5 ปี สามารถที่จะรู้จักการฟัง และมีประสบการณ์ทางศิลปะร่วมกันได้ เด็ก ๆ สามารถวางแผนร่วมกันได้เพราะเป็นวัยที่กำลังพัฒนาทักษะความร่วมมือ ซึ่งสามารถกระตุ้นได้โดยการจัดศิลปะเป็นกลุ่ม สนับสนุนความคิดความสามารถให้เด็กได้ทำงานร่วมกัน และเด็กจะได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างมากมาย เรียนรู้ที่จะร่วมมือและมีส่วนร่วมในการทำงาน ร่วมคิดวางแผนด้วยกัน และกิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เด็ก ๆ จะมีความสนุกสนานในการคิดทำกิจกรรม เรียนรู้การเป็นผู้นำผู้ตาม รู้จักการเคารพสิทธิของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เรียนรู้ที่จะสูญเสียผลประโยชน์ของตน เมื่อต้องมาทำงานกลุ่มร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับเพื่อน และมาเยสกี (Mayesky. 1995 : 91) กล่าวว่า เด็กสามารถเรียนรู้ความหมายของการร่วมมือ จากการช่วยกันคิดเมล็ดพืชบนกระดาษ การใช้อุปกรณ์ที่จำกัดโดยเด็ก 2 คน สามารถที่จะใช้สีแดงเพียง 1 แท่งในการระบายสีร่วมกันได้ การทำความสะอาดพุกัน หรือขูดสีสิ่ง เหล่านี้เป็นบทเรียนชีวิตจริงที่เรียนรู้ และมีส่วนร่วมจากการลงมือกระทำจริง

วิรุณ ตั้งเจริญ (2536 : 244-245 ; 2537 : 704: 706) กล่าวว่า ศิลปะเด็กส่วนใหญ่จะเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับความคิดคำนึงส่วนตัวและสังคม ซึ่งเป็นการสื่อสารให้เรารับรู้ถึงการที่เด็กมีความคิดมีความพันธ์กับสังคมอย่างไร กิจกรรมในลักษณะนี้ยังเน้นให้เด็กคิดคำนึงถึงสังคมรอบตัว และความสัมพันธ์ที่เขาพึงมีต่อสังคมอีกด้วย และการที่กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กในระบบโรงเรียนปัจจุบัน ได้เน้นกิจกรรมกลุ่มมากขึ้น เพื่อมุ่งพัฒนาการทางด้านสังคมโดยตรง เพราะเชื่อ

ว่ากิจกรรมกลุ่มย่อมสร้างประสิทธิภาพ ในการทำงานร่วมกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป และเป็นกระบวนการต่อเนื่องสืบต่อไปถึงชีวิตในสังคม อีกทั้งยังได้กล่าวว่าศิลปะมีลักษณะทำงานร่วมกัน และปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันย่อมเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การขอยืมขอยืมสิ่งของเครื่องใช้กัน การแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์กัน การช่วยกันรวบรวมวัสดุบางอย่างและใช้ร่วมกัน หรือการช่วยกันหยิบจับ ช่วยกันทำงาน พฤติกรรมเหล่านี้ย่อมพัฒนาชีวิตจิตใจของเด็กโดยตรงให้เป็นคนที่พร้อมจะอยู่ในสังคม อย่างแบ่งปันและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน คนที่เห็นแก่ตัวมักเป็นคนที่ชินกับการอยู่คนเดียว ไม่เคยได้รับสิ่งใดจากผู้อื่นและไม่ยอมเสียสละให้ผู้อื่นด้วย ศิลปะจะช่วยให้เด็กได้ช่วยเหลือกัน แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ได้รับมิตรภาพร่วมกัน หรือรู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวในการทำงานร่วมกัน เด็กได้ตระหนักว่าเขาคือคนหนึ่งที่มีคุณค่าของหมู่คณะได้ กิจกรรมศิลปะมีสภาพเป็นทั้งตัวเชื่อมโยงสังคมของเด็กและพัฒนาการอยู่ร่วมในสังคม

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมสำคัญกิจกรรมหนึ่ง ที่สามารถส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือได้ โดยการจัดเป็นกิจกรรมกลุ่ม ให้โอกาสเด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานด้วยกัน จากวัสดุ อุปกรณ์ ที่หลากหลาย และไม่มีการจำกัดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยเฉพาะในการทำกิจกรรมศิลปะ เด็ก ๆ ต้องสามารถสร้างสรรค์ผลงานอย่างอิสระตามความคิดที่เป็นไปได้ของตน ซึ่งสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม เด็ก ๆ จะได้มีอิสระในการทำผลงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์รูปแบบผลงานที่แปลกตามทีตนสามารถทำได้ จากวัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลาย วิธีการที่เด็ก ๆ สามารถคิดค้นขึ้นมาเอง ซึ่งกระบวนการทางศิลปะลักษณะเช่นนี้ ย่อมต้องมีการร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมวางแผนการ ปรีกษาหารือ ช่วยเหลือแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ให้แก่กัน มีการประนีประนอมกันผลัดกันเป็นผู้นำผู้ตามในการทำงานร่วมกันภายใต้บรรยากาศที่เด็กมีอิสระอย่างเท่าเทียมกัน

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะ

ฟิลลิป (Phillips. 1993 : A) ได้ศึกษาความเข้าใจของผู้สอนการศึกษาระดับปฐมวัยในด้านกระบวนการความงามทางศิลปะและศิลปศึกษา โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า มีความเห็นพ้องกันในทรรศนะเกี่ยวกับการเรียนศิลปะ โดยวิธีทำการทดลองลงมือกระทำโดยตรงกับสื่อที่หลากหลายและเน้นการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ และมีความเห็นแตกต่างกันในทรรศนะเกี่ยวกับศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาศิลปะเป็นจุดเล็ก ๆ และถูกมองว่าเป็นวิชาหนึ่งในโรงเรียนเท่านั้น แต่ในมหาวิทยาลัย ศิลปะจะมีการสอนที่เข้มงวดมากเกี่ยวกับความรู้ ความคิดรวบยอด คำศัพท์ สื่อ

ทางศิลปะโดยตรงที่ใช้ในการศึกษา ผลจากการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนต้องการเรียนเกี่ยวกับวิธีการสอนศิลปะมากกว่าความรู้ ความคิดรวบยอด คำศัพท์ สื่อทางศิลปะ และหลักสูตรที่ใช้ในการสอนศิลปะยังก็เป็นที่ต้องการ

อารี เกษมรติ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุทะนอม พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และแบบรักทะนุทะนอมเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่า เมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ ชไมมน ศรีสุรักษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบปกติ หลังการทดลองมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน มีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะ พบว่า เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาเด็กในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความสนใจ ทำทลายความสามารถของเด็ก ศิลปะสามารถจัดกิจกรรมได้หลายรูปแบบ จัดได้ทั้งเป็นรายบุคคล รายกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มย่อยเด็กมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิด เรียนรู้ซึ่งกันและการให้ความร่วมมือกันนั้นคือพื้นฐาน ที่เด็กจะเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมขนาดใหญ่ต่อไป สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดศิลปะต้องมีความหลากหลาย ตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างเต็มศักยภาพ ได้แก่ การจัดศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมหลายด้าน โดยเฉพาะการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ ได้อย่างสอดคล้องกับระดับพัฒนาการ และความสนใจของเด็กปฐมวัย

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ซึ่งมีความเหมาะสมกับพัฒนาการ และความต้องการของเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่เด็กร่วมกันคิด วางแผนร่วมกัน ช่วยเหลือ แบ่งปัน หยิบยื่นวัสดุ อุปกรณ์ให้แก่กัน มีการผลัดเปลี่ยนการเป็นผู้นำผู้ตามในกลุ่ม เกิดการรับผิดชอบร่วมกันจากการทำงาน ซึ่งต้อง

อาศัย พึ่งพากันและกัน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของกลุ่ม ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาการส่งเสริม
พฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ซึ่งจะเป็นแนวทาง
หนึ่งในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยต่อไป

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

เด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มไปแล้ว จะมี
แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือ แตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบ
สื่อผสมเป็นกลุ่ม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากร
2. กลุ่มตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
4. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ
5. แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง
6. วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ของโรงเรียนวัดพระแท่นดงรัง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

กลุ่มตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ของโรงเรียนวัดพระแท่นดงรัง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีจำนวน 15 คน โดยมีขั้นตอนคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้มาโดยวิธีการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน
2. ครูประจำชั้นอนุบาลห้องที่ได้รับการสุ่มจากข้อ 1 ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย แล้วนำคะแนนที่ได้มาเรียงลำดับน้อยไปมาก คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อยจำนวน 15 คนมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วหาดำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์(Percentile Rank)

(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 90-91) พบตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์กลุ่มทดลองของเด็กชายคือ P_{31} และเด็กหญิงคือ P_{24}

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ
2. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ

1.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกพฤติกรรม

1.2 ศึกษาแบบสังเกตพฤติกรรมของ สุทธิพรรณ อีรพงษ์ (2534) วิลาวัลย์ เมื่อกพวง (2536) วันเพ็ญ ปุฒพัฒน์ (2539) ญัฐภาพร พงษ์สิงห์ (2539) ชไมมน ศรีสุรภักซ์ (2540) และได้สังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5-6 ปี เป็นเวลา 1 สัปดาห์ แล้วนำมาสร้างเกณฑ์การประเมินให้ครอบคลุมพฤติกรรมร่วมมือ ได้แก่ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การเป็นผู้นำผู้ตาม การรับผิดชอบ โดยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือแบบมาตราส่วนประเมินค่ากำหนดตัวเลข (Numerical Rating Scales)

1.3 นำแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ ทดลองใช้กับเด็กอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยทำการสังเกต และบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือเพื่อศึกษาความชัดเจนของแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

1.4 นำแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของแบบสังเกตจำนวน 3 ท่านดังนี้

ดร. พัชรีย์ ผลโยธิน

อาจารย์สุภาพร ธนะชานันท์

อาจารย์รุ่งระวี กนกวิบูลย์ศรี

1.5 นำแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ข้อ 1.4 มาปรับปรุงแก้ไขไปตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่านซึ่งถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม โดยปรับปรุงการใช้ภาษา และการให้คะแนนพฤติกรรมร่วมมือ

1.6 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของแบบสังเกต

การแสดงความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาครั้งนี้ โดยการนำเอาแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 2 ใน 3 ท่าน ลงคะแนนเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำคะแนนที่ได้จากการลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จึงถือว่าใช้ได้ (บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์. 2526 : 89) และแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือได้ค่า IOC = 0.7-1 ในทุกข้อของพฤติกรรมร่วมมือ จึงถือว่าใช้ได้

1.7 การหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต

โดยการนำแบบสังเกตไปทดลองใช้ (Try Out) กับเด็กอนุบาลปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน ที่โรงเรียนวัดพระแท่นดงรัง วิธีหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย ร่วมกันสังเกตแล้วนำคะแนนมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI ถ้า RAI = 0.7 ถือว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกตอยู่ในระดับสูง (Burry-Stock. 1996 : 256) และในการทดลองครั้งนี้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI = 0.9 จึงถือว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกตอยู่ในระดับสูง

2. การสร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

2.1 ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 ของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

2.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะ ศิลปะแบบสื่อผสม และการจัดกิจกรรมกลุ่ม

2.3 ผู้วิจัยสร้างแผนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ซึ่งกำหนดขั้นตอนการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ ขั้นสรุป

2.4 นำแผนการจัดกิจกรรมเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาเพื่อหาความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา การดำเนินการ กิจกรรม สื่อการเรียน และการประเมินผล จำนวน 3 ท่าน คือ

ดร. วรรณาท รักสกุลไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัฒนา ปุญญฤทธิ์

อาจารย์อารี เกษมรัตติ

2.5 ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในข้อ 2.4 ในด้านการใช้ภาษา และปรับเวลาเพิ่มในการจัดกิจกรรมจาก 30 นาทีเป็นเวลา 40 นาที

2.6 นำแผนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาข้อบกพร่องของแผนการจัดกิจกรรมแล้วปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งให้สมบูรณ์

แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว จากที่บอร์นและเกล (Barnett and Johnson, 1996 : 31 ; citing Borg and Gall, 1989 : 692) ได้กล่าวว่า รูปแบบการทดลองกลุ่มเดียวจะมีความเหมาะสมเป็นพิเศษกับการทดลองที่ต้องการเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมหรือกระบวนการภายใน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการทดลองโดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวทำการทดลอง และเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงขณะทดลองเพื่อความเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการทดลองครั้งนี้

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

ก่อนทดลอง	ขณะทดลอง
T0	X, T1, X, T2, X, T3, X, T9

เมื่อ T0 คือ การสังเกตก่อนการทดลอง

X คือ การดำเนินกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

T1, T2, ... , T9 คือ การสังเกตขณะทำการทดลองหลาย ๆ ครั้ง

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 เป็นเวลา 10 สัปดาห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในสถานที่ที่ทำการทดลองให้เหมาะสม
3. จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้าน (Baseline Data) โดยการสังเกตพฤติกรรมร่วมมือจากกิจกรรมศิลปะศึกษาเป็นกลุ่มของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ได้แก่

วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 40 นาที โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ บันทึก
การสังเกตโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย รวมผู้สังเกตจำนวน 2 คน

4. ดำเนินการทดลองโดยการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม กับกลุ่มตัวอย่าง
เป็นเวลา 9 สัปดาห์ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 40 นาที โดยใช้แบบ
สังเกตพฤติกรรมร่วมมือบันทึก การสังเกตโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย รวมผู้สังเกตจำนวน 2 คน

ตาราง 2 วันและกิจกรรมที่ทำการทดลองและสังเกต

การจัดกิจกรรม	ระยะเวลาทำการทดลอง	วันที่ทำการทดลอง	เวลา
กิจกรรมศิลปะศึกษา เป็นกลุ่ม	1 สัปดาห์ ก่อนการทดลอง	วันอังคาร พุธ พฤหัสบดี	09.30-10.10น.
กิจกรรมศิลปะแบบ สื่อผสมเป็นกลุ่ม	9 สัปดาห์	วันอังคาร พุธ พฤหัสบดี	09.30-10.10น.

5. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเองโดยให้กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ
แบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ (7 นาที)

1. นำสู่กิจกรรมโดยการร้องเพลง การทำท่าทาง การท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย
หรือการใช้สื่อประกอบ
2. ครูแนะนำวัสดุ อุปกรณ์และสาธิตการทำกิจกรรมใหม่ที่ครูเตรียมไว้
3. บอกข้อตกลงเบื้องต้น
4. เด็กวางแผนร่วมกันกับเพื่อนและครูในเรื่องที่จะทำเป็นผลงาน

ขั้นดำเนินกิจกรรม (26 นาที)

1. เด็กนั่งตามกลุ่มของตนเองกลุ่มละ 5 คน สำหรับทำกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสม
เป็นกลุ่ม
2. ขั้นทำกิจกรรมร่วมกัน ให้เด็กลงมือทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในกลุ่มตามที่ได้
วางแผน โดยเด็ก ๆ สามารถปรึกษาและร่วมมือกันทำผลงานภายในกลุ่ม และตั้งชื่อผลงานที่ทำ
ร่วมกัน

3. หมดเวลาให้เก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป (7 นาที)

1. เด็กออกมาเล่าผลงาน 1 กลุ่ม

2. เด็ก ๆ ช่วยกันตั้งชื่อผลงานของกลุ่มว่าอย่างไร ทำผลงานตามแผนที่วางไว้หรือไม่ เพราะอะไร มีปัญหาเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง ช่วยกันแก้ปัญหาอย่างไร การทำงานร่วมกันมีผลดีหรือไม่ อย่างไร

บทบาทครู

กระตุ้นให้เด็กวางแผนร่วมกัน และเสนอความคิดร่วมกันด้วยวิธีใช้คำถามปลายเปิด กระตุ้นการเกิดพฤติกรรมร่วมมือ โดยถามทบทวนถึงขั้นตอนการทำงานร่วมกัน และผลที่ได้จากการทำงานร่วมกัน

6. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 กลุ่ม โดยใช้การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาเป็นกลุ่มเป็นเวลา 1 สัปดาห์เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้าน แล้วจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มเป็นเวลา 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี ในช่วงเวลา 09.30-10.10 นาฬิกา ซึ่งในแต่ละครั้งที่จัดกิจกรรมผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยรวมจำนวน 2 คน ทำการสังเกต และบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือในชั้นดำเนินการกิจกรรม ช่วงเวลา 09.40-09.57 นาฬิกา

7. เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือซึ่งมีหลักการดำเนินการดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้ผู้สังเกตจำนวน 2 คน คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย มีหลักในการเลือกผู้ช่วยวิจัย คือ เป็นครูที่มีวุฒิปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย และมีประสบการณ์ในการสอนเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ได้แก่ อาจารย์นุชนาฏ อยู่กำเนิด อาจารย์ประจำชั้นอนุบาล โรงเรียนวัดพระแท่นดงรัง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

2. เก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้านจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน โดยแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือจากการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาเป็นกลุ่ม เป็นเวลา 1 สัปดาห์

3. ทำการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ จากการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อนผสม เป็นกลุ่ม เป็นเวลา 9 สัปดาห์ การจัดกิจกรรมแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยจำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 5 คน สังเกตและบันทึกพฤติกรรมร่วมมือที่ละกลุ่มๆละ 5 นาที พักระหว่างกลุ่ม 1 นาที และหมุนเวียน ลำดับกลุ่มก่อนหลังจนสิ้นสุดการทดลอง ดังตาราง

ตาราง 3 บันทึกการหมุนเวียนลำดับการสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ

วัน	อังคาร			พุธ			พฤหัสบดี		
เวลา สัปดาห์	9.40- 9.45	9.46- 9.51	9.52- 9.57	9.40- 9.45	9.46- 9.51	9.52- 9.57	9.40- 9.45	9.46- 9.51	9.52- 9.57
Baseline	1	2	3	2	3	1	3	1	2
1	1	2	3	2	3	1	3	1	2
2	2	3	1	3	1	2	1	2	3
3	3	1	2	1	2	3	2	3	1
4	1	2	3	2	3	1	3	1	2
5	2	3	1	3	1	2	1	2	3
6	3	1	2	1	2	3	2	3	1
7	1	2	3	2	3	1	3	1	2
8	2	3	1	3	1	2	1	2	3
9	3	1	2	1	2	3	2	3	1

หมายเหตุ 1, 2, 3 คือ ลำดับก่อนหลังของกลุ่มที่ทำการสังเกตกลุ่มที่ 1, 2, 3

4. ในการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยรวม ผู้สังเกตจำนวน 2 คน ทำการสังเกตเด็กเป็นกลุ่มพร้อมกันจำนวน 5 คน สังเกตเด็กเป็นรายบุคคล พร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน ดังตาราง

ตาราง 4 การสุ่มเวลาสังเกต

ผู้สังเกต เวลา-ลำดับ	ผู้สังเกตคนที่ 1	ผู้สังเกตคนที่ 2
นาที่	1	1
วินาที	10 20 30 40 50 60	10 20 30 40 50 60
ลำดับผู้สังเกต	1 * 2 * 3 *	1 * 2 * 3 *
นาที่	2	2
วินาที	10 20 30 40 50 60	10 20 30 40 50 60
ลำดับผู้สังเกต	4 * 5 * 1 *	4 * 5 * 1 *
นาที่	3	3
วินาที	10 20 30 40 50 60	10 20 30 40 50 60
ลำดับผู้สังเกต	2 * 3 * 4 *	2 * 3 * 4 *
นาที่	4	4
วินาที	10 20 30 40 50 60	10 20 30 40 50 60
ลำดับผู้สังเกต	5 * 1 * 2 *	5 * 1 * 2 *
นาที่	5	5
วินาที	10 20 30 40 50 60	10 20 30 40 50 60
ลำดับผู้สังเกต	3 * 4 * 5 *	3 * 4 * 5 *

หมายเหตุ 1, 2, 3, 4, 5 หมายถึง ผู้ถูกสังเกตเป็นลำดับที่ 1, 2, 3, 4, 5

* หมายถึง ช่วงเวลาที่ทำการบันทึกการสังเกต

5. เมื่อสิ้นสุดในแต่ละสัปดาห์นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ เปรียบเทียบกับข้อมูลพื้นฐานทุกด้าน เพื่อศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย
ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มช่วงระยะเวลา 9 สัปดาห์

6. การฝึกผู้ช่วยผู้วิจัย

ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยฝึกการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสังเกตดังนี้

6.1 ให้ศึกษาและทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสังเกต

6.2 ให้ศึกษานิยามศัพท์เฉพาะพฤติกรรมร่วมมือ และแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือให้เข้าใจตรงกัน เพื่อสามารถบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือได้ตรงกัน

6.3 ฝึกการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

6.4 ฝึกการสังเกตจริงในช่วงที่ผู้วิจัยทดลองใช้ (Try Out) โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยรวมผู้สังเกตจำนวน 2 คน สังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ จากการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มกับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน และหาหลักฐานความเชื่อมั่นของผู้สังเกตโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry-Stock, 1996 : 256)

7. การบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ ถ้าในช่วงเวลาที่ทำการสังเกตเกิดพฤติกรรมร่วมมือ และช่วงระดับพฤติกรรมร่วมมือตรงกับพฤติกรรมร่วมมือข้อใด ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องนั้น

8. การบันทึกคะแนน

การให้คะแนนของแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือเป็น 0, 1, 2

9. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. หาสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและขณะทำการทดลอง โดยนำข้อมูลไปหาคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมร่วมมือ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated-measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

1.1 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2533 : 89) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์
 $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต โดยการนำแบบสังเกตไปทดลองใช้ (Try Out) กับเด็กอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดพระแท่นดงรัง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน วิธีหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry-Stock. 1996 : 256)

$$RAI = 1 - \frac{\sum \sum |R_{1kn} - R_{2kn}|}{KN(I - 1)}$$

เมื่อ R_{1kn} , R_{2kn} คือ ผลการสังเกตของผู้สังเกตคนที่ 1 และคนที่ 2 ตามลำดับ
 N คือ จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
 K คือ จำนวนพฤติกรรมย่อย
 I คือ จำนวนช่วงคะแนน (0, 1, 2)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาคะแนนเฉลี่ย (Mean) และหาความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

2.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมร่วมมือ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated-measures ANOVA) ใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง และการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน คะแนนเฉลี่ย
S	แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	แทน ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ
SS	แทน ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
F	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยจำนวน 15 คนที่ได้รับการกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มเป็นระยะเวลา 9 สัปดาห์

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 3 การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย
การวิเคราะห์นำเสนอเป็น 4 ส่วนดังนี้

1.1 ค่าสถิติพื้นฐาน

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำคะแนนพฤติกรรมร่วมมือรวมทั้งฉบับของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการสังเกตก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มทั้ง 9 ครั้ง มาหาคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลปรากฏดังตาราง 5

ตาราง 5 คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรม ร่วมมือ	ระยะเวลา (สัปดาห์)									
	ก่อนจัด กิจกรรม	ขณะจัดกิจกรรม								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
$\bar{X}$	35.47	38.67	43.90	46.23	52.63	54.87	62.00	62.53	77.23	72.8
S	5.72	3.97	6.05	6.67	7.07	6.57	15.52	8.78	11.48	8.93

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 ปรากฏว่า ก่อนและขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยแตกต่างกัน คือ ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มแต่ละสัปดาห์มีค่าคะแนนเฉลี่ย สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรม ร่วมมือของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ครั้งนี้ ได้นำคะแนนรวมทั้งฉบับจากการสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของ
เด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสม
เป็นกลุ่ม มาวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ
ผลปรากฏดังตาราง 6

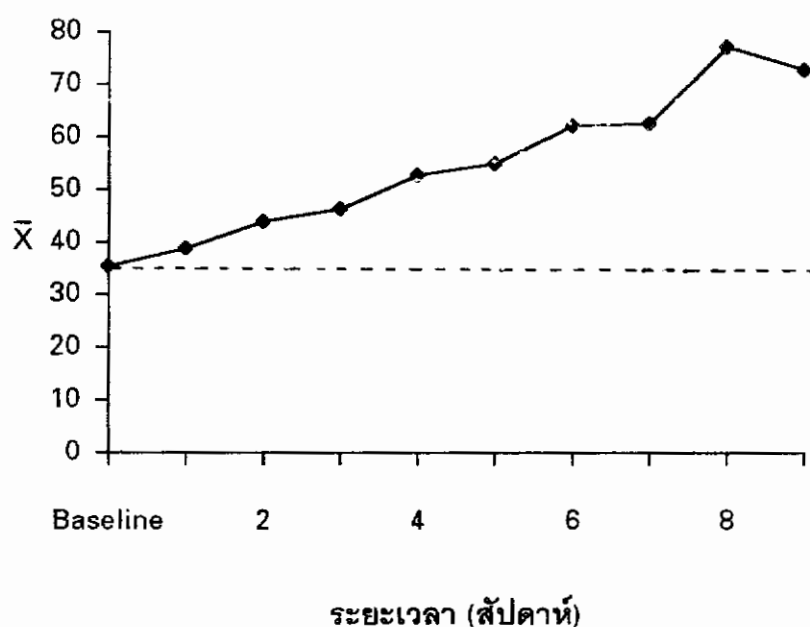
ตาราง 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

แหล่ง	SS	df	MS	F	Sig of F
ระหว่างเงื่อนไข	26,543.70	9	176.42	46.262	.000
Error	8,032.80	126	18.12		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 ปรากฏว่า พฤติกรรมร่วมมือขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบ
สื่อผสมเป็นกลุ่ม และก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม พบค่าความแปรปรวนแบบ
วัดซ้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยของการสังเกตพฤติกรรม
ร่วมมือแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

1.3 การแสดงเส้นภาพแนวโน้มของพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

เพื่อให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย จึงนำคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมาเขียนเป็นเส้นภาพ ผลปรากฏดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 เส้นภาพแสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย
หมายเหตุ Baseline หมายถึง ข้อมูลพื้นฐานก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน หมายถึง ระดับพฤติกรรมร่วมมือไม่เพิ่มขึ้น หรือเพิ่มขึ้นน้อยกว่า 2 เท่าของระดับพฤติกรรมร่วมมือก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน หมายถึง ระดับพฤติกรรมร่วมมือเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าของระดับพฤติกรรมร่วมมือก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์ตามภาพประกอบ 2 ปรากฏว่าพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม โดยมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 1-7 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 8-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

1.4 การแสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยที่สังเกตได้จากขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มในแต่ละครั้งทั้งหมด 9 ครั้ง กับก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม หาดด้วยคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ผลปรากฏดังตาราง 7

ตาราง 7 อัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

อัตรา การเปลี่ยนแปลง	ระยะเวลา (สัปดาห์) ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
พฤติกรรมร่วมมือ	0.09	0.24	0.30	0.48	0.55	0.70	0.76	1.18	1.05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 ปรากฏว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย สัปดาห์ที่ 1-8 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเรื่อย ๆ เป็น 0.09-1.18 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และสัปดาห์ที่ 9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ 1.05 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

ตอนที่ 2 การนำเสนอผลการวิเคราะห์พฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย
การวิเคราะห์นำเสนอเป็น 4 ส่วน ดังนี้

2.1 ค่าสถิติพื้นฐาน

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำคะแนนพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัยเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. การช่วยเหลือ 2. การแบ่งปัน 3. การเป็นผู้นำผู้ตาม 4. การรับผิดชอบ ที่ได้จากการสังเกตก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มทั้ง 9 ครั้งมาหาคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลปรากฏดังตาราง 8

ตาราง 8 คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของ
เด็กปฐมวัยก่อนและขณะจัดกิจกรรมแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรม ร่วมมือแยก รายด้าน	ระยะเวลา (สัปดาห์)									
	ก่อนจัด กิจกรรม	ขณะจัดกิจกรรม								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
ด้าน 1 $\bar{x}$	0.73	1.00	0.47	2.53	1.13	5.53	1.80	7.98	13.73	13.97
S	1.39	1.41	1.13	2.29	1.82	2.79	4.06	5.43	7.31	7.11
ด้าน 2 $\bar{x}$	0.46	9.33	0.07	2.43	4.9	3.37	7.70	5.9	9.13	3.77
S	1.06	1.58	0.96	2.57	4.15	3.72	8.27	5.26	7.35	3.63
ด้าน 3 $\bar{x}$	2.80	2.07	3.60	3.60	6.67	8.10	12.33	8.93	12.97	11.37
S	3.05	2.37	5.86	3.72	4.96	4.00	8.97	3.37	5.67	5.32
ด้าน 4 $\bar{x}$	31.46	34.67	36.43	39.67	39.93	40.93	40.17	39.73	41.40	43.6
S	4.56	1.11	1.24	3.46	3.58	5.05	4.17	4.27	4.50	4.24

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 ปรากฏว่า ก่อนและขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมร่วมมือแยกเป็นรายด้านของเด็กปฐมวัยแตกต่างกัน คือ ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มแต่ละสัปดาห์มีค่าคะแนนเฉลี่ย สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ยกเว้นพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้าน ด้าน 1 การช่วยเหลือในสัปดาห์ที่ 2 ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้าน ด้าน 3 การเป็นผู้นำผู้ตามในสัปดาห์ที่ 1 ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

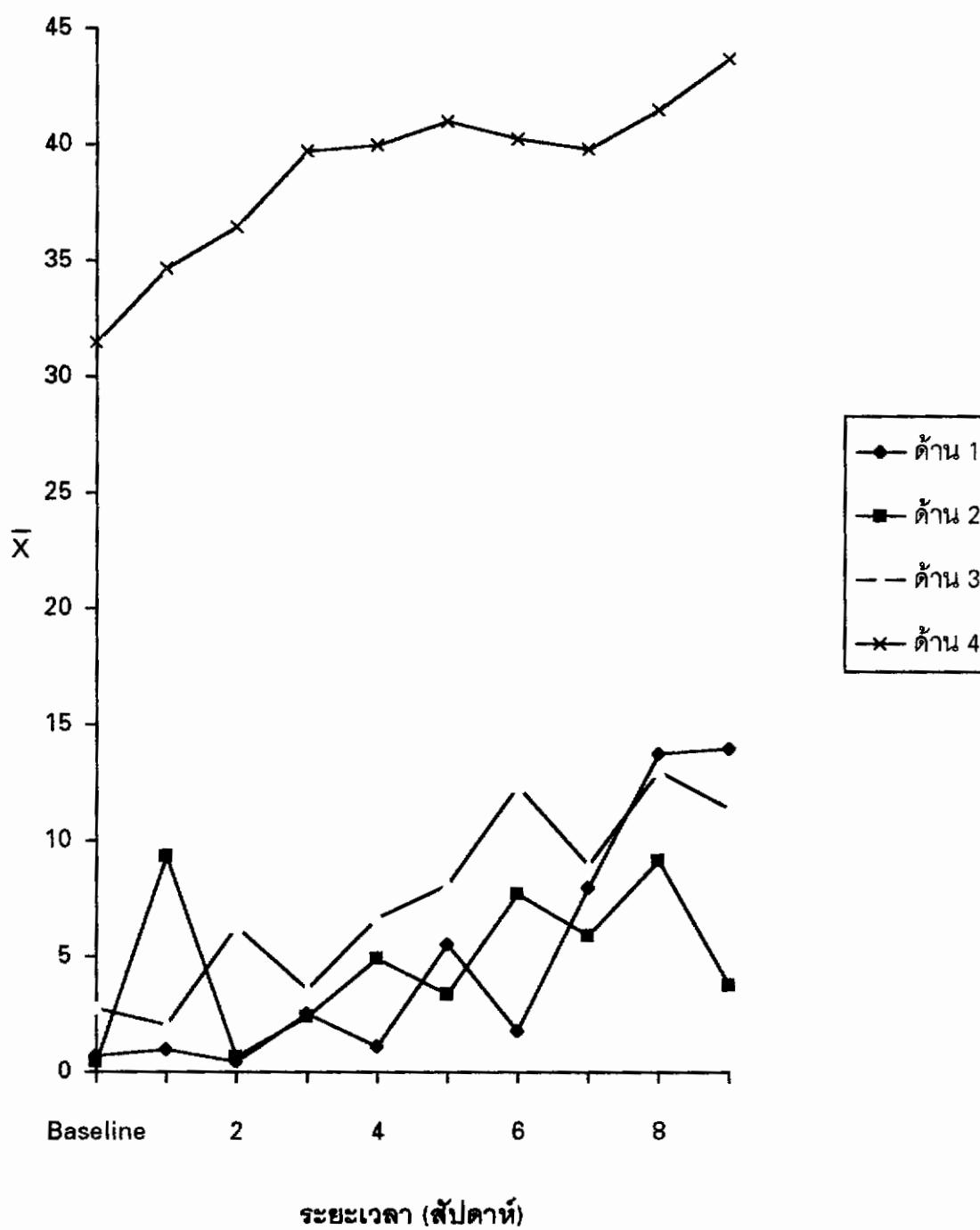
2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรม ร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ครั้งนี้ ได้นำคะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของ
เด็กปฐมวัย ได้แก่ 1. การช่วยเหลือ 2. การแบ่งปัน 3. การเป็นผู้นำผู้ตาม 4. การรับผิดชอบ ที่ได้
จากการสังเกตก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสม
เป็นกลุ่ม มาวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ
ผลปรากฏดังตาราง 9

ตาราง 9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมร่วมมือ	แหล่ง	SS	df	MS	F	Sig of F
ด้าน 1	ระหว่างเงื่อนไข	3,870.67	9	430.07	23.564	.000
	Error	2,299.66	126	18.25		
ด้าน 2	ระหว่างเงื่อนไข	1,201.52	9	133.51	6.793	.000
	Error	2,476.36	126	19.65		
ด้าน 3	ระหว่างเงื่อนไข	2,093.47	9	232.61	11.505	.000
	Error	2,547.53	126	20.22		
ด้าน 4	ระหว่างเงื่อนไข	1,735.83	9	192.87	15.231	.000
	Error	1,595.57	126	12.66		

ผลการวิเคราะห์ตาราง 9 ปรากฏว่า พฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย
ได้แก่ 1. การช่วยเหลือ 2. การแบ่งปัน 3. การเป็นผู้นำผู้ตาม 4. การรับผิดชอบ ขณะจัดกิจกรรม
ศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มทั้งในแต่ละด้าน แตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสม
เป็นกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 แสดงว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของการสังเกตพฤติกรรม
ร่วมมือแยกรายด้านในแต่ละด้าน แตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ภาพประกอบ 3 เส้นภาพแสดงแสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมรวมมือแยกรายด้านของ
เด็กปฐมวัย

หมายเหตุ Baseline หมายถึง ข้อมูลพื้นฐานก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน หมายถึง ระดับพฤติกรรมร่วมมือไม่เพิ่มขึ้น หรือ เพิ่มขึ้นน้อยกว่า 2 เท่าของระดับพฤติกรรมร่วมมือก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน หมายถึง ระดับพฤติกรรมร่วมมือเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าของระดับพฤติกรรมร่วมมือก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์ภาพประกอบ 3 ปรากฏว่าพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย ได้แก่ 1. การช่วยเหลือ 2. การแบ่งปัน 3. การเป็นผู้นำผู้ตาม 4. การรับผิดชอบ ขณะจัดกิจกรรมแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มทั้ง 4 ด้าน มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ดังนี้

พฤติกรรมร่วมมือด้านการช่วยเหลือ ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 1-2, 4 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 3, 5-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

พฤติกรรมร่วมมือด้านการแบ่งปัน ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 1 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 2 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 3-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

พฤติกรรมร่วมมือด้านการเป็นผู้นำผู้ตาม ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 1-3 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 4-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

พฤติกรรมร่วมมือด้านการรับผิดชอบต่อเด็กปฐมวัย ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 1-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน

2.4 การแสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ย ที่สังเกตได้จากขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มในแต่ละครั้งทั้งหมด 9 ครั้ง กับก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม หาคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ผลปรากฏดัง

ตาราง 10

ตาราง 10 อัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย

อัตราการ เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมร่วมมือ	ระยะเวลา (สัปดาห์)ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ด้าน 1	0.37	-0.36	2.47	0.55	6.58	1.47	9.92	17.81	18.14
ด้าน 2	19.28	0.52	4.28	9.65	6.33	15.74	11.83	18.85	7.20
ด้าน 3	-0.26	1.25	0.28	1.38	1.89	3.40	2.19	3.63	3.06
ด้าน 4	0.10	0.16	0.26	0.27	0.30	0.28	0.26	0.32	0.39

ผลการวิเคราะห์ตาราง 7 ปรากฏว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย ได้แก่ 1. การช่วยเหลือ 2. การแบ่งปัน 3. การเป็นผู้นำผู้ตาม 4. การรับผิดชอบ ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ดังนี้

พฤติกรรมร่วมมือด้านการช่วยเหลือ สัปดาห์ที่ 1 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเป็น 0.37 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 2 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ -0.36 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 3 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเป็น 2.47 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 4 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ 0.55 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 5 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเป็น 6.58 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 6 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ 1.47 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 7, 8, 9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเป็น 9.92-18.14 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมมือด้านการแบ่งปัน สัปดาห์ที่ 1 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเป็น 19.28 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 2 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ 0.52 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 3, 4 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเป็น 4.28-9.65 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 5 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ 6.33 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 6 มีอัตราการ

เปลี่ยนแปลงมากขึ้นเป็น 15.74 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 7 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ 11.83 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 8 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเป็น 18.85 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ 7.2 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมมือด้านการเป็นผู้นำผู้ตาม สัปดาห์ที่ 1 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ -0.26 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 2 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเป็น 1.25 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 3 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ 0.28 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 4, 5, 6 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเรื่อยๆ เป็น 1.38-3.4 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 7 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ 2.19 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 8 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเป็น 3.63 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และสัปดาห์ที่ 9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ 3.06 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมมือด้านการรับผิดชอบ สัปดาห์ที่ 1, 2, 3, 4, 5 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเรื่อย ๆ เป็น 0.28-0.26 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 6, 7 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเหลือ 0.28-0.26 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และสัปดาห์ที่ 8, 9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเป็น 0.32-0.39 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

ตอนที่ 3 การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์นำเสนอเป็น 4 ส่วนดังนี้

1.1 ค่าสถิติพื้นฐาน

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำคะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านได้แยกพฤติกรรมออกเป็นรายข้อ ดังนี้

ด้าน 1 การช่วยเหลือ ได้แก่ 1. ช่วยทำกิจกรรม 2. ให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญหา 3. ช่วยหยิบวัสดุ อุปกรณ์

ด้าน 2 การแบ่งปัน ได้แก่ 4. แบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ 5. รอคอยเพื่อนใช้วัสดุ อุปกรณ์

ด้าน 3 การเป็นผู้นำผู้ตาม ได้แก่ 6. บอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรม 7. ทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำหรือคำขอร้อง

ด้าน 4 การรับผิดชอบ ได้แก่ 8. การเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้เสร็จแล้ว 9. การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัยทั้ง 9 ข้อ ที่ได้จากการสังเกตก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มทั้ง 9 ครั้ง มาหาคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลปรากฏดังตาราง 11

ตาราง 11 คะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของ
เด็กปฐมวัยก่อนและขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรม ร่วมมือ แยกรายข้อ	ระยะเวลา (สัปดาห์)									
	ก่อนจัด กิจกรรม	ขณะจัดกิจกรรม								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
ข้อ 1 $\bar{X}$	0.02	0.01	0.01	0.53	0.53	0.67	0.01	4.87	6.67	6.87
S	0.26	0.00	0.00	0.83	1.60	1.45	0.00	4.67	5.86	4.47
ข้อ 2 $\bar{X}$	0.47	0.20	0.47	0.67	0.33	1.67	1.2	2.17	4.13	4.10
S	1.25	0.56	1.13	1.18	1.05	1.88	2.73	2.25	3.09	3.57
ข้อ 3 $\bar{X}$	0.20	0.08	0.01	1.33	0.27	0.13	0.60	0.93	2.93	3.10
S	0.41	1.37	0.01	2.09	0.70	0.35	1.68	0.96	2.28	2.94
ข้อ 4 $\bar{X}$	0.27	0.60	0.23	1.57	1.27	0.47	2.00	2.70	3.97	1.07
S	1.03	0.99	0.56	2.13	2.25	0.92	4.01	3.10	4.24	1.49
ข้อ 5 $\bar{X}$	0.20	0.33	0.47	0.87	3.63	2.90	5.70	3.20	5.16	2.70
S	0.41	0.90	0.96	1.29	4.21	3.90	6.98	3.86	4.98	4.10
ข้อ 6 $\bar{X}$	1.73	1.03	4.37	1.53	2.07	3.27	2.20	2.53	3.20	3.20
S	3.2	1.74	5.09	2.53	3.08	3.69	3.53	2.53	4.84	4.14
ข้อ 7 $\bar{X}$	1.07	1.03	1.93	2.07	4.60	4.83	10.13	6.40	9.77	8.17
S	0.96	1.65	1.64	1.75	3.70	2.57	7.55	3.50	2.76	4.15
ข้อ 8 $\bar{X}$	0.01	0.60	0.43	2.20	3.93	5.20	4.17	3.73	5.80	7.60
S	0.00	0.99	1.24	3.30	3.58	4.88	4.17	4.27	4.38	4.24
ข้อ 9 $\bar{X}$	31.47	34.07	36.00	35.47	36.00	35.73	36.00	36.00	35.6	36.00
S	4.56	2.99	0.00	2.41	0.00	1.03	0.00	0.00	1.12	0.00

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 11 ปรากฏว่า ก่อนและขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสม
เป็นกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมร่วมมือแยกเป็นรายข้อของเด็กปฐมวัยแตกต่างกัน ดังนี้

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัยในข้อ 5 รอคอยเพื่อนใช้วัสดุ อุปกรณ์
ข้อ 7 ทำเลียนแบบทำตามคำแนะนำหรือคำข้อร้อง ข้อ 8 การเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนให้เสร็จแล้ว

ข้อ 9 การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มแต่ละสัปดาห์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัยในข้อ 1 ช่วยทำกิจกรรม ข้อ 2 ให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญหา ข้อ 3 ช่วยหยิบวัสดุ อุปกรณ์ ข้อ 4 แบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ ข้อ 6 บอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรม ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม แต่ละสัปดาห์ส่วนมากมีค่าคะแนนเฉลี่ย สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

3.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำคะแนนพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านได้แยกพฤติกรรมออกเป็นรายข้อ ดังนี้

ด้าน 1 การช่วยเหลือ ได้แก่ 1. ช่วยทำกิจกรรม 2. ให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญหา 3. ช่วยหยิบวัสดุ อุปกรณ์

ด้าน 2 การแบ่งปัน ได้แก่ 4. แบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ 5. รอคอยเพื่อนใช้วัสดุ อุปกรณ์

ด้าน 3 การเป็นผู้นำผู้ตาม ได้แก่ 6. บอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรม 7. ทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำหรือคำขอร้อง

ด้าน 4 การรับผิดชอบ ได้แก่ 8. การเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้เสร็จแล้ว 9. การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัยทั้ง 9 ข้อ ที่ได้จากการสังเกตก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม มาวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ผลปรากฏดังตาราง 12

ตาราง 12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำของพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมร่วมมือ แยกรายข้อ	แหล่ง	SS	df	MS	F	Sig of F
ข้อ 1	ระหว่างเงื่อนไข	1,132.41	9	125.82	16.292	.000
	Error	973.09	126	7.72		
ข้อ 2	ระหว่างเงื่อนไข	301.83	9	33.54	10.108	.000
	Error	418.02	126	3.32		
ข้อ 3	ระหว่างเงื่อนไข	170.75	9	18.97	8.221	.000
	Error	290.78	126	2.31		
ข้อ 4	ระหว่างเงื่อนไข	194.24	9	21.58	3.41	.000
	Error	726.86	126	5.77		
ข้อ 5	ระหว่างเงื่อนไข	465.68	9	51.74	4.181	.000
	Error	1,559.19	126	12.37		
ข้อ 6	ระหว่างเงื่อนไข	135.04	9	15.00	1.605	.121
	Error	1,177.86	126	9.35		
ข้อ 7	ระหว่างเงื่อนไข	1,656.93	9	184.10	17.351	.000
	Error	1,336.97	126	10.61		
ข้อ 8	ระหว่างเงื่อนไข	858.80	9	95.42	9.007	.000
	Error	1,334.90	126	10.59		
ข้อ 9	ระหว่างเงื่อนไข	283.90	9	31.54	9.459	.000
	Error	420.20	126	3.34		

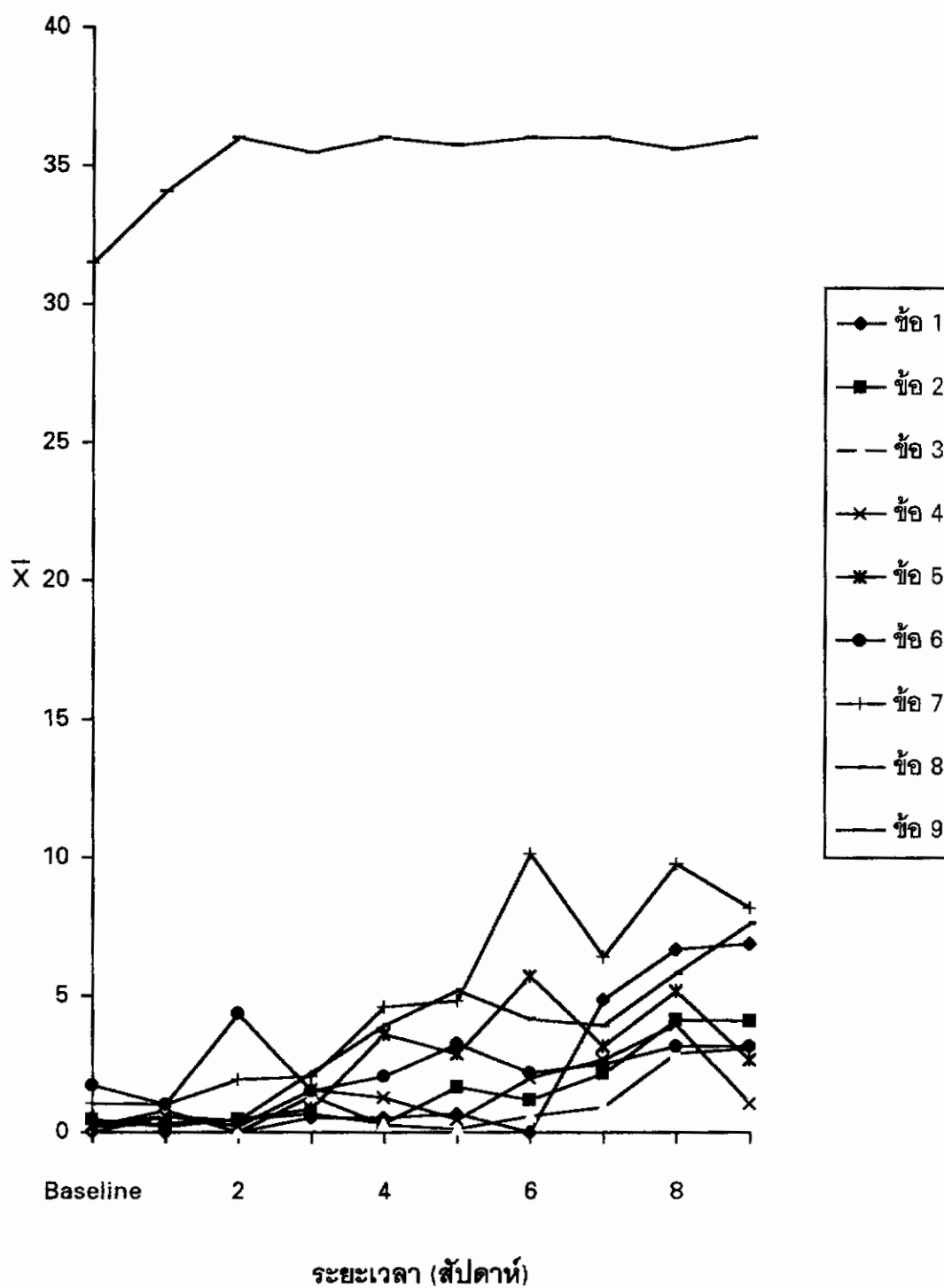
ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 12 ปรากฏว่าพฤติกรรมร่วมมือรายข้อของเด็กปฐมวัย ได้แก่

1. ช่วยทำกิจกรรม
 2. ให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญหา
 3. ช่วยหยิบวัสดุ อุปกรณ์
 4. แบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์
 5. รอคอยเพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์
 7. ทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำหรือคำขอร้อง
 8. การเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้เสร็จแล้ว
 9. การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ขณะจัดกิจกรรม
- ศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มแตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อในแต่ละข้อทั้งหมด 8 ข้อ แตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 6. บอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรม ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มไม่แตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 การแสดงเส้นภาพแนวโน้มของพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัย

เพื่อให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัยจึงนำค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมาเขียนเป็นเส้นภาพ ผลปรากฏดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 เส้นภาพแสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัย

หมายเหตุ Baseline หมายถึง ข้อมูลพื้นฐานก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม
 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน หมายถึง ระดับพฤติกรรมร่วมมือไม่เพิ่มขึ้น หรือ
 เพิ่มขึ้นน้อยกว่า 2 เท่าของระดับพฤติกรรมร่วมมือก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม
 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน หมายถึง ระดับพฤติกรรมร่วมมือเพิ่มขึ้นเป็น
 2 เท่าของระดับพฤติกรรมร่วมมือก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

ผลการวิเคราะห์ตามภาพประกอบ 4 ปรากฏว่าพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็ก
 ปฐมวัย ได้แก่ 1. ช่วยทำกิจกรรม 2. ให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญหา 3. ช่วยหยิบวัสดุ อุปกรณ์
 4. แบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ 5. รอคอยเพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ 6. บอกความต้องการ ความคิดใน
 การทำกิจกรรม 7. ทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำหรือคำขอร้อง 8. การเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตน
 ใช้เสร็จแล้ว 9. การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมี
 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงส่วนมากสูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม
 โดยมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ดังนี้

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 1. ช่วยทำกิจกรรม สัปดาห์ที่ 1-2, 6 มีแนวโน้มการ
 เปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน สัปดาห์ที่ 3-5, 7-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 2. ให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญหา สัปดาห์ที่ 1-4 มี
 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน สัปดาห์ที่ 5-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 3. ช่วยหยิบวัสดุ อุปกรณ์ สัปดาห์ที่ 1-2, 4-5 มีแนวโน้ม
 การเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน สัปดาห์ที่ 3, 6-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 4. แบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ สัปดาห์ที่ 2, 5 มี
 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน สัปดาห์ที่ 1, 3-4, 6-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 5. รอคอยเพื่อนใช้วัสดุ อุปกรณ์ สัปดาห์ที่ 1 มีแนวโน้ม
 การเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน สัปดาห์ที่ 2-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 6. บอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรม สัปดาห์
 ที่ 1, 3-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน สัปดาห์ที่ 2 มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลง
 อย่างชัดเจน

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 7. ทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำหรือคำขอร้อง สัปดาห์
 ที่ 1-3 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน สัปดาห์ที่ 4-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 8. การเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้เสร็จแล้ว สัปดาห์ที่ 1-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 9. การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มสัปดาห์ที่ 1-9 มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน

3.4 การแสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ย ที่สังเกตได้จากขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ในแต่ละครั้งทั้งหมด 9 ครั้ง กับก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม หาคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ผลปรากฏดังตาราง 13

ตาราง 13 อัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัย

อัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือ	ระยะเวลา (สัปดาห์) ขณะจัดกิจกรรมแบบศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ข้อ 1	-0.50	-0.50	25.50	25.50	32.50	-0.50	242.5	332.5	342.5
ข้อ 2	-0.57	0.00	0.67	-0.30	2.55	1.55	3.62	7.79	7.72
ข้อ 3	3.00	-0.95	1.33	0.35	-0.35	2.00	3.65	13.65	14.50
ข้อ 4	1.22	-0.15	1.57	3.70	0.74	6.41	9.00	13.7	2.96
ข้อ 5	0.65	1.35	0.87	17.15	13.50	27.5	15.00	24.8	12.50
ข้อ 6	-0.40	1.53	1.53	0.20	0.89	0.27	0.46	0.85	0.85
ข้อ 7	-0.04	0.80	2.07	3.30	3.15	8.47	5.00	8.13	6.64
ข้อ 8	59.00	42.00	219.0	392.0	519.0	416.0	372.0	579.0	759.0
ข้อ 9	0.08	0.14	0.13	0.14	0.14	0.14	0.14	0.13	0.14

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 13 ปรากฏว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายชื่อของเด็กปฐมวัย ได้แก่ 1. ช่วยทำกิจกรรม 2. ให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญหา 3. ช่วยหยิบวัสดุ อุปกรณ์ 4. แบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ 5. รอคอยเพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ 6. บอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรม 7. ทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำหรือคำขอร้อง 8. การเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตน ใช้เสร็จแล้ว 9. การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ขณะจัดกิจกรรม ศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ดังนี้

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายชื่อ 1. การช่วยทำกิจกรรม สัปดาห์ที่ 1-2 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง -0.5 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 3-5 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 25.5-32.5 เท่าของคะแนนเฉลี่ย สัปดาห์ที่ 6 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง -0.5 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 7-9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 242.5-342.5 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายชื่อ 2. ให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญหา สัปดาห์ที่ 1 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง -0.5 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 2 ไม่มีอัตราการเปลี่ยนแปลง สัปดาห์ที่ 3 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.43 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 4 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง -0.3 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 5 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 2.55 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 6 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง 1.55 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 7-9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 3.62-7.72 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายชื่อ 3 ช่วยหยิบวัสดุ อุปกรณ์ สัปดาห์ที่ 1 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 3 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 2 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง -0.95 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 3 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 5.65 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 4-7 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง -0.35-3.65 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 8-9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 13.65-14.5 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 5 รอคอยเพื่อนใช้วัสดุ อุปกรณ์ สัปดาห์ที่ 1-4 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.65-17.15 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 5 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง 13.5 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 6 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 27.5 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 7 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง 15 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 8 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 24.8 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง 12.5 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมเมื่อแยกรายข้อ 6 นอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรม สัปดาห์
ที่ 1 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง -0.4 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสม
เป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 2 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 1.53 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรม
ศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 3 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง -0.12 เท่าของ
คะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 4-5 มีอัตราการเปลี่ยนแปลง
เพิ่มขึ้น 0.2-0.89 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 6 มี
อัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง 0.27 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสม
เป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 7-9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่ม 0.46-0.85 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัด
กิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 7 ทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำหรือคำขอร้องสับดาห์
ที่ 1 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง -0.04 เท่าของคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสม

เป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 2-6 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ 0.8-8.47 เท่าของคะแนนเฉลี่ย ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 7 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง 5 เท่าของคะแนนเฉลี่ย ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 8 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 8.13 เท่าของคะแนนเฉลี่ย ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง 6.64 เท่าของคะแนนเฉลี่ย ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 8 เก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้เสร็จแล้ว สัปดาห์ที่ 1-5 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ 59-519 เท่าของคะแนนเฉลี่ย ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 6-7 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง 372-416 เท่าของคะแนนเฉลี่ย ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 8-9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 579-759 เท่าของคะแนนเฉลี่ย ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ 9 การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม สัปดาห์ที่ 1-2 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.08-0.14 เท่าของคะแนนเฉลี่ย ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 3 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง 0.13 เท่าของคะแนนเฉลี่ย ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 4-7 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.14 เท่าของคะแนนเฉลี่ย ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 8 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลง 0.13 เท่าของคะแนนเฉลี่ย ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สัปดาห์ที่ 9 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 0.14 เท่าของคะแนนเฉลี่ย ก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย ที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ได้เห็นแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย ในระยะเวลาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัยต่อไป และเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการ ความสนใจ และระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กปฐมวัย

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยช่วงระยะเวลาขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

เด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มไปแล้วจะมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือ แตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนวัดพระแท่นดงรัง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนวัดพระแท่นดงรัง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรีจำนวน 15 คน โดยมีขั้นตอนคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้มาโดยวิธีการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน

2.2 ครูประจำชั้นอนุบาลห้องที่ได้รับการสุ่มจากข้อ 2.1 ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย แล้วนำคะแนนที่ได้จัดเรียงลำดับน้อยไปมาก คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อยจำนวน 15 คน แล้วหาตำแหน่งของเปอร์เซ็นต์ไทล์ พบตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์กลุ่มตัวอย่างของเด็กชายคือ P_{31} และเด็กหญิงคือ P_{24}

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การศึกษานี้ผู้วิจัยทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2541 ทำการทดลองเป็นระยะเวลา 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที กลุ่มตัวอย่างได้รับการทดลองทั้งสิ้น 27 ครั้ง ตามแผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มในภาคผนวก

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มที่มีระยะเวลาต่างกัน

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมร่วมมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ
2. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

วิธีดำเนินการทดลอง

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเองโดย เก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้านจากการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ และทำการทดลองโดยจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มเป็นระยะเวลา 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที
3. ระหว่างดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละครั้งที่จัดกิจกรรมผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยรวมจำนวน 2 คน ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือในชั้นดำเนินการกิจกรรมวันละ 17 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. หาสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนทดลองและขณะทดลอง โดยนำข้อมูลไปหาคะแนนเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS
2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมร่วมมือ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated-measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาพบว่า

1. เด็กปฐมวัยได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มก่อนและขณะทดลอง มีพฤติกรรมร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .000 โดยเด็กปฐมวัยขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีพฤติกรรมร่วมมือ สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม
2. พฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น โดยมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 1-7 มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 8-9 มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ผลการวิจัยปรากฏว่าเด็กปฐมวัยหลังจากจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มไปแล้ว จะมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

1. เด็กปฐมวัยได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มก่อนและขณะทดลองมีพฤติกรรมร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 โดยเด็กปฐมวัยขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีพฤติกรรมร่วมมือ สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้าน พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ ของเด็กปฐมวัยมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย โดยพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย ได้แก่ 1. การช่วยเหลือ 2. การแบ่งปัน 3. การเป็นผู้นำผู้ตาม 4. การรับผิดชอบ โดยแต่ละด้านก่อนและขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 และพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัยได้แก่

1. ช่วยทำกิจกรรม 2. ให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญหา 3. ช่วยหยิบวัสดุ อุปกรณ์ 4. แบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ 5. รอคอยเพื่อนใช้ วัสดุ อุปกรณ์ 7. ทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำหรือคำขอร้อง 8. การเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้เสร็จแล้ว 9. การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม โดยแต่ละข้อก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000

จากผลการวิจัย เมื่อพิจารณาพฤติกรรมร่วมมือ พฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้าน พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ ของเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาไปในทางที่สูงขึ้น ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมร่วมมือเป็นพฤติกรรมทางสังคม ที่สามารถส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เด็กลงมือกระทำด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมให้เด็กได้ทำงานร่วมกันกับสื่อที่เหมาะสม และกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มเป็นกิจกรรมหนึ่ง ที่เหมาะสมกับการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ เพราะเปิดโอกาสให้เด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย กับสื่อทางศิลปะที่หลากหลาย ให้เด็กมีโอกาสเลือก คิดและตัดสินใจ ใช้สื่อร่วมกัน การสร้างผลงานร่วมกัน โดยเริ่มจากการคิดวางแผนทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน เด็กเสนอความคิดร่วมกัน ส่งเสริมและสนับสนุน

ความคิดของกันและกัน ขณะที่เด็กทำกิจกรรมเด็กจะพูดคุย หรือปรึกษากัน ถึงงานที่ทำอยู่ มีการให้ความช่วยเหลือ เสนอแนะวิธีการทำกิจกรรมแปลกใหม่ ช่วยคิดแก้ไขปัญหาให้เพื่อน แนะนำการทำกิจกรรมให้เพื่อน ช่วยเพื่อนหยิบ จับวัสดุ อุปกรณ์แบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ให้เพื่อน รอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ช่วยเพื่อนเช็ดสีที่หกนอกกระดาน เกือบวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้เสร็จแล้ว

นอกจากนั้น การที่เด็กได้เรียนรู้ร่วมกันทำให้เด็กร่วมมือกัน ช่วยลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ปรับตัวเข้าหากัน และสร้างพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน อันก่อให้เกิดพฤติกรรมร่วมมือในการทำกิจกรรม และนำไปสู่ความสำเร็จตามที่ได้วางแผนไว้อย่างราบรื่น ซีเฟลด์ท และบาร์บัวร์ (Seefeldt and Barbour. 1986 : 281, 402) กล่าวว่า การลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เป็นส่วนหนึ่งของการเกิดพฤติกรรมร่วมมือศิลปะจะช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน การร่วมมือกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ที่จะใช้วัสดุ อุปกรณ์ร่วมกัน เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลจากการทำงานร่วมกัน และการรับผิดชอบเก็บวัสดุ อุปกรณ์ให้เรียบร้อยสำหรับที่ให้ผู้อื่นใช้ต่อไป และศิลปะที่ใช้สื่ออย่างหลากหลายผสมผสานกัน วิธุน ตั้งเจริญ (2537 : 704) ได้กล่าวว่า ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันย่อมเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การขอหยิบขอยืมสิ่งของเครื่องใช้กัน การแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์กัน การช่วยกันหยิบจับวัสดุ อุปกรณ์ การช่วยกันทำงาน การให้เด็กมีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน แนะนำหรือขอความร่วมมือในการทำกิจกรรม ช่วยกันแก้ปัญหา ร่วมกัน รอคอยที่จะผลัดกันใช้วัสดุ อุปกรณ์ร่วมกับเพื่อน รับผิดชอบร่วมกัน มีผลงานและความสำเร็จร่วมกัน แสดงผลงานร่วมกัน และพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน หาวิธีการแก้ปัญหา ร่วมกัน สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้เด็กเรียนรู้ รับรู้ เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น ปรับตัวเองและสร้างพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม และก่อให้เกิดพฤติกรรมร่วมมือขึ้น

จากผลการวิจัย เมื่อพิจารณาพฤติกรรมร่วมมือแยกรายชื่อ 6. บอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรม ก่อนและขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในค่า Sig of F=.121 แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมร่วมมือแยกรายชื่อในเรื่องบอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรมเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับน้อย ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะ การจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ได้แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน การที่เด็กจะเป็นผู้นำในกลุ่มจึงมีโอกาสน้อย และเกิดความขัดแย้งในความคิด และการกระทำได้ง่ายในการนำเสนอความคิด หรือความต้องการของตนกับกลุ่ม ดังที่ ฮีระพร จุวรรณโน (2536 : 355) กล่าวว่า การที่เด็กรวมกลุ่มกันเด็กส่วนมากจะต้องการเป็นผู้นำในโอกาสใดโอกาสหนึ่ง แต่เด็กส่วนน้อยเท่านั้นที่จะได้เป็นผู้นำจริง ๆ ส่วนมากมักเป็นเพียงผู้ตาม ซึ่ง

สอดคล้องกับ จิราภรณ์ ศิริทวี (2541 : 14) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มช่วยให้เกิดการร่วมมือในการทำงาน ส่งผลก่อให้เกิดการช่วยเหลือกัน การรับผิดชอบ การเป็นผู้นำผู้ตาม การตัดสินใจ การแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง การจัดการเกี่ยวกับการสื่อสารซึ่งกลุ่ม 3 คน จะได้ผลมากที่สุด ถ้ามากกว่า 3 คน จะเรื่องมากแต่ถ้าน้อยเกินไปก็เท่ากับผูกขาดความคิด กลุ่ม 3 คนจึงเหมาะสมกับการให้เด็กระดมความคิดได้อย่างทั่วถึงกัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มอาจทำให้เด็กปฐมวัยมีโอกาสไม่มากในการเป็นผู้นำ ที่จะแสดงความต้องการ ความคิดขณะทำกิจกรรม

นอกจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ที่ทำให้ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมร่วมมือสูงขึ้น ในขณะวิจัยได้มีการกำหนดบทบาทของครูซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการให้อิสระเด็กในการคิดวางแผนการทำกิจกรรม โดยใช้คำถามกระตุ้น และชักนำให้เด็กเสนอความคิด ที่เกี่ยวข้องกันเป็นเรื่องราวเดียวกัน การให้อิสระเด็กในการเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลาย ให้เด็กได้ตัดสินใจ ได้ทำกิจกรรมตามวิธีการที่เด็กเป็นผู้คิดค้นเอง หรือคิดค้นวิธีการร่วมกับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ซึ่งครูต้องยอมรับความคิด และวิธีการทำกิจกรรมที่แปลกใหม่ของเด็ก ไม่มีการบังคับให้เด็กต้องทำตามวิธีการที่ครูสาธิต การใช้วัสดุ อุปกรณ์ การใช้คำถามพูดคุยสนทนากับเด็กในชั้นสรุป นั้นเป็นการพูดคุยปัญหาที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม และครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งอดามส์ และฮามม์ (Adams and Hamm. 1990 : 11-12) กล่าวว่า ในการจัดโอกาสให้เด็กมีกลุ่มเล็ก ๆ สำหรับการทดลองความผิดพลาดร่วมกัน จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อการสนทนา แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ความเสมอภาพที่เกิดจากการทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้เด็กพัฒนาการเรียนรู้ เกิดทักษะการร่วมมือกัน เป็นการถ่ายโยงปฏิสัมพันธ์ที่เสมอภาพต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับคลิก (Click. 1994 : 172) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ ต้องให้เด็กมีโอกาสได้ทำงานร่วมกัน ให้เสรีภาพในการตัดสินใจ การทำกิจกรรมเน้นการแสดงออกมากกว่าผลงานที่เกิดขึ้น ประสพการณ์ของการวางแผนร่วมกัน จะทำให้เด็กบรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน

ดังนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาพฤติกรรมร่วมมือ โดยครูเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ต่อเด็ก ซึ่งส่งผลต่อการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ให้สามารถส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือได้ยิ่งขึ้น

2. พฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น โดยมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่

ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 1-7 มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 8-9 มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงที่สูงขึ้น ของพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย ได้แก่ 1. การช่วยเหลือ 2. การแบ่งปัน 3. การเป็นผู้นำผู้ตาม 4. การรับผิดชอบ และพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อของเด็กปฐมวัย ได้แก่ 1. ช่วยทำกิจกรรม 2. ให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญห 3. ช่วยหยิบวัสดุ อุปกรณ์ 4. แบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ 5. รอคอยเพื่อนใช้วัสดุ อุปกรณ์ 6. บอกความต้องการ ความคิด ในการทำกิจกรรม 7. ทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำหรือคำขอร้อง 8. การเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้เสร็จแล้ว 9. การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มของเด็กปฐมวัย

ในช่วงระยะเวลาสัปดาห์แรก ประมาณสัปดาห์ที่ 1-7 มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมร่วมมือไม่ชัดเจน ซึ่งในระยะเวลาที่เด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง กำลังอยู่ในช่วงปรับตัว เรียนรู้จักเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เรียนรู้ความคิดและความต้องการของเพื่อน ที่มีแตกต่างไปจากความคิดและความต้องการของตนเอง รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนได้อย่างไรจึงจะทำให้การทำกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่นและสำเร็จลงตามที่วางแผนไว้ ระยะเวลาที่เด็กแต่ละกลุ่มกำลังทำกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม จะมีการทะเลาะกัน แย่งวัสดุ อุปกรณ์กัน ไม่ค่อยมีการแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ให้ แก่กัน ไม่รู้จักรอคอยการใช้วัสดุ อุปกรณ์ ไม่ค่อยมีการช่วยเหลือเพื่อนในการทำกิจกรรม ไม่ค่อยช่วยเหลือเพื่อนในการหยิบ เก็บวัสดุ อุปกรณ์ ไม่ค่อยรู้จักรับผิดชอบในการเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้ เมื่อใช้เสร็จก็วางกับพื้นไม่เก็บใส่ตะกร้า เมื่อทำสีหกลงพื้นก็ไม่มีการเช็ดทำความสะอาด ซึ่งช่วงระยะเวลานี้เด็กอาจต้องใช้เวลาในการปรับตัว เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน เป็นช่วงเวลาที่เกิดพฤติกรรมร่วมมือเพิ่มขึ้นทีละน้อย และค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้นในระยะเวลาสัปดาห์ต่อมา สอดคล้องกับที่ซีเฟลด์ และบาร์บัวร์ (Seefeldt and Barbour. 1986 : 401) กล่าวว่า ก่อนที่เด็ก ๆ จะทำกิจกรรมร่วมกันพวกเขาทุกคนจะต้องพบกับความยุ่งยาก เล็กน้อยก่อนที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน และอยู่ร่วมกันได้ นับว่าเป็นช่วงระยะเวลาของการปรับตัวของเด็กปฐมวัย ซึ่งทำให้พฤติกรรมร่วมมือมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน

ในช่วงระยะเวลาสัปดาห์หลัง ประมาณสัปดาห์ที่ 8-9 มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมร่วมมืออย่างชัดเจน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้เกิดขึ้นทันทีเวลา แต่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตั้งแต่ช่วงระยะเวลาสัปดาห์ 1-7 ก่อนที่จะเกิดพฤติกรรมร่วมมืออย่างชัดเจนในช่วงระยะเวลาสัปดาห์ที่ 8-9 ทั้งนี้เนื่องมาจากในระยะเวลาที่เด็กผ่านประสบการณ์จากการทำกิจกรรมร่วมกันมาแล้วหลายสัปดาห์ และมีการพูดคุยกันถึงปัญหา

ในขั้นสรุป โดยบทบาทของครูคือการกระตุ้นให้เด็กคิดวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งเป็นปัญหาที่เด็กพบ และมีประสบการณ์โดยตรงกับตนเอง ครูให้อิสระเด็กทั้งความคิดและการกระทำกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม เด็กได้รับรู้และเรียนรู้ความคิดของบุคคลอื่นที่มีต่อพฤติกรรมที่ตนได้ปฏิบัติ ทำให้เด็กรับรู้ เข้าใจความต้องการผู้อื่น ปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นเมื่อครูใช้คำถามกระตุ้นเพียงเล็กน้อยเด็กก็สามารถช่วยกันเสนอความคิดในการแก้ปัญหา และตกลงสรุปวิธีแก้ปัญหากันเองได้ นั่นคือเด็กกลยัดตนเองเป็นศูนย์กลางรู้จักปรับตัว เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จ และทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น เมื่อเกิดปัญหาก็ร่วมกันแก้ไข ปัญหา รู้จักที่จะเสียสละ ยินยอมทำตามเพื่อน ยินยอมให้เพื่อนใช้ วัสดุ อุปกรณ์ก่อนตนเอง ช่วยหยิบเก็บวัสดุ อุปกรณ์ให้เพื่อน มีการแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ให้เพื่อน รู้จักผลกันใช้วัสดุ อุปกรณ์ รู้จักที่จะระคายเพื่อนให้ใช้วัสดุ อุปกรณ์จนเสร็จ พูดคุยถึงความคิด และการกระทำ พูดถึงแผนการที่จะทำทั้งของตนเองและของเพื่อน มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกันและเมื่อใช้ วัสดุ อุปกรณ์เสร็จก็นำไปเก็บเรียบร้อย เมื่อทำเสร็จก็รู้จักเช็ดทำความสะอาด ซึ่งบางครั้งเพื่อนที่เห็นเหตุการณ์ก็ช่วยเช็ดทำความสะอาด ดังที่มายেসกี (Mayesky. 1995 : 91) กล่าวว่า เด็กสามารถเรียนรู้ความหมายของการร่วมมือ จากการช่วยกันทำกิจกรรมศิลปะร่วมกัน การทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ สิ่งเหล่านี้เป็นบทเรียนที่แท้จริงที่เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ และมีส่วนร่วมจากการลงมือกระทำจริง การให้โอกาสกับเด็กทำกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้เวลากับเด็กที่จะเรียนรู้ และปรับตนเองเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นที่ ยอมรับของเพื่อน พฤติกรรมร่วมมือเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ต้องอาศัยระยะเวลาในเรียนรู้และฝึกฝน พัชรี ผลโยธิน (2540 : 60-61) กล่าวว่า การให้เวลา ให้โอกาส และวัสดุ อุปกรณ์ให้เด็กได้ทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยอย่างค่อยเป็นค่อยไปอย่างสม่ำเสมอ ทั้งให้กำลังใจหรือแสดงความชื่นชม และชี้ให้เห็นประโยชน์ของการร่วมมือกันแล้ว ก็จะช่วยพัฒนาเด็กให้เกิดพฤติกรรมร่วมมือได้ ถ้าเด็กมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นหรือผู้ใหญ่ เด็กจะยังมีโอกาสเรียนรู้ ความคิดเห็นของผู้อื่นรู้จักการแก้ปัญหา เพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กด้านสังคม และสติปัญญา อย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเด็กต่างจากผู้ใหญ่ตรงที่ เด็กจะแสดงออกกับเพื่อนแต่ละคน อย่างเสมอภาคกันจึงก่อให้เกิดพฤติกรรมร่วมมือขึ้นอย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยมีความไม่คงที่ ทั้งพฤติกรรมร่วมมือ พฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้าน พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม มีการเปลี่ยนแปลงไปทุก ๆ สัปดาห์ โดยจะมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงส่วนมากสูงกว่า ระดับพฤติกรรมร่วมมือก่อนจัดกิจกรรม

ศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม พฤติกรรมร่วมมือมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1-8 และลดลงเล็กน้อยในสัปดาห์ที่ 9 แต่ยังคงมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าระยะเวลาสัปดาห์ 1-7 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กเริ่มเคยชินต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นสัญญาณให้ครูควรมีการปรับกิจกรรมใหม่เพื่อ พัฒนาพฤติกรรมร่วมมือให้สูงขึ้นต่อไป หรือเพื่อให้พฤติกรรมร่วมมือยังอยู่ในระดับที่คงที่ หรืออาจเป็นเพราะเด็กเกิดพัฒนาพฤติกรรมร่วมมืออย่างเต็มศักยภาพแล้ว ครูอาจสังเกตการพัฒนาพฤติกรรมด้านอื่นต่อไป และเมื่อพิจารณาพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้าน และพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ แล้วจะเห็นว่าแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลง ส่วนมากจะมีการเพิ่มและลดสลับกันไป ไม่มีพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้าน หรือแยกรายข้อใด ที่มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงติดต่อกันเกิน 2 สัปดาห์ มีแต่แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มสูงติดต่อกัน หลายสัปดาห์ ในบางด้าน และบางข้อของพฤติกรรมร่วมมือ ซึ่งน่าจะเป็นหลักฐานในการสนับสนุน แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือที่ลดลงมาในสัปดาห์ที่ 9 ถ้ามีการดำเนินการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มต่อไป ไม่น่าจะมีโอกาสที่แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงลดต่ำจนถึงระดับพฤติกรรมร่วมมือก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ซึ่งการลดลงนี้อาจเป็นการลดลง และเพิ่มขึ้น ดังอัตราและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้าน และพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ในบางสัปดาห์มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงมาก แต่จะมีการเพิ่มขึ้นในสัปดาห์ต่อมา ดังที่ดอน ดินด์เมเยอร์ และคนอื่น ๆ (Don Dindmeyer and others. 1997 : 79) กล่าวว่า เป็นการไม่มีเหตุผลที่จะคาดหวังให้เกิดพฤติกรรมร่วมมืออย่างสมบูรณ์แบบในเด็กปฐมวัย และเวสต์สัน (Wastson. 1979 : 488) กล่าวว่า การที่เด็กเกิดพฤติกรรมร่วมมือไม่ได้เป็นเช่นนั้นกับเด็กทุกคนในเวลาเดียวกัน หรือเกิดพฤติกรรมร่วมมือกับเด็กตลอดเวลาขณะมีการจัดกิจกรรม ดังนั้นความไม่คงที่ดังกล่าวของพฤติกรรมร่วมมือ พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ พฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้าน เมื่อนำมาสร้างเป็นเส้นภาพจะได้เส้นภาพที่แตกต่างกัน

สำหรับพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านในเรื่องการรับผิดชอบ และพฤติกรรมแยก รายข้อในเรื่องการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม มีจุดเริ่มต้นคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มอยู่ในระดับที่สูง มากกว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้าน และพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้ออื่น ๆ อย่างมาก จึงทำให้มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจนทั้งระยะเวลา 9 สัปดาห์ ผลงานการวิจัยครั้งนี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ว่า ลักษณะเด็กปฐมวัย ในการอบรมเลี้ยงดูทั้งจากครอบครัว และระบบโรงเรียน การอบรมสั่งสอน

จากพ่อแม่และครู ซึ่งเน้นการให้เด็กปฏิบัติตามกฎเกณฑ์คำสั่งของผู้ใหญ่ เช่น การนั่งเล่น ไม่ให้วิ่งเล่น การเก็บของเล่น เป็นสิ่งที่เด็กได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่ที่บ้าน ให้มีการรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ผู้ใหญ่ตั้งไว้ และเมื่อเด็กเข้าโรงเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ในระยะเวลา 1 ปี เด็กยังคงได้รับการอบรมสั่งสอน ให้มีการรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ให้เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู ซึ่งเป็นการปลูกฝังคุณลักษณะอย่างต่อเนื่องจากบ้านถึงโรงเรียน จากผลงานการวิจัยของ ดุษฎี โยเหลา (2535 : 54) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยแบบเข้มงวด กวดขัน มีผลต่อตัวแปรด้านบุคลิกภาพและสังคมบางตัว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่คล้ายคลึงกับผลงานวิจัยในต่างประเทศ ที่พบว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้กฎเกณฑ์ที่เข้มงวดจะมีการควบคุมตนเอง และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด จึงอาจเป็นสาเหตุให้พฤติกรรมร่วมมือแยกราายด้านในเรื่องการรับผิดชอบ และพฤติกรรมร่วมมือแยกราายข้อในเรื่องการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มของเด็กปฐมวัย มีระดับคะแนนเฉลี่ยที่สูงมากในช่วงก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม แต่ทั้งนี้เด็กปฐมวัยเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มแล้วสามารถพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวให้สูงเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะเด็กปฐมวัยได้รับการฝึกฝนอบรมจากที่บ้านและที่โรงเรียนในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ยังมีช่วงระดับอายุไม่เหมาะสมกับการส่งเสริมพฤติกรรมดังกล่าว เด็กยังไม่มีความพร้อมมากนักในการเรียนรู้และการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เมื่อเด็กอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ซึ่งมีอายุ 5-6 ปี อันเป็นช่วงจังหวะที่เด็กมีความพร้อมในการพัฒนาพฤติกรรมการรับผิดชอบ การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม เมื่อเด็กปฐมวัยได้รับการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมแล้วจึงทำให้เด็กมีแนวโน้มและการอัตราเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวได้สูงเพิ่มขึ้น ดังที่จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2537 : 55) กล่าวว่า ลักษณะของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอายุ 5-6 ปี จะเล่นรวมกลุ่มกับเพื่อนโดยมีข้อตกลงและกติกา และประดินันท์ อุปรมัย (2536 : 51-56) กล่าวว่าความสามารถของเด็กขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะของเด็ก ความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจ ถ้าเขามีความสามารถที่จะรับผิดชอบ อยู่แล้วต้องสอนเขาให้มีประสบการณ์จนเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องและมั่นคง เด็กที่ใกล้ชิดกับเพื่อน ที่มีความรับผิดชอบ ก็สามารถส่งผลสร้างพฤติกรรมการรับผิดชอบต่อตนเองขึ้นมาได้ หรืออาจช่วยให้เด็กมีการรับผิดชอบต่อมากขึ้น เพราะเด็กอยู่รวมกันจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็กอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดการถ่ายทอดลักษณะนิสัยให้แก่กัน และอาจเป็นสาเหตุทำให้ คะแนนพฤติกรรมร่วมมือแยกราายด้านในเรื่องการรับผิดชอบ พฤติกรรมร่วมมือแยกราายข้อในเรื่องปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงอยู่แล้วก็ยังสามารถส่งเสริมพัฒนาให้สูงขึ้นอีกได้ และสอดคล้องผลการวิจัยพฤติกรรมร่วมมือแยกราายข้อในเรื่องการเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้เสร็จแล้วที่มีระดับพฤติกรรมไม่ชัดเจนในสัปดาห์ก่อนจัด

กิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม แต่มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนขณะจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1-9 แสดงให้เห็นว่าเมื่อเด็กมีระดับอายุที่เหมาะสมในการเรียนรู้ เด็กได้รับการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม เด็กย่อมสามารถพัฒนาพฤติกรรมร่วมมือในเรื่องการเก็บวัสดุอุปกรณ์ เป็นไปอย่างรวดเร็วและชัดเจนตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ขณะจัดกิจกรรม

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ยังมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยพฤติกรรมร่วมมือ แยกรายชื่อในเรื่องบอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรม มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน ตั้งแต่ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 1-9 ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ซึ่งอาจเพราะเด็กปฐมวัยเคยชินกับการปฏิบัติตามคำสั่ง กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่กำหนดทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ถึงแม้เด็กปฐมวัยจะได้รับโอกาสในการแสดงลักษณะการเป็นผู้นำจากการจัดกิจกรรม แต่เด็กยังคงไม่แสดงความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรมใด ๆ กับกลุ่มมากเท่าที่ควรดังที่ธีระพร อูวรรณโน (2536 : 365) กล่าวว่า บรรยาภาศในห้องเรียนที่ครูชอบทำโทษ และเน้นการเชื่อฟังระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย ซึ่งอาจทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองน้อย ไม่ค่อยกล้าแสดงความสามารถ ความคิดใด ๆ จึงส่งผลให้เด็กปฐมวัยพัฒนาลักษณะการเป็นผู้นำได้ช้า ซึ่งอาจมีผลเกี่ยวเนื่องถึงลักษณะการเป็นผู้ตามพฤติกรรมร่วมมือแยกรายชื่อในเรื่องทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำหรือคำขอร้อง พบว่าในระยะเวลาสัปดาห์ที่ 4-9 มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นอย่างชัดเจน นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าเด็กปฐมวัยสามารถพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้ตามได้ดีกว่าคุณลักษณะการเป็นผู้นำ

จากผลการวิจัยพฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านในเรื่องการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การเป็นผู้นำผู้ตาม พฤติกรรมร่วมมือแยกรายชื่อในเรื่องช่วยทำกิจกรรม ให้คำแนะนำ ช่วยหยิบวัสดุอุปกรณ์ แบ่งปันสิ่งของ และการรอคอยของเด็กปฐมวัย มีระดับพฤติกรรมน้อยมากในช่วงก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และในระยะเวลาประมาณสัปดาห์ที่ 6-9 ขณะจัดกิจกรรมจึงจะมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ซึ่งอาจแสดงให้เห็นถึงการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว และการจัดการเรียนการสอนชั้นอนุบาลในโรงเรียนของเด็กปฐมวัยขาดการส่งเสริมพฤติกรรมดังกล่าว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าทั้งทางบ้าน และทางโรงเรียนได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปันน้อยกว่าพฤติกรรมด้านการรับผิดชอบของเด็กปฐมวัยอย่างมาก

ในระยะเวลาที่เด็กปฐมวัยได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม จะมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น เมื่อเทียบกับคะแนนเฉลี่ยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ในแต่ละสัปดาห์มีอัตราและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ เมื่อนำ

มาแสดงเป็นเส้นภาพจึงเห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยได้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจในการศึกษาพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยสามารถศึกษาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับพัฒนาการ ความสนใจ และระยะเวลาที่เหมาะสม

ข้อสังเกตที่ได้จากการค้นคว้า

1. จากการทดลองพบว่า เด็กมีการพัฒนาพฤติกรรมร่วมมือมากขึ้นเนื่องจากเด็กสามารถทำกิจกรรมตามความคิด และวิธีการที่ตนเองต้องการอย่างอิสระ เด็กจึงมีความตั้งใจ เพลิดเพลินกับสื่อศิลปะ ที่หลากหลาย โดยครูไม่ได้บังคับให้เด็กต้องทำตามวิธีการที่ครูสาธิตให้ดู ซึ่งในช่วงระยะเวลาสัปดาห์แรก ๆ เด็กจะทำตามที่ครูสาธิตทุกประการ ต่อมาเด็กจึงกล้าที่จะทำตามวิธีการของตนเอง และทำให้เด็กมีความตื่นเต้น สนุกสนาน ภูมิใจกับวิธีการหรือเทคนิคที่เด็กคิดค้นใหม่ ๆ มีการพูดชักชวนให้เพื่อนดู ขอความร่วมมือจากเพื่อนให้เพื่อนช่วยทำกิจกรรม พูดแนะนำหรือสอนเพื่อนทำกิจกรรมตามตนเอง

2. ในช่วงระยะเวลาสัปดาห์แรก ๆ ของการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม เด็กมีการทะเลาะกัน แย่งวัสดุ อุปกรณ์กัน ไม่ค่อยมีการช่วยเหลือ แบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ สำหรับในช่วงระยะเวลาสัปดาห์หลัง พฤติกรรมร่วมมือของเด็กเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน โดยเด็กรู้จักที่จะช่วยเหลือเพื่อน พูดแนะนำเพื่อน ช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อน แบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ รู้จักผลัดกันใช้วัสดุ อุปกรณ์ มีความอดทน รอคอยเพื่อนให้ใช้วัสดุ อุปกรณ์จนเสร็จ ไม่เข้าไปแย่งเพื่อน แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแต่ละด้าน ได้แก่ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การเป็นผู้นำ ผู้ตามและการรับผิดชอบ มีจุดเริ่มและการเกิดในอัตราการเปลี่ยนแปลงช้าเร็วต่างกัน และในพฤติกรรมด้านเดียวกันก็มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างไม่สม่ำเสมอ มีการเพิ่มและลดของพฤติกรรมในแต่ละสัปดาห์ แต่ทั้งนี้การเกิดพฤติกรรมร่วมมือ พฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้าน พฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อ มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงในช่วงระยะสัปดาห์หลังชัดเจนมากกว่าช่วงระยะสัปดาห์แรก

3. พฤติกรรมร่วมมือแยกรายด้านในแต่ละด้าน และพฤติกรรมร่วมมือแยกรายข้อในแต่ละข้อมีจุดเริ่มต้นของระดับคะแนนเฉลี่ยต่างกัน ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน และยังมีระดับคะแนนเฉลี่ยในสัปดาห์ที่ 9 แตกต่างกันอีกด้วย

4. ในขั้นการวางแผนร่วมกันในช่วงระยะเวลาสัปดาห์แรกเด็กวางแผนต่างคนต่างคิด และพูด ไม่ฟังกัน ไม่มีการปรึกษา สนับสนุนหรือพูดเสริมความคิดของกันและกัน ในช่วงระยะเวลาสัปดาห์หลัง เด็กมีการพูดปรึกษากัน สนับสนุนหรือพูดเสริมความคิดของกันและกัน

5. ในการตั้งชื่อภาพมักจะมีการขัดแย้งกันแต่เด็กก็สามารถตกลงยอมกันได้ และเด็กมักจะตั้งชื่อภาพไม่สอดคล้องกับผลงานที่ทำ ในการนำเสนอผลงานเด็กมีความสนใจ และความภาคภูมิใจในผลงานของกลุ่มและช่วยกันเล่าถึงผลงานที่ทำ ในช่วงระยะเวลาสัปดาห์แรกเด็กใช้ภาษาเป็นกลุ่มคำ หรือวลีสั้น ๆ เมื่อครูใช้คำถามกระตุ้นเด็กจึงสามารถเล่าเป็นประโยคยาวเป็นเรื่องราวได้ และเพื่อนสมาชิกในกลุ่มจะช่วยเล่าเสริมเมื่อเกิดการติดขัดในการเล่า แต่เมื่อช่วงระยะเวลาสัปดาห์หลังเด็กสามารถเล่าเรื่องเป็นประโยคสั้น ๆ ได้

6. มีการเกิดพฤติกรรมร่วมมือในชั้นสรุปเนื่องจาก เด็กได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันกับเพื่อน เมื่อครูถามถึงการสร้างผลงานในกลุ่มเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไรเกิดขึ้น เด็กสามารถบอกถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและการแก้ปัญหา ในช่วงระยะเวลาสัปดาห์แรกมีปัญหาในการแย่งใช้วัสดุอุปกรณ์กัน ไม่ค่อยมีการแบ่งปัน ไม่ค่อยมีการรับผิดชอบ เด็กยังไม่สามารถตอบคำถามการแก้ปัญหาได้ ครูใช้คำถามวิธีแก้ปัญหาจากเด็กคนอื่น ๆ ทำให้เด็กได้คิด เกิดการเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการแก้ปัญหาอย่างไรจึงจะทำให้เด็ก ๆ ทำงานร่วมกันได้ สมาชิกในกลุ่มมีความพอใจยอมรับพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งทำให้ในช่วงช่วงระยะเวลาสัปดาห์หลังเด็กรู้จักร่วมมือกันทำงานอย่างมาก เกิดความขัดแย้งน้อยลง ดังนั้นจึงมีการพูดคุยถึงวิธีการทำผลงานร่วมกัน มีใครทำร่วมกันบ้าง ใครช่วยเหลือกันบ้างมากกว่าการพูดคุยถึงปัญหา ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

7. เด็กเรียนรู้และเกิด การรับผิดชอบต่ออย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ช่วงระยะเวลาสัปดาห์แรก และถึงแม้พฤติกรรมด้านนี้จะสูงมากอยู่ก่อนก็สามารถที่จะส่งเสริมพัฒนาให้สูงขึ้นได้อีก

8. เด็กปฐมวัยสามารถส่งเสริมพัฒนาพฤติกรรมการเป็นผู้ตามได้อย่างรวดเร็วมากกว่าพฤติกรรมการเป็นผู้นำ ซึ่งถึงแม้จะมีการพัฒนาขึ้นแต่ก็มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก

9. เด็กส่วนมากสามารถเรียนรู้ และบอกสิ่งที่ตนควรพึงกระทำได้ ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือ การแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน การรับผิดชอบต่อ ตั้งแต่ช่วงระยะเวลาสัปดาห์ 2-3 เป็นต้นไป แต่มีเด็กส่วนน้อยที่จะกระทำตามสิ่งที่ตนเองคิดว่าพึงกระทำ และก็เกิดพฤติกรรมนั้นบางครั้งเท่านั้น แต่เมื่อจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มแล้วหลาย ๆ สัปดาห์ เด็กสามารถปฏิบัติตามความคิดถึงสิ่งที่พึงกระทำเป็นส่วนมาก แต่ทั้งนี้ก็ได้เป็นไปทุกครั้งกับทุกคนในขณะจัดกิจกรรม

10. การจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มเป็นการเปิดโอกาสให้เด็ก ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ทั้งด้านความคิดและการกระทำกับสื่อศิลปะที่หลากหลาย จึงส่งผลให้เกิดการพัฒนาเด็กเป็นองค์รวม กล่าวคือเกิดการพัฒนาเด็กในทุกด้านพร้อมกัน ดังนี้

10.1 เด็กได้พัฒนาการทางด้านร่างกาย การใช้ของวัสดุส่วนต่าง ๆ ทำกิจกรรมให้สำเร็จ โดยเฉพาะเด็กได้พัฒนาทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสระหว่างตากับมือ

10.2 เด็กได้พัฒนาทักษะทางอารมณ์ จิตใจ โดยเด็กรู้จักอดทน รอคอย ในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ร่วมกันกับเพื่อน เรียนรู้อารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น ปรับความต้องการของตนเอง ในการทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนจนสำเร็จ เด็กได้พัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กกล้าแสดงความคิด และการทำกิจกรรมแปลกใหม่

10.3 เด็กได้พัฒนาทักษะทางสังคม การร่วมมือกันทำกิจกรรม การช่วยเหลือ การแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ การเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีในการทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างราบรื่น การรับผิดชอบ และการมีวินัย

10.4 เด็กได้พัฒนาการทางสติปัญญา มีทักษะการคิดได้กว้าง หลากหลาย อย่างสร้างสรรค์ และมีระบบ เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา เพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันได้สำเร็จอย่างราบรื่น มีการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายในผลงานที่ทำให้เพื่อนรับรู้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การส่งเสริมพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ครูจะต้องให้เวลาเด็กในการปรับตัวที่จะต้องทำงานร่วมกัน ซึ่งจะมีการขัดแย้งกันในช่วงระยะเวลาสัปดาห์แรก มีการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลายในปริมาณที่ไม่มากหรือน้อยเกินไป เพื่อเด็กจะได้เกิดการเรียนรู้ที่จะร่วมมือกันในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ร่วมกันได้อย่างราบรื่น ถึงจะมีการสาธิตการใช้วัสดุ อุปกรณ์ แต่ไม่มีการบังคับให้เด็กทำตามแบบครู ให้เด็กมีอิสระในการคิดเลือก ตัดสินใจในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ด้วยวิธีการที่เด็กคิดขึ้นเอง ไม่เน้นผลงานซึ่งบางครั้งผลงานที่ได้ไม่จำเป็นต้องสะอาดหรือสวยงาม

2. ในการส่งเสริมพฤติกรรมการร่วมมือ ในชั้นวางแผนทำกิจกรรม ครูต้องให้เวลาเด็กในการคิดวางแผนที่จะทำ และควรใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กวางแผนร่วมกัน ใช้คำถามเพื่อขยายคำตอบของเด็กแต่ละคนเป็นเรื่องราวเดียวกัน เพื่อเด็กจะได้เกิดพฤติกรรมการร่วมมือกัน มีแนวคิดร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างดี

3. การที่เด็กออกมาเล่าผลงานกลุ่ม นั้นไม่จำเป็นเด็กจะต้องเล่าหมดทุกคนในกลุ่มในวันเดียวกัน เพราะทำให้เด็กต่างคนต่างเล่า และมีผลต่อการทำผลงานเป็นรายบุคคลมากกว่า การทำผลงานร่วมกันเป็นกลุ่ม อาจใช้วิธีผลัดกันส่งตัวแทนมาเล่า เพื่อให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ และร่วมมือกันมากขึ้น พูดคุยถึงผลงานที่สร้างร่วมกัน สร้างความรู้สึกว่าผลงานเป็นของทุกคนในกลุ่ม ต้องร่วมกันคิดและร่วมกันทำ และรับรู้ผลงานที่สร้างร่วมกันเป็นอย่างไร

4. การศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือนั้นเมื่อแสดงเป็นเส้นภาพแล้ว ทำให้เห็นรูปแบบแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงในแต่ละสัปดาห์ และในภาพรวมได้อย่างชัดเจน

5. การใช้กลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียวในการสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย ก่อนและขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กแต่ละคนเปรียบเทียบกับก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มได้ชัดเจน

6. ในการเก็บข้อมูลจากการสังเกต และบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือในสภาพการณ์จริง จากการทดลองทุกวันของเด็กจำนวน 15 คน ขณะทำกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มซึ่งเป็นจำนวนที่มาก ทำให้การใช้เวลาในการสังเกตและบันทึกข้อมูลเป็นไปอย่างรีบเร่ง การเก็บข้อมูลได้น้อย ถ้าลดจำนวนเด็กกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลลงเวลาที่ใช้ในการสังเกตและบันทึกการสังเกตจะมากขึ้น ทำให้การสังเกตและบันทึกการสังเกตของเด็กแต่ละคนเพิ่มมากขึ้น ชัดเจนยิ่งขึ้น

7. การสังเกตรายละเอียดพฤติกรรมย่อยโดยมีจำนวนข้อของพฤติกรรมมาก จะทำให้เห็นความแตกต่างของพฤติกรรมย่อยได้อย่างชัดเจน มีความละเอียดอ่อนในการอภิปรายผลมากขึ้น เห็นแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงได้อย่างหลากหลาย เห็นที่มาของการพัฒนาพฤติกรรมร่วมมือ และยังเป็นข้อมูลสนับสนุนในการอภิปรายผลพฤติกรรมร่วมมือได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือในระยะเวลาเพิ่มขึ้นเพื่อให้เห็นแนวโน้มรูปแบบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชัดเจนขึ้น

2. ควรมีการศึกษาแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น ภาษา ความเชื่อมั่นในตนเองและใช้ระยะเวลาเท่าใดในการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ควรมีการศึกษามูลของการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ เช่น การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์
4. ควรมีการศึกษากิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือ เช่น กิจกรรมเล่นตามมุม กิจกรรมกลางแจ้ง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 42. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), วันที่ 15 กันยายน-10 ตุลาคม 2539.

เกริก ยุ้นพันธ์. "บ้านศิลปะ," หมอชาวบ้าน. 18 (209) : 86 ; กันยายน 2539.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การศึกษาสภาพการอบรมในศูนย์เด็กปฐมวัย.

กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2528.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือประเมินพัฒนาการเด็กระดับ

ก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2539.

_____ แผนการจัดประสบการณ์ ชั้นอนุบาลปีที่ 2. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539.

คณะกรรมการกองทุนศาสตราจารย์ ดร. อุบล เรียงสุวรรณ. ระบบการศึกษา. กรุงเทพฯ :

กองทุนศาสตราจารย์ ดร. อุบล เรียงสุวรรณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์, 2539.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2539.

จิตตินันท์ เดชะคุปต์. หลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1-4. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537.

จิราภรณ์ ศิริทวี. "การเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้," รักลูก. 16(182) : 114 ; มีนาคม 2541.

ชไมมน ศรีสุรักษ์. การศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ

สร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติ. ปรินิพนธ์

กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540. อัดสำเนา

ชลูด นิยมเสนอ. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2531.

ณัฐภาพร พงษ์สิงห์. พฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์เล่นบล็อกเป็น

กลุ่มอย่างมีแบบแผน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.

ทิตนา แคมมณี และคณะ. หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ดุษฎี โยเหลา. การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทยโดยใช้
การวิเคราะห์เนื้อหา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.

ทองคำ บุญประเสริฐดี. การทดลองใช้วิธีการบวกรวมการกลุ่มสัมพันธ์พัฒนาความสามารถทาง
สติปัญญาและความสามารถทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2535. อัดสำเนา.

นิพนธ์ คันธเสวี. มนุษย์สัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2528.

นิรมล ช่างวัฒนะชัย. “เทคนิคการสอน กระบวนการวิทยาศาสตร์ ภาษาและศิลปะสำหรับเด็ก,”
ใน เอกสารประกอบการสัมมนาครูอนุบาล. หน้า 9. กรุงเทพฯ : สมาคมอนุบาล
ศึกษาแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์, 2540.

บุญเชิด ภิญโญนันตยพงษ์. การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ :
ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2526.

บุษบง ดันติวงศ์. “แนวทางในการสอนให้เด็กควบคุมตนเอง,” ใน มิติใหม่กับการสอนระดับ
ปฐมวัย. หน้า 94. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครูจันทระเกษม, 2535.

ประดิพันธ์ อูปรมัย. “ลักษณะเด็กที่มีความรับผิดชอบ,” เอกสารการสอนพฤติกรรมวัยเด็ก
หน่วยที่ 8. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536.

ประณต คำจิม. เอกสารการสอนวิชาจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.

พัชรี ผลโยธิน. เอกสารประกอบการอบรมเรื่อง “กิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือสำหรับเด็กอนุบาล,”
ใน โครงการพัฒนานักบริหารและผู้จัดการศึกษาระดับสูง. กรุงเทพฯ :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.

_____. “เด็กอนุบาลกับพฤติกรรมความร่วมมือ,” วารสารการศึกษาปฐมวัย. 1(1) : 60-62
; มกราคม 2540.

พัชรี สอนแก้ว. เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย.
กรุงเทพฯ : ดวงกมลจำกัด, 2536.

พีระพงษ์ กุลพิศาล. สมองถูกพัฒนาได้ด้วยศิลปะ. กรุงเทพฯ : แพลนพับลิชชิงจำกัด, 2536.

- ✓ พรณี พุทธิย เชนจิต. "การสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการ
พัฒนาพฤติกรรมเด็ก หน่วยที่ 3. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, 2537.
- ✓ ภรณ์ คุรุรัตน์. "พัฒนาการของเด็กในวัย 3-6 ปี," ใน เอกสารประกอบการอบรมครูสอนระดับ
ก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2540.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. "สื่อผสม," ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระ
นางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ. หน้า 501
กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.
- เยาวพา เดชะคุปต์. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและ
การสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.
- _____. "การจัดประสบการณ์และกิจกรรมเด็กปฐมวัย," ใน โครงการพัฒนานักบริหารและ
จัดการศึกษาระดับสูง. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2539.
- ราศี ทองสวัสดิ์. "แนวคิดในการเตรียมความพร้อม," รักลูก. ฉบับที่ 39 : 103-104 ; เมษายน
2529.
- เลิศ อานันท์. เทคนิควิธีการสอนศิลปะเด็ก. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ✓ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
สุวิริยาสาสน, 2540.
- วินัย โสมดี. "ทัศนศิลป์," สารานุกรมศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.
- วันเพ็ญ ปุฒพัฒน์. การเล่นเกมแบบกึ่งขึ้นแะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2539.
- วิลาวัลย์ เผือกพวง. พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยและความสามารถในการใช้
กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) โดยใช้คำ
ถามประกอบ. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

วิรุณ ตั้งเจริญ. “การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านศิลปะ,” ใน เอกสารการสนทนาศึกษา
การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 5. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2535 ก.

_____. “การแสดงผลงานในกิจกรรมศิลปะระดับปฐมวัย,” ใน เอกสารวิชาการสร้างเสริม
ลักษณะนิสัยเด็กระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 12. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2535 ข.

_____. “เด็กกับศิลปะ,” ใน เอกสารการสนทนาศึกษาพฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 12.

พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536.

_____. “ศิลปะสำหรับเด็ก,” ใน เอกสารการสนทนาศึกษาพัฒนาพฤติกรรมวัยเด็ก
หน่วยที่ 12. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537.

ศุภาดิ บุญญวงษ์. ตำรากิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. สงขลา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2527.

สุดารัตน์ เพชรบุรี. สภาพและปัญหาการจัดประสบการณ์ศิลปะศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยของครู

ปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาล กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อัดสำเนา.

สุทธภา ชาติประดิษฐ์. การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
ศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่เด็กเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระในกลุ่มย่อยและ

กลุ่มใหญ่. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

สุทธิพรรณ อีรพงศ์. การศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมและแบบครูไม่มีส่วนร่วม. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

อารี เกษมวดี. ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มี

ต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน

และแบบรักทะนุถนอม. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.

อารี สุทธิพันธุ์. ศิลปนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : กระดาษสา, 2528.

- Adams, Dennis M. and Mary E. Hamm. Cooperative Learning Critical Thinking and Collaboration Across the Curriculum. United States of America : Charles Thomas, 1990.
- Barnett, Susan I. and Johnson Gary. "Further Evidence on the Relationship Between Participation in Nutrition Education Programs and Changes in Dietary Behavior," Journal of Family and Consumer Sciences. 55(1) : 31 ; 1996.
- Baron, Robert A. and Donn Byrne. Social Psychology Understanding Human Interaction. Sixth Edition. United States of America : Allyn and Bacon, 1991.
- Berk, Laura E. "Vygotsky's Theory : The Importance of Make - Believe Play," Young Children. 50(1) : 30 ; November 1994.
- Burby-Stock, Judith and others. "Rater Agreement Indexes for Performance Assessment," Educational and Psychological Measurement. 56(2) : 256 ; April, 1996.
- Click, Phyllis. Caring for School-Age Children. New York : Delmar Publishers, 1994.
- Don Dinkmeyer, Sr. and others. Parenting Young Children. United States of America : America Guidance Service, 1997.
- Essa, Eva. Early Childhood Education. Second Edition. New York : Delmar, 1996.
- Feist, Jess. Theories of Personality. Second Edition. United States of America : Holl, Rinehart and Winton, 1990.
- Gordon, Ann. and Kathryn W. Browne. Beginnings & Beyond : Foundations in Early Childhood Education. New York : Delmar, 1993.
- Honig, Alice S. and Donna S. Wittmer. "Helping Children Become More Prosocial : Ideas for Classrooms, Families, Schools, and Communities," Young Children. 51(2) : 63 ; January, 1996.
- Hurlock, Elizabeth B. Child Development. Sixth Edition. New York : Mc Graw-Hill, 1978.
- Johnson, David W. and Roger T. Johnson. Learning Together and Alone : Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning. Fourth Edition. Needham Heights, Massachusetts : Allyn and Bacon, 1994.
- Jones, Arthur F. Introduction to Art. New York : Harper Collins Publisher, 1992.
- Kropa, Susan. "Cooperative Learning," Arts & Activities. 115(1) : 42-43 ; April, 1994.

- Kemp Gratton C. Perspective on the Group Process. Boston : Houghton Mifflin, 1964.
- Lasky, Lila and Rose Mukerji. Art Basic for Young Children. Sixth Edition, Washington, Dc : Brookly College, 1992.
- Lejeune, Chad Wayne. "The Effects of Participation in Competitive and Cooperative Games on the Free - play Behavior of Preschoolers," Dissertation Abstracts International. March, 1995.
- Lowenfeld, Viktor and W. Lambert Brittain. Creative and Mental Growth. Fifth Edition. United States of America : The Macmillan Company, 1970.
- Morrison, George S. Early Childhood Education Today. Sixth Edition. Englewood cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1995.
- Mussen, Paul H. and others. Child Development and Personality. Seventh Edition. New York : Harper & Row, 1990.
- Mussen, Paul H. and others. Child Development Change Over Time. Eighth Edition. United States of America : Harper Collins college, 1996.
- Parnass, Jodi. "The Emergence of Group Interaction in Early Childhood (Gender differences)," Dissertation Abstracts International. August, 1996.
- Pepitone, Emmy A. Children in Cooperation and Competition. United States of America : D.C. Heath company, 1980.
- Petty, Karen Lanette. "Group Entry Strategies and Reciprocal Social Interactions of Preschoolers in Social Contexts (Social Interactions)," Dissertation Abstracts International. February, 1994.
- Phillips, Lori J. "A Study of Early Childhood Education' Understanding of The Artistic Process and of Art Education," Dissertation Abstracts International. October, 1993.
- Pile, Naomi F. Art Experiences for Young Children. New York : The Macmillan Company, 1973.
- Rogers, Carl R. and Rosalind F. Diamon. Psychotherapy and Personality Change. Chicago : University of Chicago, 1970.
- Santrock, John W. Child Development. Sixth Edition. United States of America : Wm.C. Brown Communication, 1994.

Schirrmacher, Robert. Art and Creative Development for Young Children. New York : Delmar, 1988.

Seefeldt, Carol. Teaching Young Children. New Jersey : Prentice-Hall, 1980.

Seefeldt, Carol. and Nita Barbour. Early Childhood Education an Introduction. London : Charles E. Merrill Publishing Company, 1986.

Slavin, Robert E. Cooperative Learning. New York : Longman, 1980.

Staub, Ervin. Positive Social Behavior and Morality : Social and Personal Influences. New York : A Subsidiary of Harcourt Brace Jovanovich, 1978.

Vaughn, Jane Bowerman. "Cooperative Learning and Young Children : Emerging Cooperative Behaviors," Dissertation Abstracts International. April, 1994.

Watson, Robert I. Psychology of the child and the adolescent. New York : Macmillan Publishing, 1979.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย
- แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

คู่มือการสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ

คำชี้แจง

1. พฤติกรรมที่สังเกตและบันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือมี 4 ด้าน ได้แก่ การช่วยเหลือ 3 ข้อ การแบ่งปัน 2 ข้อ การเป็นผู้นำผู้ตาม 2 ข้อ การรับผิดชอบ 2 ข้อ รวมจำนวน 9 ข้อ
2. แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยเป็นการบันทึกทั้งในรูปของความถี่ (จำนวนครั้ง) และระดับคุณภาพของพฤติกรรมจัดเป็น 3 ระดับคะแนน
3. เวลาที่ใช้ในการสังเกต สังเกตในช่วงเวลาจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาเป็นกลุ่ม เป็นเวลาจำนวน 1 สัปดาห์ และกิจกรรมศิลปะแบบสลับสุมเป็นกลุ่มเป็นเวลา 9 สัปดาห์ รวมเวลาในการสังเกต 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี โดยทำการสังเกตและบันทึกการสังเกตในชั้นดำเนินกิจกรรมช่วงเวลา 9.40-9.57 นาฬิกา รวมเวลา 17 นาที
4. การสุ่มเวลาในการสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ ตามตารางการสุ่มเวลาสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ ใช้นาฬิกาจับเวลาในการให้สัญญาณเริ่มและหมดเวลาการสังเกต

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ผู้ถูกสังเกต (เด็ก) วัน เดือน ปี ที่ทำการสังเกต
2. ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้สังเกต รวมจำนวนผู้สังเกต 2 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ
3. การสังเกตให้ผู้สังเกตทั้ง 2 คน คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย ทำการสังเกตพร้อมกัน ในช่วงเวลาเดียวกัน สังเกตเด็กคนเดียวกัน โดยสังเกตทีละกลุ่มๆ ละ 5 คน ทุกพฤติกรรมที่มีในแบบสังเกต ใช้เวลาสังเกต 10 วินาที เวลาบันทึกการสังเกต 10 วินาที สลับกันและสังเกตเวียน ตั้งแต่เด็กคนที่ 1-5 ในแต่ละกลุ่มสังเกตกลุ่มละ 5 นาที พักระหว่างกลุ่ม 1 นาที แล้วจึงเริ่มสังเกตเด็กกลุ่มที่ 2 และ 3 ต่อไป

การบันทึกแบบสังเกต

เมื่อพฤติกรรมร่วมมือตรงกับข้อใด และช่องระดับคะแนนพฤติกรรมร่วมมือตรงกับข้อใด ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องนั้น ถ้าเกิดพฤติกรรมร่วมมือและช่องระดับคะแนนพฤติกรรมร่วมมือซ้ำช่องเดิมให้ทำเครื่องหมาย / เพิ่มลงในช่องเดิมตามจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมซ้ำ โดยทำการบันทึกดังนี้

ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กเกิดพฤติกรรมร่วมมือด้วยตนเอง หรือโดยเพื่อนบอก ขอร้องให้ร่วมมือ

ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กเกิดพฤติกรรมร่วมมือจากการยอมรับการช่วยเหลือจากเพื่อน หรือเด็กเป็นผู้บอก ขอร้องให้เพื่อนร่วมมือ กระทำพฤติกรรมตามที่ตนต้องการ

ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่เกิดพฤติกรรมร่วมมือ หรือปฏิเสธที่จะร่วมมือ

หมายเหตุ ยกเว้นพฤติกรรมการเป็นผู้นำ ผู้ตาม และการรับผิดชอบ การบันทึกคะแนนแตกต่างจากพฤติกรรมร่วมมือข้ออื่น ดังที่กล่าวไว้ในคำอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมร่วมมือ

การให้คะแนน

1. ในช่วงเวลาที่สังเกตเด็ก เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมร่วมมือตรงกับข้อใด และช่องระดับคะแนนใด ให้ใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องนั้น ถ้าเด็กเกิดพฤติกรรมร่วมมือซ้ำในข้อและช่องระดับคะแนนเดิมให้ทำเครื่องหมาย / ซ้ำลงไปในช่องนั้น ตามจำนวนครั้งที่ซ้ำ

2. ถ้าพบเครื่องหมาย / ในช่องระดับคะแนนใดก็ให้คะแนนเท่ากับช่องระดับคะแนนนั้นและถ้าพบเครื่องหมาย / ซ้ำในข้อ และช่องระดับคะแนนใดให้นำจำนวนที่ซ้ำคูณกับช่องระดับคะแนนในช่องนั้น เช่น ในช่องระดับคะแนน 2 คะแนน ซ้ำ 2 ครั้ง รวมคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน เป็นต้น

คำอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมร่วมมือ

การช่วยเหลือ

1. ช่วยทำกิจกรรม

ช่องระดับคะแนน 2 เมื่อเด็กช่วยเพื่อนในการทำกิจกรรมเพื่อให้เพื่อนกระทำกิจกรรมได้สำเร็จ ทั้งที่เพื่อนขอร้องหรือไม่ขอร้องให้ช่วยทำกิจกรรม

ตัวอย่าง “เราช่วยระบายสีนะ”

ช่องระดับคะแนน 1 เมื่อเด็กยอมรับการช่วยเหลือจากเพื่อน หรือเด็กเป็นผู้ขอให้เพื่อนช่วยเหลือ

ตัวอย่าง “เธอช่วยเราวาดดอกไม้หน่อย”

ช่องระดับคะแนน 0 เมื่อไม่เกิดพฤติกรรม หรือปฏิเสธคำขอร้อง

2. ให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญห

ช่องระดับคะแนน 2 เมื่อเด็กให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญหให้เพื่อน ทั้งที่เพื่อนขอร้องหรือไม่ขอร้องให้ช่วย

ตัวอย่าง “ใช้สีอื่นไม่ได้เหรอ” แนะนำเมื่อเพื่อนใช้สีแดง (สีน้ำ) หมดแล้ว

ช่องระดับคะแนน 1 เมื่อเด็กยอมรับคำแนะนำหรือการพูดแก้ปัญหาลงมือเพื่อน หรือเด็กเป็นผู้ขอร้องให้เพื่อนแนะนำ แก้ปัญหาในการทำกิจกรรม

ตัวอย่าง “เหมียวเราจะทำอย่างไรดี เชือกมันยาวเกินไป”

ช่องระดับคะแนน 0 เมื่อไม่เกิดพฤติกรรม หรือปฏิเสธคำขอ

3. ช่วยหยิบวัสดุ อุปกรณ์

ช่องระดับ 2 คะแนน เมื่อเด็กช่วยเพื่อนหยิบวัสดุ อุปกรณ์ทั้งที่เพื่อนขอ หรือไม่ขอให้ช่วย

ตัวอย่าง ก้อยหยิบพู่กันให้โดนัท

ช่องระดับคะแนน 1 เมื่อเด็กยอมรับการช่วยเหลือจากเพื่อนในการหยิบวัสดุ อุปกรณ์ หรือเด็กเป็นผู้ขอเพื่อนให้หยิบวัสดุ อุปกรณ์ให้ตนเอง

ตัวอย่าง “ไอซ์ หยิบสีแดงให้ที”

ช่องระดับคะแนน 0 เมื่อไม่เกิดพฤติกรรม หรือปฏิเสธคำขอ

การแบ่งปัน

4. การแบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์

ช่องระดับคะแนน 2 เมื่อเด็กแบ่งปันหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนเองครอบครองอยู่ ให้เพื่อนทั้งที่เพื่อนขอหรือไม่ขอให้แบ่ง

ตัวอย่าง บอลแบ่งกระดาษสีให้โดนัท

ช่องระดับ 1 คะแนน เมื่อเด็กยอมรับการแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์จากเพื่อน หรือเด็กเป็นผู้บอก ขอให้เพื่อนแบ่งวัสดุ อุปกรณ์ให้ตน

ตัวอย่าง โดนัทรับกระดาษสีที่บอลแบ่งให้

ช่องระดับคะแนน 0 เมื่อไม่เกิดพฤติกรรม หรือปฏิเสธคำขอ

5. การรอคอยเพื่อนใช้วัสดุ อุปกรณ์

ช่องระดับคะแนน 2 เมื่อเด็กรู้จักรอคอยการใช้วัสดุ อุปกรณ์จากเพื่อนขณะที่เพื่อนกำลังใช้วัสดุ อุปกรณ์ โดยไม่ได้พูดเร่งเร้าให้เพื่อนทำเสร็จเร็ว ๆ หรือการรอรับวัสดุ อุปกรณ์จากเพื่อนเมื่อเพื่อนทำเสร็จ

ตัวอย่าง “เก่ง เราใช้พู่กันต่อจากเธอนะ” เพื่อนส่งอุปกรณ์ให้จึงรับ

ช่องระดับคะแนน 1 เมื่อเด็กรู้จักรอคอยการใช้วัสดุ อุปกรณ์ จากเพื่อนขณะที่เพื่อนกำลังใช้วัสดุ อุปกรณ์ โดยพูดเร่งเร้าให้เพื่อนทำเสร็จเร็ว ๆ หรือการหยิบวัสดุ อุปกรณ์จากมือเพื่อนเมื่อเพื่อนทำเสร็จ

ตัวอย่าง “นุ่น ทำเร็ว ๆ ซิเราจะใช้”

ช่องระดับคะแนน 0 เมื่อไม่เกิดพฤติกรรม หรือปฏิเสธคำขอร้อง หรือแย่งวัสดุ อุปกรณ์ จากมือเพื่อน ขณะที่เพื่อนกำลังทำอยู่

การเป็นผู้นำผู้ตาม

6. บอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรม

ช่องระดับคะแนน 2 เมื่อเด็กบอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรมของตนให้เพื่อนในกลุ่มทราบ โดยเพื่อนไม่ได้ขอร้องให้บอก

ตัวอย่าง “เราจะทำเครื่องบิน ให้บินขึ้นไปบนท้องฟ้า”

ช่องระดับคะแนน 1 เมื่อเด็กบอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรมของตน โดยเพื่อนขอร้องให้บอก

ตัวอย่าง “เรากำลังทำบ้าน” บอกเมื่อเพื่อนขอร้องให้บอก

ช่องระดับคะแนน 0 เมื่อไม่เกิดพฤติกรรม หรือปฏิเสธคำขอร้อง

7. ทำเลียนแบบ ทำตามแนะนำ หรือคำขอร้อง

ช่องระดับคะแนน 2 เมื่อเด็กทำตามแบบ ทำตามคำแนะนำ คำขอร้องของเพื่อน

ตัวอย่าง “ฉันทัดท้องฟ้าบ้างดีกว่า”

ช่องระดับ 1 คะแนน เมื่อเด็กรับฟังคำแนะนำ คำขอร้องของเพื่อนหรือเด็กเป็นผู้ดูแล เกิด เพื่อนในการทำกิจกรรม

ตัวอย่าง นุ่นกำลังฟังเพื่อนแนะนำการทำกิจกรรม

ช่องระดับคะแนน 0 เมื่อไม่เกิดพฤติกรรม หรือปฏิเสธคำขอร้อง

การรับผิดชอบ

8. การเก็บวัสดุ อุปกรณ์ ที่ตนใช้เสร็จแล้ว

ช่องระดับคะแนน 2 เมื่อเด็กเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้เสร็จโดยเพื่อนไม่ได้ขอร้อง ให้เก็บวัสดุ อุปกรณ์

ตัวอย่าง นิดเก็บตุ๊กกันเองโดยไม่มีใครบอก

ช่องระดับคะแนน 1 เมื่อเด็กเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้เสร็จโดยเพื่อนขอร้องให้เก็บ

วัสดุ อุปกรณ์ หรือยอมรับการช่วยเหลือจากเพื่อนในการเก็บวัสดุ อุปกรณ์ หรือการที่เด็กเป็นผู้บอก ขอร้องเพื่อนให้เก็บวัสดุ อุปกรณ์ ที่ตนใช้เสร็จ

ตัวอย่าง “น้อยเก็บพู่กันให้เราที”

ช่องระดับคะแนน 0 เมื่อไม่เกิดพฤติกรรม หรือปฏิเสธคำขอร้อง

9. การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

ช่องระดับคะแนน 2 เมื่อเด็กปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม โดยเพื่อนไม่ได้ขอร้องให้ทำ

ตัวอย่าง น้อยคุยกับเพื่อนในกลุ่มเรื่องต้นไม้ที่กำลังวาด (ไม่ค่อยข้ามกลุ่ม)

ช่องระดับคะแนน 1 เมื่อเด็กปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม โดยเพื่อนขอร้องให้ทำ

ตัวอย่าง “ตุ๊กตา ยังไม่หมดเวลาอย่าลุก” ตุ๊กตาก็กลับมานั่ง

ช่องระดับคะแนน 0 เมื่อไม่เกิดพฤติกรรม หรือปฏิเสธคำขอร้อง

แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ

ชื่อผู้สังเกต นามสกุล เป็นผู้สังเกตคนที่

ชื่อผู้ถูกสังเกต นามสกุล กลุ่มที่

ชั้นอนุบาล 2 /..... วันที่ เดือน พ.ศ. 2541

ระดับคะแนน	2	1	0
พฤติกรรมร่วมมือ			
การช่วยเหลือ			
1. ช่วยทำกิจกรรม			
2. ให้คำแนะนำหรือพูดแก้ปัญหา			
3. ช่วยหยิบวัสดุ อุปกรณ์			
การแบ่งปัน			
4. แบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์			
5. รอคอยเพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์			
การเป็นผู้นำผู้ตาม			
6. บอกความต้องการ ความคิดในการทำกิจกรรม			
7. ทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำหรือคำขอร้อง			
การรับผิดชอบ			
8. การเก็บวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนใช้เสร็จแล้ว			
9. การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม			

บันทึกพฤติกรรมเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม
- ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

หลักการและเหตุผล

การส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย สามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมได้หลายทาง ทางหนึ่งก็คือการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นกิจกรรมศิลปะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิค อย่างกว้างขวางตามความคิดและความสามารถของเด็กในการสร้างสรรค์ผลงานเป็นกลุ่ม นั่นคือเด็กสามารถใช้วัสดุ อุปกรณ์ หรือเทคนิคตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป ในการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นเดียวกัน เช่น ผลงาน 1 ชิ้น อาจใช้ทั้งสีน้ำ สีเทียน การปะติดภาพผสมผสานกัน ศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มจึงเป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ร่วมมือกัน มีเป้าหมายร่วมกัน เกิดการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การเป็นผู้นำผู้ตาม และการรับผิดชอบร่วมกันในการสร้างสรรค์ผลงานของกลุ่ม ทั้งนี้ครูมีบทบาทในการจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ที่หลากหลาย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สอดคล้องวิธีการทำกิจกรรม ใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กวางแผน คิดบททวน กระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มผลที่ได้จากการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ และเห็นผลดีของการร่วมมือ จนได้ผลงานที่สำเร็จจากการร่วมมือกัน ก่อให้เกิดพฤติกรรมร่วมมือขึ้นในเด็กปฐมวัย

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

เนื้อหา

กิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

หลักการจัดกิจกรรม

1. กิจกรรมนี้จัดสัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 40 นาที
2. จัดกิจกรรมศิลปะวันละ 4 กิจกรรม โดยแนะนำวิธีการทำกิจกรรมใหม่วันละ 1 กิจกรรม รวมกับกิจกรรมที่แนะนำแล้ว 3 กิจกรรม
3. ให้เด็กๆ มีอิสระในการทำศิลปะจากวัสดุที่ครูจัดให้ มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง ระหว่างสมาชิกในกลุ่มไม่มีครูเข้าไปมีบทบาทในขณะที่เด็กลงมือทำกิจกรรม เด็กๆ สามารถปรึกษาหารือ ขอความคิดเห็นจากเพื่อนได้ ช่วยเหลือกันได้โดยมีขอบเขตอยู่ภายในกลุ่ม
4. สัปดาห์ที่ 1 สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก

สัปดาห์ที่ 2 ดำเนินการเก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้านจากกิจกรรมศิลปะศึกษาเป็นกลุ่ม สังเกตและบันทึกแบบสังเกต พฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยรวมจำนวน 2 คน

สัปดาห์ที่ 3-11 ดำเนินกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม สังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยรวมจำนวน 2 คน

บทบาทเด็ก

1. วางแผนร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่มเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำผลงาน ในผลงานมีอะไรบ้าง
2. ทำกิจกรรมร่วมกันตามที่ได้วางแผนไว้
3. ให้เด็กแต่ละกลุ่มหมุนเวียนออกมาแสดงผลงานครั้งละ 1 กลุ่ม

บทบาทครู

1. อธิบายข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการทำศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม
 - ให้เด็กในกลุ่มปรึกษากันได้ในชั้นทำผลงานร่วมกัน
 - ให้เด็กทำงานร่วมกันจนกว่าครูจะบอกหมดเวลา
2. ครูใช้คำพูดหรือคำถามกระตุ้นให้เด็กวางแผนร่วมกันในลักษณะต่อไปนี้
 - “เด็กๆ ต้องการสร้างผลงานเกี่ยวกับเรื่องอะไรคะ”
 - “เด็กๆ ลองช่วยกันคิดซิคะ”
 - “ในผลงานของเด็กๆ จะมีอะไรบ้างคะ”
3. ครูใช้คำพูดหรือคำถามในขั้นสรุปเพื่อให้เด็กทบทวนถึงขั้นตอนการทำงานร่วมกัน และผลที่ได้จากการทำงานร่วมกันในลักษณะต่อไปนี้
 - “เด็กๆ ช่วยกันตั้งชื่อผลงานว่าอย่างไรคะ”
 - “เด็กๆ ได้ทำผลงานตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ถ้าไม่ทำตามแผนเพราะอะไร”
 - “เด็กช่วยเพื่อนในกลุ่มทำอะไรบ้างคะ”
 - “มีปัญหาเกิดขึ้นอย่างไรบ้างคะ”
 - “เด็กๆ ช่วยกันแก้ปัญหายังไงคะ”
 - “เด็กๆ คิดว่าการทำงานร่วมกันเป็นผลดีหรือไม่อย่างไร ”

รูปแบบแผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย

1. การช่วยเหลือ

2. การแบ่งปัน
3. การเป็นผู้นำผู้ตาม
4. การรับผิดชอบ

เนื้อหา

ศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม คือการผสมผสานการใช้วัสดุ อุปกรณ์หรือเทคนิคทางศิลปะ ตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไปในผลงานชิ้นเดียวกัน ตามความคิดและจินตนาการของเด็ก

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

ขั้นนำ (เวลา 7 นาที)

1. นำสู่กิจกรรมโดยการร้องเพลง การทำท่าทาง การท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย หรือการใช้สื่อประกอบ

2. ครูแนะนำวัสดุ อุปกรณ์และสาธิตการทำกิจกรรมใหม่ที่ครูเตรียมไว้
3. บอกข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการทำกิจกรรม
4. เด็กวางแผนร่วมกันกับเพื่อนและครูในผลงานที่ทำมีอะไรบ้าง

ขั้นดำเนินกิจกรรม (เวลา 26 นาที)

1. เด็กนั่งตามกลุ่มของตนเองกลุ่มละ 5 คน สำหรับทำกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

2. ขั้นทำกิจกรรมร่วมกัน ให้เด็กลงมือทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในกลุ่มตามที่ได้วางแผน โดยเด็กๆ สามารถปรึกษาและร่วมมือกันทำผลงานภายในกลุ่ม และตั้งชื่อผลงานที่ทำร่วมกัน

3. หมดเวลาให้เก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป (เวลา 7 นาที)

1. เด็กออกมาเล่าผลงาน 1 กลุ่ม
2. เด็กๆ ช่วยกันตั้งชื่อผลงานของกลุ่มว่าอย่างไร ทำผลงานตามแผนที่วางไว้หรือไม่ เพราะอะไร มีปัญหาเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง ช่วยกันแก้ปัญหาอย่างไร การทำงานร่วมกันมีผลดีหรือไม่อย่างไร

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยในขั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ
2. สังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยในขั้นนำและขั้นสรุป โดยการจดบันทึก

รายชื่อวัสดุที่ใช้ในการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

1. กระดาษ 80 ปอนด์ ขนาด 22 x 31.5 นิ้ว
2. สีเทียน สีน้ำ
3. กาว ไม้ทา กาว
4. ฟองน้ำ
5. ผ้าเช็ดมือ
6. ตะกร้าใส่วัสดุ อุปกรณ์

รายการกิจกรรมศิลปะที่ใช้ในการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

ประเภทสีเทียน ได้แก่ วาด ระบายภาพด้วยสีเทียน

ประเภทสีน้ำ ได้แก่

1. วาด ระบายภาพด้วยสีน้ำ
2. หยดสี
3. ระบายสีด้วยลูกกลิ้ง
4. เป่าฟองสบู่
5. ระบายสีด้วยแปรงสีฟัน
6. ระบายสีด้วยเชือก
7. เทสี
8. กลิ้งลูกแก้ว
9. เป่าสี

ประเภทการพิมพ์ ได้แก่

1. พิมพ์ภาพด้วยวัสดุเหลือใช้ เช่น ขวดนมเปรี้ยว หลอดด้าย เป็นต้น
2. พิมพ์ภาพด้วยของใช้ เช่น หวี ส้อม เป็นต้น
3. พิมพ์ภาพด้วยฟองน้ำ
4. พิมพ์ภาพด้วยก้านกล้วย
5. พิมพ์ภาพด้วยผลไม้ เช่น มะเฟือง เงาะ เป็นต้น
6. พิมพ์ภาพด้วยผัก เช่น กะหล่ำปลี บวบ เป็นต้น
7. พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์

8. พิมพ์ภาพด้วยรถของเล่น

9. พิมพ์ภาพด้วยวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบไม้ เปลือกไม้ เป็นต้น

ประเภทปะติด

1. ปะติดด้วยกระดาษสี

2. ปะติดด้วยเศษผ้า

3. ปะติดด้วยไหมพรม

4. ปะติดด้วยมกโรนีย้อมสี

5. ปะติดด้วยวัสดุธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ใบไม้ เป็นต้น

6. ปะติดด้วยวัสดุเหลือใช้ เช่น หลอด ฝาน้ำอัดลม เป็นต้น

7. ปะติดด้วยรูปภาพในนิตยสาร

8. ปะติดด้วยเมล็ดพืช

9. ปะติดด้วยซีล่อย

10. ปะติดด้วยทรายสี

ตารางการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

การจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มใช้เวลา 9 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ดังนี้

สัปดาห์	วัน	รายการศิลปะที่ใช้จัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม
1	อังคาร	วาดภาพด้วยสีน้ำ + ประติดด้วยกระดาษสี + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พุธ	พิมพ์ภาพด้วยวัสดุเหลือใช้ + วาดภาพด้วยสีน้ำ + ประติดด้วยกระดาษสี + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พฤหัสบดี	ประติดด้วยเศษผ้า + พิมพ์ภาพด้วยวัสดุเหลือใช้ + วาดภาพด้วยสีน้ำ + วาดภาพด้วยสีเทียน
2	อังคาร	หยดสี + ประติดด้วยเศษผ้า + พิมพ์ภาพด้วยวัสดุเหลือใช้ + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พุธ	พิมพ์ภาพด้วยหวี(ของใช้) + หยดสี + ประติดด้วยเศษผ้า + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พฤหัสบดี	ประติดด้วยไหมพรม + พิมพ์ภาพด้วยหวี(ของใช้) + หยดสี + วาดภาพด้วยสีเทียน
3	อังคาร	ระบายสีด้วยลูกกลิ้ง + ประติดด้วยไหมพรม + พิมพ์ภาพด้วยหวี(ของใช้) + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พุธ	พิมพ์ภาพด้วยฟองน้ำ + ระบายสีด้วยลูกกลิ้ง + ประติดด้วยไหมพรม + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พฤหัสบดี	ประติดด้วยมกโรนี + พิมพ์ภาพด้วยฟองน้ำ + ระบายสีด้วยลูกกลิ้ง + วาดภาพด้วยสีเทียน

สัปดาห์	วัน	รายการศิลปะที่ใช้จัดกิจกรรมศิลปะแบบผสมเป็นกลุ่ม
4	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	เป่าฟองสบู่ + ประติดด้วยมกโรนี + พิมพ์ภาพด้วยฟองน้ำ + วาดภาพด้วยสีเทียน พิมพ์ภาพด้วยก้านกล้วย + เป่าฟองสบู่ + ประติดด้วยมกโรนี + วาดภาพด้วยสีเทียน ประติดด้วยวัสดุธรรมชาติ + พิมพ์ภาพด้วยก้านกล้วย + เป่าฟองสบู่ + วาดภาพด้วยสีเทียน
5	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ระบายสีด้วยแปรงสีฟัน + ประติดด้วยวัสดุธรรมชาติ + พิมพ์ภาพด้วยก้านกล้วย + วาดภาพด้วยสีเทียน พิมพ์ภาพด้วยผลไม้ + ระบายสีด้วยแปรงสีฟัน + ประติดด้วยวัสดุธรรมชาติ + วาดภาพด้วยสีเทียน ประติดด้วยวัสดุเหลือใช้ + พิมพ์ภาพด้วยผลไม้ + ระบายสีด้วยแปรงสีฟัน + วาดภาพด้วยสีเทียน
6	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ระบายสีด้วยเชือก + ประติดด้วยวัสดุเหลือใช้ + พิมพ์ภาพด้วยผลไม้ + วาดระบายภาพด้วยสีเทียน พิมพ์ภาพด้วยผัก + ระบายสีด้วยเชือก + ประติดด้วยวัสดุเหลือใช้ + วาดระบายภาพด้วยสีเทียน ประติดด้วยรูปภาพในนิตยสาร + พิมพ์ภาพด้วยผัก + ระบายสีด้วยเชือก + วาดภาพด้วยสีเทียน
7	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	เทสี + ประติดด้วยรูปภาพในนิตยสาร + พิมพ์ภาพด้วยผัก + วาดภาพด้วยสีเทียน พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ + เทสี + ประติดด้วยรูปภาพในนิตยสาร + วาดภาพด้วยสีเทียน ประติดด้วยเมล็ดพืช + พิมพ์ภาพด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ + เทสี + วาดภาพด้วยสีเทียน

สัปดาห์	วัน	รายการศิลปะที่ใช้จัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อนผสมเป็นกลุ่ม
8	อังคาร	กลิ้งลูกแก้ว + ปะติดด้วยเมล็ดพืช + พิมพ์ภาพด้วยกระดาษ หนังสือพิมพ์ + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พุธ	พิมพ์ภาพด้วยรถของเล่น + กลิ้งลูกแก้ว + ปะติดด้วยเมล็ดพืช + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พฤหัสบดี	ปะติดด้วยซีลี้อย + พิมพ์ภาพด้วยรถของเล่น + กลิ้งลูกแก้ว + วาดภาพ ด้วยสีเทียน
9	อังคาร	เป่าสี + ปะติดด้วยซีลี้อย + พิมพ์ภาพด้วยรถของเล่น + วาดภาพด้วย สีเทียน
	พุธ	พิมพ์ภาพด้วยวัสดุธรรมชาติ + เป่าสี + ปะติดด้วยซีลี้อย + วาดภาพด้วยสีเทียน
	พฤหัสบดี	ปะติดด้วยทรายสี + พิมพ์ภาพด้วยวัสดุธรรมชาติ + เป่าสี + วาดภาพ ด้วยสีเทียน

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมแบบส้อมผสมเป็นกลุ่ม

ครั้งที่ 1

สัปดาห์ที่ 1 วันอังคาร

ศิลปะแบบส้อมผสม (วาดภาพด้วยสีน้ำ + วาดภาพด้วยสีเทียน + ประติดด้วยกระดาษสี)

จุดมุ่งหมาย

1. เด็กได้ช่วยเหลือกันในการวาดภาพ สีเทียน สีน้ำ ช่วยกันทากาวปะติดกระดาษ
2. เด็กได้แบ่งปันสีเทียน พู่กัน ไม้ทากาว กระดาษสีให้แก่งานในขณะทำกิจกรรมร่วมกัน
3. เด็กสามารถบอกความต้องการ ความคิดให้เพื่อนในกลุ่มรับรู้ ในการทำกิจกรรมด้วยสีเทียน สีน้ำ ประติดกระดาษสี หรือให้ความสนใจทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำได้
4. เด็กสามารถเก็บสีเทียน เก็บพู่กัน กระดาษสี ไม้ทากาวของตนเมื่อทำเสร็จแล้วใส่ตะกร้า และการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

เนื้อหา

ศิลปะแบบส้อมผสมเป็นกลุ่ม โดยการทำกิจกรรมวาดภาพด้วยสี ประติดด้วยกระดาษสี วาดภาพด้วยสีเทียนผสมผสานกันในงานชิ้นเดียวกัน ตามความคิด และจินตนาการของเด็ก

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. เด็กและครูร้องเพลงรักเพื่อน ๆ โดยให้อาสาสมัครออกมาเป็นผู้นำในการแสดงท่าทางประกอบเพลงให้เพื่อนและครูทำตามท่าทางตาม แล้วสนทนาซักถาม
 - เวลาเด็กเล่นด้วยกันเด็ก ๆ ทำอย่างไรบ้าง
 - ถ้าเด็ก ๆ มีของเล่นมากมาย แล้วมีเพื่อนมาที่หลังไม่มีของเล่นเลยเด็ก ๆ

ทำอย่างไร

2. ครูแนะนำการทำกิจกรรมศิลปะแบบส้อมผสมเป็นกลุ่มจากกิจกรรมวาดภาพด้วยสีน้ำ ประติดด้วยกระดาษสี วาดภาพด้วยสีเทียน
3. บอกข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการทำกิจกรรม
4. เด็กวางแผนร่วมกันกับเพื่อนและครูในงานที่จะทำมีอะไรบ้าง

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. เด็กนั่งตามกลุ่มของตนเองกลุ่มละ 5 คน สำหรับทำกิจกรรมศิลปะแบบส้อมผสมเป็นกลุ่ม

2. ขั้นทำกิจกรรมร่วมกัน ให้เด็กลงมือทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในกลุ่มตามที่ได้วางแผน โดยเด็กๆ สามารถปรึกษาและร่วมมือกันทำผลงานภายในกลุ่ม และตั้งชื่อผลงานที่ทำร่วมกัน

3. หมดเวลาให้เก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป

1. เด็กกลุ่มที่ 1 ออกมาเล่าผลงาน
2. เด็กๆ ช่วยกันตั้งชื่อผลงานของกลุ่มว่าอย่างไร ทำผลงานตามแผนที่วางไว้หรือไม่ เพราะอะไร มีปัญหาเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง ช่วยกันแก้ปัญหาอย่างไร การทำงานร่วมกันมี ผลดีหรือไม่อย่างไร

สื่อการจัดกิจกรรม

1. เพลงรักเพื่อนๆ
2. กระดาษ 80 ปอนด์ ขนาด 22 x 31.5 นิ้ว
3. สีเทียน สีน้ำ ฟองน้ำ กาว ไม้ทากาว
4. พู่กัน
5. กระดาษสี

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยในชั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ
 2. สังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยในชั้นนำและขั้นสรุป โดยการจดบันทึก
- ภาคผนวก

เพลงรักเพื่อน ๆ

ผู้แต่ง แพง ชินพงศ์

เธอกับฉันเรานั้นเป็นเพื่อนกัน มีน้ำใจให้กันทุกวัน
ขนมของเล่นเราก็แบ่งปันกัน
เพราะว่าเธอกับฉัน เรานั้นเป็นเพื่อนกัน

ครั้งที่ 2

สัปดาห์ที่ 1 วันพุธ

ศิลปะแบบสื่อผสม (พิมพ์ภาพด้วยวัสดุเหลือใช้ + วาดด้วยสีน้ำ + ปะติดด้วยกระดาษสี + วาดด้วยสีเทียน)

จุดมุ่งหมาย

1. เด็กได้ช่วยเหลือกันในการพิมพ์ภาพด้วยวัสดุเหลือใช้ การวาดภาพ ระบายสีเทียน สีน้ำ ช่วยกันหาคาวปะติดกระดาษ
2. เด็กได้แบ่งปันเศษวัสดุในการพิมพ์ภาพ สีเทียน พู่กัน ไม้ทากาว กระดาษสีให้แก่งาน ในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกัน
3. เด็กสามารถบอกความต้องการ ความคิดให้เพื่อนในกลุ่มรับรู้ ในการทำกิจกรรม พิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุเหลือใช้ วาดระบายภาพด้วยสีเทียน สีน้ำ ปะติดกระดาษสี หรือให้ความสนใจทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำได้
4. เด็กสามารถเก็บวัสดุเหลือใช้ สีเทียน เก็บพู่กัน กระดาษสี กาวของตนเมื่อทำเสร็จแล้วใส่ตะกร้า และการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

เนื้อหา

ศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม โดยการทำกิจกรรมพิมพ์ภาพด้วยวัสดุเหลือใช้ วาดภาพด้วยสีน้ำ ปะติดด้วยกระดาษสี วาดภาพด้วยสีเทียนผสมผสานกันในงานชิ้นเดียวกัน ตามความคิดและจินตนาการของเด็ก

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. เด็กทายปริศนาคำทาย “อะไรเอ๋ย รูปร่างสูงยาวก็มี อ้วนกลมก็มี เอาไว้ใส่นมให้เด็กดื่ม” (ขวดนม) แล้วสนทนาซักถาม
 - เมื่อเด็ก ๆ ดื่มนมเสร็จแล้วเด็ก ๆ จะทำอย่างไรกับขวดนม
 - มีสัตว์อะไรบ้างที่ดื่มนมเหมือนเด็ก ๆ
 - เด็ก ๆ เห็นสัตว์..... จากที่ไหนบ้าง
2. ครูแนะนำการทำกิจกรรมพิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุเหลือใช้
3. ทบทวนข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการทำกิจกรรม
4. เด็กวางแผนร่วมกันกับเพื่อนและครูในงานชิ้นที่ทำมีอะไรบ้าง

ขั้นตอนกิจกรรม

1. เด็กนั่งตามกลุ่มของตนเองกลุ่มละ 5 คน สำหรับทำกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม
2. ขั้นทำกิจกรรมร่วมกัน ให้เด็กลงมือทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในกลุ่มตามที่ได้วางแผน โดยเด็กๆ สามารถปรึกษาและร่วมมือกันทำผลงานภายในกลุ่ม และตั้งชื่อผลงานที่ทำร่วมกัน
3. หมดเวลาให้เก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป

1. เด็กกลุ่มที่ 2 ออกมาเล่าผลงาน
2. เด็กๆ ช่วยกันตั้งชื่อผลงานของกลุ่มว่าอย่างไร ทำผลงานตามแผนที่วางไว้หรือไม่ เพราะอะไร มีปัญหาเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง ช่วยกันแก้ปัญหอย่างไร การทำงานร่วมกันมี ผลดีหรือไม่อย่างไร

สื่อการจัดกิจกรรม

1. ปริศนาคำทาย
2. กระดาษ 80 ปอนด์ ขนาด 22 x 31.5 นิ้ว
3. สีเทียน สีน้ำ ฟองน้ำ กาว ไม้ทากาว
4. พู่กัน
5. กระดาษสี
6. หลอดด้าย ขวดยาว

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยในขั้นตอนกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ
2. สังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยในขั้นนำและขั้นสรุป โดยการจดบันทึก

ครั้งที่ 3

สัปดาห์ที่ 1 วันพฤหัสบดี

ศิลปะแบบสื่อผสม (ปะติดด้วยเศษผ้า + พิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุเหลือใช้ + วาดภาพด้วยสีน้ำ + วาดภาพด้วยสีเทียน)

จุดมุ่งหมาย

1. เด็กได้ช่วยเหลือกันในการพิมพ์ภาพด้วยวัสดุเหลือใช้ การวาดภาพสีเทียน สีน้ำ ช่วยกันทากาวปะติดเศษผ้า
2. เด็กได้แบ่งปันเศษวัสดุเหลือใช้ในการพิมพ์ภาพ สีเทียน พู่กัน ไม้กวาด เศษผ้าให้แกกันในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกัน
3. เด็กสามารถบอกความต้องการ ความคิดให้เพื่อนในกลุ่มรับรู้ ในการทำกิจกรรม พิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุเหลือใช้ วาดระบายภาพด้วยสีเทียน สีน้ำ ปะติดเศษผ้า หรือให้ความสนใจทำเลียนแบบ ทำตามคำแนะนำได้
4. เด็กสามารถเก็บเศษวัสดุเหลือใช้ สีเทียน เก็บพู่กัน เศษผ้า ไม้กวาดของตนเมื่อทำเสร็จแล้วใส่ตะกร้า และการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

เนื้อหา

ศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม โดยการทำกิจกรรมพิมพ์ภาพด้วยวัสดุเหลือใช้ วาดภาพด้วยสีน้ำ ปะติดด้วยเศษผ้า วาดภาพด้วยสีเทียนผสมผสานกันในงานชิ้นเดียวกันตามความคิดและจินตนาการของเด็ก

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูและเด็กร้องเพลงรักเพื่อน ๆ พร้อมทั้งปรบมือ 2 จังหวะและปรบอวัยวะต่าง ๆ (ตัก แก้ม ไหล่.....) 2 จังหวะ โดยให้เด็กอาสาสมัครออกมาเป็นผู้นำ เพื่อนและครูทำตามผู้นำแล้วสนทนา ชักถาม

- เด็ก ๆ จะทำอย่างไรกับเพื่อนที่เด็ก ๆ รักบ้าง

2. ครูแนะนำการทำกิจกรรมปะติดด้วยเศษผ้า
3. ทบทวนข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการทำกิจกรรม
4. เด็กวางแผนร่วมกันกับเพื่อนและครูในงานชิ้นที่จะทำมีอะไรบ้าง

ขั้นตอนกิจกรรม

1. เด็กนั่งตามกลุ่มของตนเองกลุ่มละ 5 คน สำหรับทำกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

2. ขั้นทำกิจกรรมร่วมกัน ให้เด็กลงมือทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในกลุ่มตามที่ได้วางแผน โดยเด็กๆ สามารถปรึกษาและร่วมมือกันทำผลงานภายในกลุ่ม และตั้งชื่อผลงานที่ทำร่วมกัน

3. หมดเวลาให้เก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป

1. เด็กกลุ่มที่ 3 ออกมาเล่าผลงาน

2. เด็กๆ ช่วยกันตั้งชื่อผลงานของกลุ่มว่าอย่างไร ทำผลงานตามแผนที่วางไว้หรือไม่ เพราะอะไร มีปัญหาเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง ช่วยกันแก้ปัญหาอย่างไร การทำงานร่วมกันมี ผลดีหรือไม่อย่างไร

สื่อการจัดกิจกรรม

1. เพลงรักเพื่อนๆ
2. กระดาษ 80 ปอนด์ ขนาด 22 x 31.5 นิ้ว
3. สีเทียน สีน้ำ ฟองน้ำ กาว ไม้ทากาว
4. ขวดนม หลอดด้าย
5. พู่กัน
6. กระดาษสี
7. เศษผ้า

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยในขั้นตอนกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ
2. สังเกตพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยในขั้นนำและขั้นสรุป โดยการจดบันทึก

ภาคผนวก ค

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือเด็กปฐมวัย
 - 1.1 อาจารย์ ดร. พัชรี ผลโยธิน
อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 - 1.2 อาจารย์สุภาพร ธนะชานันท์
อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 - 1.3 อาจารย์รุ่งระวี กนกวิบูลย์ศรี
อาจารย์ผู้สอนชั้นอนุบาลโรงเรียนอนุบาลสามเสน ฯ สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม
 - 2.1 อาจารย์ ดร.วรรณาท รักสกุลไทย
ผู้อำนวยการฝ่ายอนุบาลโรงเรียนเกษมพิทยา 955 สุขุมวิท 71
แขวงคลองตัน เขตพระโขนง
 - 2.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัฒนา บุญญฤทธิ์
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร
 - 2.3 อาจารย์อารี เกษมรติ
อาจารย์ผู้สอนชั้นอนุบาลโรงเรียนอนุบาลสามเสน ฯ สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวนุศรินทร์ สิริปัญญาธร

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 133 ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 70000

สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านหนองหม้อข้าว (ศิริทวีอุปถัมภ์) ตำบลป่าหวาย
อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี 70180

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2526 ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดมหาธาตุวรวิหาร
อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

พ.ศ. 2532 มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์
อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

พ.ศ. 2541 การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย
ที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

บทคัดย่อ
ของ
บุศรินทร์ สิริปัญญาธร

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

ตุลาคม 2541

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มที่มีระยะเวลาแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียน 1 โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายแล้ว ให้ครูผู้สอนคัดเลือกเด็กที่มีพฤติกรรมร่วมมืออย่างน้อยจำนวน 15 คน เพื่อจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มเป็นระยะเวลา 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม และแบบสังเกตพฤติกรรมร่วมมือ โดยใช้ผู้สังเกต 2 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต $RAI = 0.9$ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ $IOC = 0.7-1$ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated-measures ANOVA)

ผลการศึกษาพบว่า

1. เด็กปฐมวัยได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มก่อนและระยะเวลาในการทดลองมีพฤติกรรมร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .000 โดยเด็กปฐมวัยระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มมีพฤติกรรมร่วมมือ สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

2. พฤติกรรมร่วมมือในระยะเวลาที่เด็กปฐมวัยได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น โดยมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ระยะเวลาสัปดาห์ที่ 1-7 มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน และระยะเวลาสัปดาห์ที่ 8-9 มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

THE TREND AND RATES OF PRESCHOOL CHILDREN'S COOPERATIVE BEHAVIOR
CHANGE AFFECTED BY GROUP MIXED MEDIA ART ACTIVITIES

AN ABSTRACT
BY
BUSARIN SIRIPUNYATHORN

Presented in partial fulfillment of the requirements for
the Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

October 1998

The purpose of this research was to study the trend and rates of preschool children's cooperative behavior change affected by group mixed media art activities at different times.

The subjects were 15 boys and girls, age 5-6 years in Kindergarten 2, first semester, at Watprathandungrung School, Thamaka, Kanjanaburi Province, selected by the simple random sampling technique, then the teachers selected 15 children with low cooperative behavior levels. The samples experienced the group mixed media art activities. The experiment was carried out for 9 consecutive weeks, 3 lessons per week, 40 minutes per lesson.

The instruments were Lesson Group Mixed Media Art Activities and Cooperative Behavior Observation Form. The two raters, RAI of 0.9 and IOC of 0.7-1 were used for observation. The repeated-measures ANOVA was used for data analysis.

The results were as follows :

1. Cooperative behavior of preschool children using group mixed media art activities had higher scores in cooperative behavior with significant difference at .000 level.

2. Preschool children's cooperative behavior using group mixed media art activities indicated higher trends and rates of change which was not constant. Change occurred during 1-7 consecutive weeks was not evident, and change occurred during 8-9 consecutive weeks was evident.